

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Tereza Beranová

MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ PRÁVO

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ondřej Frinta, Ph.D.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 2. 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 2. 2014

Tereza Beranová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Ondřeji Frintovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky. Dále děkuji svým blízkým za podporu.

Obsah

Seznam zkratek	5
1 Úvod	6
2 Historický vývoj právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely	8
2.1 Obecný zákoník občanský (1811)	9
2.2 Zákon o právu rodinném (1949)	12
2.3 Občanský zákoník (1964)	13
2.4 Právní úprava účinná do 31. 12. 2013	16
3 Právní úprava podle OZ ve srovnání s právní úpravou podle OZ 1964	19
3.1 Vznik společného jmění manželů	21
3.2 Zánik společného jmění manželů	22
3.3 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti	28
3.4 Zákonný režim	36
3.5 Správa v zákonném režimu	47
3.6 Smluvený režim	52
3.7 Správa ve smluveném režimu	65
3.8 Režim založený rozhodnutím soudu	66
3.9 Správa v režimu založeném rozhodnutím soudu	71
3.10 Ochrana třetích osob	72
3.11 Vypořádání společného jmění	74
3.12 Bydlení manželů	85
3.13 Ochrana proti domácímu násilí	90
4 Srovnání s rakouskou právní úpravou	95
5 Závěr	105
Seznam právních předpisů	108
Seznam judikatury	110
Seznam literatury	113
Knižní zdroje	113
Časopisecké zdroje	116
Internetové zdroje	118

Seznam zkratek

ABGB	JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
BSM	bezpodílové spoluvlastnictví manželů
EG	dRGBI. I S 807/1938, Ehegesetz
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
NŘ	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OZO	císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský
SJM	společné jmění manželů
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZSM	zákonné společenství majetkové
ZR	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
ZZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

1 Úvod

Společné jmění manželů je stále velmi aktuální téma, neboť jeho prostřednictvím plní manželství svou ekonomickou funkci, byť v nižší míře, než tomu bylo v dobách naprosté finanční závislosti ženy na manželovi. Navzdory klesající sňatečnosti¹ a rostoucí rozvodovosti² hraje manželství ve společnosti stále významnou roli a institut SJM má svou důležitost nejen pro ty, kdo uzavřeli manželství, ale také pro ty, kteří právně jednají s osobou ženatou či vdanou.

Jedním z důvodů, který mě vedl k volbě tohoto tématu, je skutečnost, že úroveň právního vědomí laické veřejnosti o společném jmění manželů je velmi nízká,³ ačkoli se jedná o institut, s nímž nějakým způsobem nutně přijde do kontaktu každý, ať již sám uzavře manželství či nikoli.

Téma manželské majetkové právo jsem si vybrala také proto, že dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (OZ), platný od 22. 3. 2012, který s sebou celkově nese velké množství změn. Právní úprava společného jmění manželů v OZ do jisté míry navazuje na předchozí úpravu v občanském zákoníku z roku 1964 (OZ 1964). Občanský zákoník z roku 2012 však upravuje tematiku společného jmění manželů podstatně podrobněji a řada otázek, které byly dosud pouze dovozovány judikaturou, je nyní výslovně uzákoněna. V OZ 1964 je SJM věnováno pouhých 11 paragrafů, což je vzhledem k rozmanitosti problematiky nedostatečné; naproti tomu občanský zákoník z roku 2012 se manželským majetkovým právem zabývá ve 46 paragrafech. Právní úpravu SJM, zařazenou dříve k věcným právům, nyní nalezneme v rámci rodinného práva. Rodinné právo již není upraveno ve zvláštním zákoně, ale přímo v občanském zákoníku. Občanský zákoník z roku 2012 explicitně zavádí tři režimy, jimž může SJM podléhat, a to jednak z hlediska rozsahu, jednak z hlediska správy. Těmito režimy jsou: zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Tyto režimy (s výjimkou správy v režimu založeném rozhodnutím soudu) znal i občanský zákoník z roku 1964, avšak zde nebyly takto uspořádány a pojmenovány. Nově je výslovně upravena ochrana třetích osob. Manželské majetkové

1 <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [navštíveno dne 29. 1. 2014]

2 <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> [navštíveno dne 29. 1. 2014]

3 RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 217.

právo zahrnuje vedle SJM také nové instituty, jimiž jsou bydlení manželů a ochrana proti domácímu násilí. Dalším důležitým institutem, který občanský zákoník z roku 2012 zavádí, je obvyklé vybavení rodinné domácnosti.

Tato diplomové práce je zaměřena především hmotněprávně, ale tam, kde je to opodstatněné, se snažím o propojení s procesním právem, neboť v praxi je od sebe nelze oddělovat a o věci je třeba mít ucelený obraz, jenž by nám izolovaný výklad neposkytl.

Práce je rozdělena do tří částí. První část pojednává o vývoji manželských majetkových vztahů od obecného zákoníku občanského z roku 1811 přes zákon o právu rodinném z roku 1949 až po občanský zákoník z roku 1964, účinný do 31. 12. 2013. Druhá, nejobsáhlejší část, se podrobně zabývá současnou právní úpravou majetkových poměrů mezi manžely, obsaženou v občanském zákoníku z roku 2012, účinném od 1. 1. 2014. Zde se pokouším postihnout všechny změny, které OZ přináší, a nastínit, jak by nově zavedené instituty mohly fungovat v praxi či jaké problémy lze s jejich praktickým uplatňováním očekávat společně s návrhy jejich řešení *de lege ferenda*. Vzhledem k tomu, že je občanský zákoník z roku 2012 v účinnosti teprve krátce a na OZ 1964 do značné míry navazuje, zvolila jsem pro tuto část diplomové práce formu komparace, aby lépe vyniklo, co z předchozí právní úpravy SJM zůstalo zachováno a kde naopak dochází ke změnám. Jelikož k tomuto tématu prozatím neexistuje téměř žádná dostupná literatura, opírám se ve své práci zejména o literaturu a judikaturu vztahující se k občanskému zákoníku z roku 1964, použitelnou i pro OZ. Třetí část je věnována právní úpravě majetkových vztahů mezi manžely v Rakousku, kde stále platí obecný zákoník občanský z roku 1811, a jejímu srovnání s občanským zákoníkem z roku 2012.

Právní stav textu ke dni 26. 2. 2014.

2 Historický vývoj právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely

Lze rozlišovat dva základní druhy manželského majetkového režimu, jimiž jsou: režim manželského majetkového společenství a režim oddělených, resp. samostatných majetků manželů. Majetkové společenství spočívá v existenci společného majetku manželů za trvání manželství a může být buď univerzální nebo omezené. Univerzální majetkové společenství zahrnuje veškerý majetek manželů, a to včetně toho, který měl každý z nich ještě před uzavřením manželství; žádný z manželů proto nemůže mít svůj výhradní majetek. Tato varianta se v našem právním řádu nikdy nevyskytla (lze ji však založit smluvně). Majetkové společenství omezené se vztahuje jen na určitý druh věcí, a to buď podle povahy věci (např. pouze na movité věci), nebo pouze na věci nabyté po dobu trvání manželství. Pokud bylo na našem území zákonem stanoveno majetkové společenství manželů, pak jedině v podobě omezeného majetkového společenství, vztahujícího se na věci nabyté za trvání manželství. Režim oddělených (samostatných) majetků znamená, že společný majetek nevzniká a k majetku nabytému za trvání z manželství má každý manžel výlučné vlastnické právo.⁴

Základy právní úpravy manželského majetkového práva nalezneme v římském právu. Podle staršího systému byla manželka majetkoprávně podřízena manželovi a nemohla sama nabývat žádný majetek.⁵ To vyplývalo z tehdejší formy manželství, tzv. *matrimonium cum in manum conventione*, tedy manželství s manželskou mocí nad ženou, kdy uzavřením manželství žena opustila svou rodinu a podřídila se rodinné moci manžela.⁶

Později (a nakonec i výlučně) se začal uplatňovat systém oddělených jmění obou manželů, což souviselo se změnou charakteru manželství, kdy se již manželka manželově moci nepodrobovala a zůstala nezávislá rovněž majetkoprávně.⁷ Tento typ

4 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 11.

5 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, II. díl, str. 162.

6 KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995, str. 133.

7 SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, II. díl, str. 163.

manželství se nazýval *mantrimonium sine in manum conventione*,⁸ ani tato volná forma manželství však neznamenała průlom do nerovného postavení muže a ženy – žena buď zůstala podřízena moci otcovské anebo musela mít poručníka, tzv. tutora.⁹

Prvním obecným občanským zákoníkem, platným na našem území, byl tzv. josefinský zákoník, účinný od roku 1787.¹⁰ Ten spočíval na zásadě oddělených jmění manželů, jak vyplývá z ustanovení § 83, avšak podle § 92 bylo možné založit společenství statků.

2.1 Obecný zákoník občanský (1811)

Obecný zákoník občanský (OZO) – *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* – z roku 1811, jenž vstoupil v účinnost 1. 1. 1812, vycházel, stejně jako římské právo, ze zásady oddělených majetků manželů.

Obecný zákoník občanský stavěl, tak jako římské právo, na nadřazeném postavení muže nad ženou, což mělo své důsledky i pro manželské majetkové právo. Jestliže manželé nezaložili společenství statků, nabýval podle § 1237 každý z nich majetek samostatně; v pochybnostech však zákon stanovil domněnku, podle které nabył muž. Následující § 1238 měl v praxi za následek, že pokud manželka neodporovala, mohl manžel spravovat veškerý její majetek, neboť platila domněnka, že správu svého jmění svěřila manželovi jako svému zákonnému zástupci.

Obecný zákoník občanský pojednává o majetkových vztazích mezi manžely v hlavě dvacáté osmé O smlouvách svatebních. Tuto hlavu nalezneme ve druhém díle O právu k věcem, ve druhém oddíle O osobních právech k věcem.

Z § 1233 OZO vyplývá, že uzavření manželství samo o sobě nevedlo ke vzniku žádného majetkového společenství mezi manžely; bylo však možné založit jej smlouvou. OZO připouštěl, aby se společenství statků týkalo veškerého majetku nebo

8 KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995, str. 134.

9 KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995, str. 75.

10 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl I., str. 54.

jen jeho části a aby se vztahovalo na jmění, které již má některý z manželů ve vlastnictví nebo na majetek v budoucnu teprve nabytý.¹¹

Svatební smlouvu bylo možné uzavřít jak během manželství, tak i před jeho vznikem;¹² OZO tedy připouštěl sjednávání smluv, později nazývaných jako předmanželské, na rozdíl od zákona o právu rodinném z roku 1949. Ze smlouvy muselo vyplývat, že se jedná o společenství statků za trvání manželství, neboť jinak platila domněnka, že jde o společenství pro případ smrti.¹³ Podle toho lze také rozlišovat hospodářský účel společenství majetku: cílem bylo hmotně zajistit buď manželství nebo druhého manžela po smrti jednoho z nich.¹⁴

Z dikce § 1234 vyplývá, že se majetkové společenství mezi manžely zakládalo spíše pro případ smrti. „*V tomto případě měli manželé po dobu trvání manželství oddělený majetek, ale po smrti jednoho z nich se smluvené jmění sloučilo, zaplatily se závazky a zbytek se rozdělil stejným dílem mezi pozůstalé a živého manžela.*“¹⁵

Společenství statků nebylo považováno za podílové spoluvlastnictví, nýbrž za spoluvlastnictví, které není určeno podíly, podle § 361 OZO. Toto ustanovení však bylo velmi kusé a zejména neupravovalo poměr ke třetím osobám; to lze shledávat jako největší nedostatek OZO.¹⁶ Nicméně idea bezpodílovosti se stala inspirací pro občanský zákoník z roku 1964.¹⁷

11 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 501-502.

12 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 416.

STARÁ, Ivana. Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník. In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 411.

13 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 501.

14 STARÁ, Ivana. Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník. In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 411.

15 STARÁ, Ivana. Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník. In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 412.

16 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 500.

17 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 21.

Jestliže mezi manžely smluvně vzniklo společenství majetku, nebylo možné jej po dobu manželství smlouvou zase zrušit; za dluhy váznoucí na společném majetku byli manželé zavázáni solidárně.¹⁸

V Rakousku platí obecný zákoník občanský až do současnosti, přičemž úprava majetkových vztahů mezi manžely nedoznala příliš významných změn kromě upuštění od koncepce nadřazenosti muže nad ženou a zrušení některých institutů. Podrobněji proto pojednám o manželském majetkovém právu v obecném zákoníku občanském v části 4.

Výsledkem snahy o unifikaci českého a slovenského práva byl vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, který nakonec nebyl nikdy přijat. Manželským majetkovým právem se zabýval ve druhém díle Práva majetková, v hlavě 38.: Jmění manželů a smlouvy svatební.

Podle ustanovení § 1062 tohoto návrhu nevedlo uzavření manželství ke vzniku společenství jmění mezi manžely, avšak § 1083 umožňoval jeho založení svatební smlouvou. Tu bylo možné uzavřít jednak za manželství, jednak již mezi snoubenci před sňatkem. Osnova z roku 1937 setrvala na nerovném postavením mezi mužem a ženou, jak to vyplývá např. z § 1065, který stanovuje, že pokud manželka neodporovala, platí, že správu svého výlučného jmění svěřila manželovi jako zástupci.

Ze shora uvedeného vyplývá, že návrh občanského zákoníku navazoval na OZO. Jeho účelem bylo sjednotit úpravu platnou na českém území s úpravou slovenskou, jež byla zcela odlišná.¹⁹ Tento návrh nicméně nikdy nevstoupil v platnost. Obecný zákoník občanský byl zrušen až zákonem č. 141/1950 Sb., občanským zákoníkem, účinném od 1. 1. 1951.

18 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 502.

19 Na Slovensku platilo uherské právo, které v majetkových vztazích mezi manžely uplatňovalo dualismus podle stavovského rozdělení obyvatelstva. Majetkové společenství statků, tzv. koakvizice, existovalo pouze u nešlechtického lidu. Naproti tomu ve třídě šlechticů a tzv. honoraciů (tj. osob, které se živily duševní prací) všechen majetek nabýval muž. Blíže viz ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 503-512.

2.2 Zákon o právu rodinném (1949)

Po komunistickém převratu v roce 1948 vznikl v rámci právníkové dvouletky mimo jiné zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, čímž došlo k oddělení rodinného práva od práva občanského; právní úprava manželského majetkového práva se stala součástí rodinného práva. „Právně-politicky byl tento přesun zdůvodňován potřebou zbavit manželství majetkových aspektů, a rozejít se tak s předchozím právním pojetím, které manželství chápalo jako smlouvu. Tento legislativní stav neměl dlouhého trvání.“²⁰

Zákon č. 265/1949 Sb, o právu rodinném, jenž vstoupil v účinnost 1. 1. 1950,²¹ na rozdíl od dosavadní zásady oddělených majetků manželů, ve svém § 22 poprvé na našem území zavedl režim manželského majetkového společenství, jež nazývá zákonné společenství majetkové (ZSM). Do něj spadalo jmění, které nabyt jeden z manželů za trvání manželství, s výjimkou věcí nabytých děděním nebo darem a věcí sloužících osobní potřebě či výkonu povolání jednoho z manželů. Do ZSM patřily také závazky,²² na rozdíl od úpravy BSM z roku 1964.

Zákonné společenství majetkové bylo svým charakterem podílové spoluvlastnictví (na rozdíl od OZO i od právní úpravy po roce 1964), přičemž podíly obou manželů byly stejné, jak uvádí ustanovení § 26 odst. 2 zákona o právu rodinném. V případě rozvodu bylo podle § 28 možné, aby byl manžel, který rozvod zavinil a nepříčinil se o získání tohoto majetku, jeho podíl odňat, nebo aby byl snížen.

Ačkoli nebylo možné uzavřít předmanželskou smlouvu,²³ rozsah a správu jmění spadajícího do ZSM bylo možné během manželství modifikovat (§ 29), na rozdíl od pozdější úpravy bezpodílového spoluvlastnictví manželů, která byla přísně kogentní (viz

20 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 26.

21 Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, který zrušil OZO, nabyt účinnosti až 1. 1. 1951; s účinností od 1. 1. 1950 však většinu ustanovení OZO, týkajících se rodinného práva, zrušil zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních.

22 CECHLOVÁ, Eva; TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*. 2006, roč. 12, č. 2, str. 46.

23 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 416.

níže). Proto dohody vylučující vznik ZSM za trvání manželství pozbyly dne 1. 4. 1964 účinnosti.²⁴

Podle § 25 zákona o právu rodinném mohl soud na žádost kteréhokoli z manželů ze závažných příčin zákonné společenství majetkové zrušit.

2.3 Občanský zákoník (1964)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 4. 1964, vrátil právní úpravu majetkových vztahů mezi manžely zpět do občanského zákoníku. Zákonné společenství majetkové nepřevzal, namísto něj zavedl nový institut – bezpodílové spoluvlastnictví manželů (BSM). Jak je uvedeno v kapitole 2.1, jeho inspiračním zdrojem je společenství statků podle obecného zákoníku občanského z roku 1811.²⁵

Pojmovým znakem bezpodílového spoluvlastnictví je, že „každý z manželů je vlastníkem celé věci, přičemž jeho vlastnické právo je omezeno stejným vlastnickým právem druhého manžela.“²⁶ Naproti tomu u podílového spoluvlastnictví vyjadřuje podíl míru účasti spoluvlastníka na společné věci (tak tomu bylo v případě předchozího ZSM). Právo manžela k věci v BSM tedy není omezeno velikostí podílů.²⁷ K určení podílů dochází teprve až při zániku manželství v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví, a to tak, že podíly obou manželů jsou stejné (§ 150 OZ 1964).²⁸

Podle § 143 do BSM spadalo vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví (tyto věci vymezoval § 127, jednalo se zejména o příjmy a úspory z práce a ze sociálního zabezpečení, o věci domácí a osobní potřeby, rodinné domky a rekreační chaty) a co bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství. Výjimku opět tvořily věci získané děděním či darem a dále věci sloužící podle své povahy osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů.

Součástí BSM byl pouze majetek, avšak nikoli závazky. „Pohledávky a dluhy do bezpodílového spoluvlastnictví manželů nepatřily. Pokud vznikly za trvání manželství

24 R 42/72

25 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 21.

26 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 502.

27 R 42/72

28 FIALA, Josef a kol. *MERITUM Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 99.

*a v souvislosti s bezpodílovým spoluvlastnictvím, bylo třeba je vypořádat analogicky podle ustanovení § 149 a 150.*²⁹

Jak jsem již uvedla výše, BSM nebylo možné smluvně modifikovat. „*Bezpodílové spoluvlastnictví manželů je upraveno kogentními předpisy v tom smyslu, že manželé nemají možnost si odchylně upravit ani způsob nabytí, trvání a zánik bezpodílového spoluvlastnictví, ani práva a povinnosti, vyplývající z tohoto právního vztahu. Pokud by manželé takovou smlouvu uzavřeli, šlo by o právní úkon neplatný (§ 39).*“³⁰ Právní úprava manželského majetkového práva od 1. 4. 1964 zcela vylučovala možnost jakkoli BSM pozměňovat, ať už šlo o okamžik vzniku či o rozsah, a veškeré dohody, které tímto způsobem modifikovaly dosavadní ZSM, pozbyly tímto dnem účinnosti.³¹

Podle § 145 odst. 1 OZ 1964 mohl běžné záležitosti vyřizovat každý z manželů, avšak v ostatních případech byl nutný souhlas obou manželů, jinak byl právní úkon neplatný. Zde se však jednalo o neplatnost absolutní, která vylučuje možnost zhojení udělením dodatečného souhlasu.³² Relativní neplatnost byla do občanského zákoníku z roku 1964 zavedena až novelou účinnou od 1. 4. 1983, zákonem č. 131/1982 Sb. Ten do OZ 1964 přidal § 40a, jenž uváděl taxativní výčet případů relativní neplatnosti a obsahoval mj. též ustanovení § 145 odst. 1. S účinností od 1. 4. 1983 tedy mohl jeden z manželů vyřizovat bez souhlasu druhého i záležitosti, které nejsou běžné, a tyto právní úkony byly platné, dokud druhý manžel nenamítl jejich neplatnost; ta ovšem působí ex tunc a na právní úkon se hledí, jako by vůbec nevznikl. Relativní neplatnost však pomine dodatečným schválením právního úkonu druhým manželem.³³ Právo dovolat se neplatnosti se navíc promlčuje za tři roky.³⁴ Relativní neplatnost při správě společného majetku manžely byla převzata i do občanského zákoníku z roku 2012.

29 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 43.

30 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 502.

31 R 42/72

32 ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0. Svazek I., str. 141.

33 ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, svazek I., str. 142.

34 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 320-321.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů zanikalo se zánikem manželství, nicméně ustanovení § 148 odst. 2 OZ 1964 připouštělo i možnost zrušení BSM za trvání manželství rozhodnutím soudu na návrh jednoho z manželů. V takovém případě bylo možno BSM zrušit jen ze závažných důvodů, zejména jestliže by další trvání bezpodílového spoluvlastnictví odporovalo pravidlům socialistického soužití. Za takový závažný důvod považovala soudní praxe např. chování jednoho manžela spočívající v nehospodárném nakládání se společným majetkem, vyhýbání se práci, soustavném požívání alkoholu či omamných prostředků, soustavném zadlužování apod. Komentář k občanskému zákoníku z roku 1964 k tomu uvádí: „*V takových případech lze soudit, že by další trvání bezpodílového spoluvlastnictví odporovalo pravidlům socialistického soužití, protože neplní svůj společenský účel.*“³⁵

Původní znění občanského zákoníku z roku 1964 neznalo zákonnou domněnku vypořádání mezi manžely. Tu přinesl až zákon č. 131/1982 Sb., který s účinností od 1. 4. 1983 vložil do § 149 OZ 1964 nový odst. 4. Jedná se o nevyvratitelnou právní domněnku, která řeší situaci, kdy do tří let od zániku BSM nedošlo k jeho vypořádání. Platí, že ohledně movitých věcí se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci z BSM užívá jako vlastník, ostatní movité věci a nemovitosti jsou v podílovém spoluvlastnictví, přičemž podíly obou spoluvlastníků jsou stejné. Důvodová zpráva k zákonu č. 131/1982 Sb. se k zavedení zákonné domněnky o vypořádání vyjadřuje takto: „*Nová právní úprava čelí obtížím, které dosud vznikaly při provádění dokazování v těch případech, kdy od zániku bezpodílového spoluvlastnictví uplynula delší doba.*“³⁶ Před 1. 4. 1983 se vzhledem k nepromlčitelnosti vlastnického práva dovozovalo, že právo na vypořádání BSM se rovněž nepromlčuje.³⁷ Z toho však jistě vyplývaly obtížně řešitelné situace, zvláště v případech, kdy bývalí manželé uzavřeli nové manželství, aniž bylo mezitím vypořádáno BSM z jejich předchozího manželství. Proto se domnívám, že shora uvedená domněnka je užitečným institutem, který umožňuje alespoň zčásti zjednodušit i tak mnohdy dost obtížné situace

35 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 521.

36 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 524.

37 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 43.

nastalé po zániku BSM, resp. pozdějšího SJM. O její prospěšnosti je patrně přesvědčen i zákonodárce vzhledem k tomu, že byla tato zákonná domněnka přejata i do občanského zákoníku z roku 2012.

2.4 Právní úprava účinná do 31. 12. 2013

Zásadní změnu manželského majetkového práva přinesl zákon č. 91/1998 Sb., účinný od 1. 8. 1998, který nahradil předchozí bezpodílové spoluvlastnictví manželů novým společným jměním manželů (SJM). Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000, však nejde o pouhou terminologickou změnu; jedná se o dva rozdílné instituty, a to pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem.

„Platný občanský zákoník již neoznačuje společné jmění manželů jako formu spoluvlastnictví vedle spoluvlastnictví podílového; přesto věci v SJM jsou i nadále předmětem bezpodílového spoluvlastnictví. Odlišný pohled na společné jmění manželů je spjat s podstatnou změnou spočívající ve vymezení jeho předmětu. Zákonodárce nově řadí do předmětu společného jmění kromě majetku i závazky. Zákonodárce se neodvážil – zřejmě s ohledem na jím zastávanou koncepci předmětu vlastnictví – označit společné jmění již jako spoluvlastnictví.“³⁸

Z uvedeného vyplývá, že i přes terminologickou změnu zůstává nadále v platnosti pojem bezpodílovosti tak, jak jej zavedl OZ 1964 a jak je vymezen výše. I po této novele je tedy každý z manželů vlastníkem celé věci a jeho vlastnické právo je omezeno stejným vlastnickým právem druhého manžela.

Kromě názvu je však odlišný předmět, neboť kromě majetku zahrnuje SJM také závazky. Podle přechodných ustanovení se součástí SJM staly závazky vzniklé před 1. 8. 1998, jestliže se podle zákona č. 91/1998 Sb. považují za součást SJM. Pokud však bylo manželství pravomocně rozvedeno před 1. 8. 1998, shora uvedené ustanovení se na ně nevztahuje a společné dluhy bývalých manželů se součástí SJM nestávají.³⁹

Podle § 143 odst. 1 tak SJM tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství a závazky, které některému z manželů nebo oběma

38 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 44.

39 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 250/2002

společně vznikly za trvání manželství. Zákon opět uvádí řadu výjimek. Do SJM tedy nespadá majetek nabytý děděním či darem nebo z výlučných prostředků pouze jednoho z manželů, dále věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů, a věci vydané v restituci. Do nového znění však jako výjimka ze SJM nebyly převzaty věci sloužící k výkonu povolání jednoho z manželů – tyto tak jsou po novele součástí SJM.⁴⁰ Stran závazků zákon uvádí, že součástí SJM nejsou závazky týkající se majetku, jež náleží výhradně jednomu z manželů, a závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden bez souhlasu druhého. Tuto přiměřenost je třeba odvozovat od konkrétní majetkové situace manželů, tedy od konkrétního SJM jako celku.⁴¹

Novela, provedená zákonem č. 509/1991 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1992, vrátila v novém § 143a do majetkových vztahů mezi manžely možnost smluvní modifikace rozsahu a správy společného majetku; nešlo však o ustanovení zcela jednoznačné. Jak judikatura,⁴² tak literatura⁴³ zastávaly názor, že dohoda mohla působit jen do budoucnosti; nemohla se týkat majetku nabytého před jejím uzavřením. Plénum Ústavního soudu ČR nicméně ve svém stanovisku ze dne 10. 9. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st. 2/96, dovedl, že je možné, aby se dohoda modifikující SJM týkala také majetku, který v době jejího uzavření již tvořil předmět BSM. Tento výklad ovlivnil zákonodárce,⁴⁴ jenž zákonem č. 91/1998 Sb. výslovně zavedl možnost, aby se smlouvy modifikující SJM vztahovaly i na již existující věci. Ve světle této novely vztáhla rozhodovací praxe uvedené pravidlo i na dohody uzavřené před 1. 8. 1998.⁴⁵ Po 1. 1. 1992 stále nebylo možné uzavřít tzv. předmanželskou smlouvu.⁴⁶ Ta byla zavedena až zákonem č. 91/1998 Sb., který úpravu dále zpřesnil. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník z roku 2012 rovněž umožňuje smluvní uspořádání manželských majetkových

40 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 963.

41 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 965.

42 náleží Ústavního soudu ČR ze dne 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 86/95

43 BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*. Praha: Linde Praha, 1993, str. 43.

44 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 171.

45 rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 1999, sp. zn. 33 Ca 166/98

46 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 652.

vztahů odlišné od zákonného režimu, pojednám o této problematice blíže v kapitole 3.6, kde rovněž porovnáím obě úpravy.

Další změna, kterou přinesl zákon č. 91/1998 Sb., spočívá v tom, že SJM již nebylo možné zrušit, tak jako tomu bylo u BSM, ale pouze zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti.

Z nastíněného vývoje manželského majetkového práva vyplývají následující poznatky. Historicky původní formou byl režim oddělených majetků manželů. Od 1. 1. 1950 jej nahradil režim manželského majetkového společenství. Zákonnou úpravu bylo obvykle možné smluvně modifikovat; od 1. 1. 1950 do 31. 7. 1998 však nebylo možné uzavřít předmanželskou smlouvu a v období mezi 1. 4. 1964 a 1. 1. 1992 nebyla smluvní modifikace možná vůbec. Právní úprava manželského majetkového práva byla vždy obsažena v občanském zákoníku, s výjimkou období mezi 1. 1. 1950 a 1. 4. 1964, kdy se nacházela v zákoně o právu rodinném.

Část o historii bych zakončila tabulkou s přehledem vývoje majetkových vztahů mezi manžely na českém území.

mezník	způsob úpravy	forma spoluvlastnictví
1811	režim oddělených majetků (majetkové společenství bylo možné založit smluvně)	bezpodílové
1949	zákonné společenství majetkové (ZSM)	podílové (stejně podíly)
1964	bezpodílové spoluvlastnictví manželů (BSM)	bezpodílové
1998	společné jmění manželů (SJM)	bezpodílové

3 Právní úprava podle OZ ve srovnání s právní úpravou podle OZ 1964

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, platný od 22. 3. 2012. Právní úprava společného jmění manželů v občanském zákoníku z roku 2012 do jisté míry navazuje na předchozí úpravu v OZ 1964. Přesto se však setkáváme s určitými změnami, jakými je jiné systematické zařazení SJM v občanském právu, zavedení některých nových institutů či některé terminologické změny. Občanský zákoník z roku 2012 upravuje tematiku společného jmění manželů podstatně podrobněji než OZ 1964 a řada otázek, které dosud pouze dovozovala judikatura, je nyní výslovně uzákoněna. To je nepochybně vývoj správným směrem, neboť dává větší míru právní jistoty. V OZ 1964 je SJM věnováno pouhých 11 paragrafů, což pokládám, vzhledem k rozmanitosti problematiky, za nedostatečné; naproti tomu občanský zákoník z roku 2012 se manželským majetkovým právem zabývá ve 46 paragrafech.

První změna, kterou úprava SJM doznala, je, jak jsem již zmínila, systematického charakteru. Občanský zákoník z roku 1964 řadí společné jmění manželů do části upravující věcná práva, zatímco v OZ nacházíme úpravu SJM v části zabývající se rodinným právem, konkrétně v hlavě o manželství. V občanském zákoníku z roku 1964 nalezneme úpravu pod nadpisem „Společné jmění manželů“ ve stejné hlavě jako podílové spoluvlastnictví, zatímco v OZ je tématu věnován oddíl „Manželské majetkové právo“, jenž je součástí dílu upravujícího práva a povinnosti manželů. Tento oddíl, kromě společného jmění manželů, zahrnuje též úpravu nových institutů, zavedených občanským zákoníkem z roku 2012, jimiž jsou bydlení manželů a ochrana proti domácímu násilí. Těmto institutům se blíže věnují kapitoly 3.12 a 3.13.

Dalším novým a významným institutem, s nímž se v občanském zákoníku z roku 2012 setkáváme, je obvyklé vybavení rodinné domácnosti, které podrobně a se všemi důsledky rozebírá kapitola 3.3.

Co se týče uspořádání zákonné úpravy, nově se explicitně zavádí tři režimy, jimž může SJM podléhat, a to jednak z hlediska rozsahu, jednak z hlediska správy. Těmito režimy jsou: zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Systematika zákona je pak taková, že je vždy pojednáno nejprve o rozsahu a poté

o správě SJM, a to postupně v jednotlivých režimech: nejprve v zákonném režimu (viz kapitoly 3.4 a 3.5), poté v režimu smluveném (viz kapitoly 3.6 a 3.7) a nakonec v režimu založeném rozhodnutím soudu (viz kapitoly 3.8 a 3.9). Základním režimem pro rozsah i správu SJM je režim zákonný, který pak lze modifikovat buď smlouvou nebo rozhodnutím soudu, a to jak co do rozsahu, tak pokud jde o správu SJM. Lze říci, že tyto režimy, s výjimkou správy v režimu založeném rozhodnutím soudu, existovaly i podle OZ 1964, nebyly zde však takto uspořádány a pojmenovány. Tato změna jistě napomůže větší přehlednosti úpravy.

V občanském zákoníku z roku 2012 nalezneme samostatně vyčleněná ustanovení zabývající se ochranou třetích osob, na rozdíl od dosavadní právní úpravy. Blíže viz kapitola 3.10.

Právní úprava společného jmění manželů v OZ doznává také změn v názvosloví. OZ 1964 operoval s pojmy výlučný majetek a výlučné vlastnictví; občanský zákoník z roku 2012 používá pojem výlučné vlastnictví [použit v § 709 odst. 1 písm. d) a v odst. 3], jehož předmětem je výhradní majetek jednoho z manželů. Dále je třeba upozornit na terminologické změny týkající se celého občanského zákoníku z roku 2012, např. právní úkon (§ 34 an. OZ 1964) se napříště již nazývá právní jednání (§ 545 an. OZ), způsobilost mít práva a povinnosti (§ 7 OZ 1964) se mění na právní osobnost (§ 23 OZ), způsobilost k právním úkonům (§ 8 OZ 1964) se vrací ke klasickému označení svéprávnost (§ 30 an. OZ) apod. Tyto změny se samozřejmě dotýkají také společného jmění manželů, a proto se v souvislosti s OZ snažím užívat těchto nových pojmů.

Na začátek této části diplomové práce jsou vloženy tři obecné kapitoly, týkající se vzniku a zániku SJM a obvyklého vybavení rodinné domácnosti, a od kapitoly 3.4 se sled kapitol drží systematického uspořádání oddílu Manželské majetkové právo v OZ. Vzhledem k tomu, že OZ je zatím účinný teprve krátce, je celá tato část psána formou srovnání tak, aby bylo zjevné, co se napříště mění a co se z dosavadní úpravy zachovalo. Protože však OZ 1964 již pozbyl účinnosti, je tato část psána již z pohledu OZ, aby mohla sloužit i jako jakýsi návod k přechodu z občanského zákoníku z roku 1964 na občanský zákoník z roku 2012 v oblasti majetkových vztahů mezi manžely.

3.1 Vznik společného jmění manželů

V OZ 1964 je v § 136 odst. 2 výslovně stanoveno, že společné jmění může vzniknout jen mezi manžely; z toho plyne, že nemůže vzniknout mezi jinými osobami, např. mezi druhem a družkou či mezi registrovanými partnery. Tento výklad je v souladu s názorem autorů komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964: „*Dikce zákona nedává prostor pro úvahu, zda společné jmění manželů může vzniknout i mezi jinými subjekty než manžely.*“⁴⁷ V občanském zákoníku z roku 2012 takto explicitní vyjádření postrádáme, nicméně společná ustanovení v § 3020 výslovně vylučují platnost části Rodinné právo pro registrované partnerství. Z toho tedy jednoznačně vyplývá, že mezi registrovanými partnery SJM vzniknout nemůže. Výkladem a maiori ad minus potom dovozují, že nemůže-li SJM vzniknout mezi registrovanými partnery, jejichž partnerství vzniklo souhlasným projevem vůle učiněným před matričním úřadem a je zapsáno do knihy registrovaného partnerství,⁴⁸ tím spíše nemůže vzniknout mezi druhem a družkou, neboť v tomto případě se jedná výhradně o faktický vztah.

„*Společné jmění manželů vzniká ze zákona (ex lege) zásadně se vznikem manželství.*“⁴⁹ Lze se setkat i s jiným názorem na okamžik vzniku SJM: „*Samotným uzavřením manželství však společné jmění nevzniká; k jeho vzniku je zapotřebí, aby manželé nebo jeden z nich nabyli již v manželství majetek, který není ze zákona ze společenství vyloučen (jako věci získané darem, děděním apod.).*“⁵⁰

Podle judikatury vzniká SJM i v manželství neplatném, avšak nikoli v manželství zdánlivém, tedy takovém, které vůbec nevzniklo (zde vyloučena i pozdější konvalidace).⁵¹ Občanský zákoník z roku 2012 ve svém § 681 (věta druhá) stanoví, stejně jako § 17 odst. 1 ZR, že manželství, které bylo prohlášeno za neplatné, se považuje za neuzavřené. Domnívám se tedy, že se tento závěr soudní judikatury bude uplatňovat i nadále.

47 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 816.

48 § 2 a 3 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství

49 ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, svazek I., str. 338.

50 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 52.

51 R 42/72

Zákon připouští možnost vyhradit vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství; OZ 1964 v § 143a odst. 2, občanský zákoník z roku 2012 tuto variantu vzniku SJM uvádí v § 717 odst. 1 jako jednu z možných podob smluveného režimu. Blíže viz kapitola 3.6.

Pokud jde o okamžik vzniku společného jmění manželů, existuje též názor, dle něhož tyto okolnosti nemají na vznik SJM vliv: „*Nelze prostě uzavřít manželství, s nímž by nebyl spojen vznik společného jmění manželů, byť i v pozměněném rozsahu nebo s odložením vzniku až ke dni zániku manželství.*“⁵²

Za nevýstižnější považují pojetí, podle něž teoreticky vzato SJM vzniká sňatkem, avšak reálně až v okamžiku nabytí první majetkové hodnoty po uzavření manželství.⁵³ Lze říci, že de iure spadá okamžik vzniku SJM v jedno s okamžikem vzniku manželství vzhledem k tomu, že zákon spojuje SJM s manželstvím, nicméně de facto lze těžko hovořit o společném jmění manželů, dokud zde není nějaký majetek. To plyne i z dikce ustanovení § 708 odst. 1 OZ, dle něhož součástí SJM je to, co manželům náleží.

3.2 Zánik společného jmění manželů

Společné jmění manželů může zaniknout zaprvé jako celek nebo zadruhé pouze k jednotlivým věcem. K druhé z uvedených možností může dojít jednak zánikem věci, jednak jejím zcizením a jednak jejím smluvním vyloučením ze SJM. První varianta nastává buď zánikem manželství, nebo může k zániku SJM dojít i za trvání manželství.

Manželství může zaniknout pouze z důvodů stanovených zákonem. Těmito důvody jsou rozvod, smrt jednoho z manželů nebo jeho prohlášení za mrtvého a změna pohlaví. V občanském zákoníku z roku 2012 není explicitně řečeno, tak jako je tomu v případě § 149 OZ 1964, že společné jmění manželů zaniká zánikem manželství.⁵⁴ Lze to nicméně dovodit například z dikce § 764 a § 765 OZ, které upravují majetkové povinnosti a práva při zániku manželství. Citovaná ustanovení odkazují na úpravu vypořádání společného jmění, které se užije mimo jiné právě při zániku manželství.

52 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 37.

53 RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1999, str. 47.

54 BĚLOHLÁVEK, Alexandr. J.; ČERNÝ, Filip; JUNGWIRTHOVÁ, Marianna; KLÍMA, Pavel; PROFELDOVÁ, Tereza; ŠROTOVÁ, Eliška. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 389.

Při zániku manželství rozvodem dochází k zániku SJM dnem nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství.⁵⁵

Zanikne-li manželství smrtí, pak zánik společného jmění manželů nastává okamžikem smrti.⁵⁶

Zánik manželství prohlášením za mrtvého doznal oproti předchozí právní úpravě jistých změn. Podle ustanovení § 71 odst. 2 OZ zaniká manželství dnem, který se pokládá za den smrti. Dle mého názoru z toho plyne, že SJM zaniká dnem, jenž je v rozsudku o prohlášení za mrtvého uveden jako den, který platí za den smrti; tento rozsudek tak má účinky *ex tunc*. Naproti tomu podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 pravomocný rozsudek o prohlášení za mrtvého působí zásadně *ex nunc*; nemá tedy zpětnou účinnost.⁵⁷ Jak stanoví § 22 odst. 1 ZR věta druhá, byl-li manžel prohlášen za mrtvého, manželství zaniká dnem, kdy rozhodnutí o tom nabude právní moci. Tímto dnem tedy zaniklo SJM; nikoli dnem smrti uvedeným v rozsudku, jako je tomu podle občanského zákoníku z roku 2012.

Změna nastává i v přístupu k otázce obnovy manželství osoby, jež je prohlášena na mrtvou, pokud se zjistí, že je naživu. Podle předchozí právní úpravy se manželství takové osoby zásadně obnovovalo; neobnovilo se pouze v případě, kdy manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, mezitím uzavřel nové manželství (§ 22 odst. 2 ZR). Naproti tomu podle současné právní úpravy se její manželství neobnovuje vůbec (§ 76 odst. 1 OZ). Podle mého názoru lze v tomto novém pojetí vidět značné posílení právní jistoty. Důvodová zpráva se k této změně nevyjadřuje, nicméně se domnívám, že jednou z příčin, jež k ní mohla vést, je situace, kterou nejlépe objasní následující příklad.

Jestliže byl podle OZ 1964 manžel prohlášen za mrtvého a manželka sice neuzavřela nový sňatek, ale přesto žila s jiným mužem ve společné domácnosti jako druh a družka, pak vyšlo-li najevo, že je manžel prohlášený za mrtvého naživu, předchozí manželství se obnovilo. Tato situace byla velmi nepříznivá zejména z hlediska citových vazeb všech tří zúčastněných osob, ale také z hlediska majetkového.

55 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 994.

56 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 993.

57 DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 1468.

Vedle toho, že se obnovilo manželství, vzniklo též nové SJM; nicméně zůstávalo otázkou, k jakému okamžiku, zda ex nunc od okamžiku návratu manžela nebo ex tunc od zániku předchozího, již vypořádaného SJM. S obnovením manželství je spojeno mnoho velmi komplikovaných otázek, např. kdo bude otcem dítěte narozeného v době nevěstnosti manžela apod. Rozborem těchto problémů se však tato diplomová práce nemůže zabývat vzhledem k jejich přílišnému rozsahu a zejména z důvodu, že se odchyľují od tématu práce. Nicméně díky právní úpravě z roku 2012 všechny tyto problémy odpadají a každý má zaručenu určitou míru právní jistoty. Jestliže se manželka po prohlášení manžela za mrtvého smíří s jeho smrtí, může navázat nový citový vztah, aniž by musela ihned uzavřít manželství nebo žít v neustálé nejistotě, zda se její manželství obnoví, vyjde-li najevo, že manžel prohlášený za mrtvého je naživu. Naproti tomu manžel, dostane-li se do situace, na jejímž základě by mohl být prohlášen za mrtvého, ačkoli je naživu, má téměř jistotu, že jeho manželství zaniklo; napříště to již není jen otázka náhody, zda manželka uzavřela nové manželství či nikoli. Posílena je také právní jistota muže, který navázal citový vztah s manželkou, jejíž manžel byl prohlášen za mrtvého.

Občanský zákoník z roku 2012 se na rozdíl od předchozí občanskoprávní úpravy z roku 1964 zabývá dopady změny pohlaví na osobní a majetkové poměry člověka. Podle § 29 odst. 2 OZ manželství změnou pohlaví zaniká; práva a povinnosti bývalých manželů ke společnému dítěti a k majetku v SJM se řídí ustanoveními upravujícími tyto záležitosti v případě rozvodu. Ustanovení § 29 odst. 1 zakládá domněnku, že dnem změny pohlaví, tedy též dnem zániku manželství, je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb. Právní úprava změny pohlaví je však obsažena též v zákoně č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, jenž v § 21 odst. 2 písm. b) uvádí, že chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví lze provést pacientovi, který neuzavřel manželství nebo prokáže, že jeho manželství zaniklo. Vzhledem ke stanovení této podmínky by tedy ke změně pohlaví osoby žijící v manželství nemělo vůbec dojít. Nicméně ustanovení § 29 odst. 2 OZ slouží jako pojistka pro případy, kdy byla změna pohlaví provedena v zahraničí či nebyl dodržen zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách.⁵⁸

⁵⁸ DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 215.

Prohlášení manželství za neplatné má stejné účinky jako zánik manželství.⁵⁹ Naproti tomu v důsledku zrušení společné domácnosti SJM nezaniká.⁶⁰ Z tohoto důvodu i přesto, že manželé žijí odděleně, nově nabytý majetek i nově převzaté dluhy se rovněž stávají součástí SJM, nejedná-li se o výjimku ze SJM (viz kapitola 3.4). Nicméně i v případě, že dluh vznikne pouze jednomu z manželů, může se podle § 731 OZ věřitel uspokojit i z toho, co je v SJM. Výkon rozhodnutí se tak může vztahovat na věci tvořící SJM i přesto, že se nacházejí v místě bydliště druhého manžela.

Za trvání manželství může k zániku společného jmění manželů dojít na základě zákona, smlouvou nebo rozhodnutím soudu.

Zákonné důvody pro zánik společného jmění manželů za trvání manželství jsou stanoveny jednak v insolvenčním zákoně (IZ), jednak v trestním zákoníku (TZ).

Podle § 268 IZ zaniká SJM dlužníka a jeho manžela prohlášením konkursu;⁶¹ podle § 270 IZ tímto okamžikem rovněž přechází na insolvenčního správce oprávnění uzavřít s manželem dlužníka dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu. Podle § 245 odst. 1 IZ účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku – tímto okamžikem tedy dochází k zániku SJM. „*Po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nemůže vzniknout ani nové společné jmění manželů a uzavřel-li dlužník nové manželství, odkládá se vznik SJM ke dni zániku těchto účinků.*“⁶²

Podle § 66 odst. 4 TZ zaniká SJM soudním výrokem, jímž se ukládá trest propadnutí majetku; společné jmění manželů zanikne dnem nabytí právní moci tohoto výroku. K zániku SJM vede též vyslovení částečného propadnutí majetku.⁶³ V případě

MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Praha: Leges, 2013, svazek I, str. 346.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, svazek I, str. 153.

59 ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 130.

60 R 104/67

61 Konkurs je vedle reorganizace a oddlužení jedním ze způsobů řešení úpadku dlužníka, avšak na rozdíl od těchto sanačních způsobů (jejichž důsledkem není zánik společného jmění manželů) je konkurs způsobem likvidačním, jehož podstatou je zpeněžení majetkové podstaty dlužníka a následně poměrné uspokojení zjištěných pohledávek. Blíže viz WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2011, str. 589-631.

62 LUŽNÁ, Romana. Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 1, str. 19.

63 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 197.

zániku SJM podle § 66 odst. 4 TZ, uzavře s manželem odsouzeného dohodu o vypořádání SJM, event. podá návrh na vypořádání rozhodnutím soudu Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.⁶⁴

Podle § 151 OZ 1964, jestliže za trvání manželství SJM zaniklo, může být obnoveno jen rozhodnutím soudu vydaným na návrh jednoho z manželů. Podle OZ 1964 se v tomto případě jednalo pouze o případy zániku SJM na základě zákona, neboť smlouvou a rozhodnutím soudu bylo možné SJM pouze zúžit. Občanský zákoník z roku 2012 na toto ustanovení navazuje v § 726 odst. 2, podle něhož je možné, aby soud na návrh manžela obnovil společné jmění manželů, které zaniklo na základě zákona, je-li to v zájmu obou manželů.

„Jakmile za trvání manželství společné jmění manželů zaniklo, může být obnoveno jen rozhodnutím soudu vydaným na návrh jednoho z manželů (§ 151 OZ 1964). Tím je vyloučen výklad, podle kterého by jen skončila jedna etapa společného jmění (např. výrokem trestního soudu o propadnutí jmění) a začala by etapa druhá, vycházející z časového bodu skončení, zániku společného jmění. Znamená to, že ve vyjmenovaných případech i za trvání manželů neexistuje společné jmění manželů.“⁶⁵ Podle judikatury lze obnovit zrušené společné jmění manželů jen opětovným soudním rozhodnutím; to působí ex nunc.⁶⁶ Tento názor sdílí rovněž autoři komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964: *„Otázka je, jaké účinky má obnovení společného jmění manželů. Nemůže jít o účinky ex tunc, protože v době, kdy společné jmění bylo zrušeno, bylo ho třeba také vypořádat. Rozhodnutí soudu, pokud je v právní moci, má právotvorné účinky; obnovuje společné jmění manželů ex nunc, tedy právní mocí rozhodnutí.“⁶⁷*

Podmínky, aby soud návrhu na obnovu SJM vyhověl, budou podle občanského zákoníku z roku 2012 patrně podobné jako podle OZ 1964, tedy zejména zjištění, zda

64 FIALA, Josef a kol. *MERITUM Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 113.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 156.

65 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 137.

66 R 42/72

67 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 1024.

odpadly okolnosti, které původně k zániku SJM vedly.⁶⁸ Podle OZ však přistupuje další podmínka, a sice aby obnovení SJM bylo v zájmu obou manželů.

Společné jmění manželů může za trvání manželství zaniknout také smlouvou. Právní úprava smluvní modifikace rozsahu společného jmění manželů podle OZ 1964 připouštěla pouze zúžení rozsahu SJM. Občanský zákoník z roku 2012 naproti tomu stanoví, že smluvený režim podle § 716 an. může spočívat též v režimu oddělených jmění – tedy že mezi manžely SJM buď vůbec nevznikne (uzavřou-li smlouvu snoubenci), nebo zanikne (uzavřou-li smlouvu manželé). Pro smluvený režim však nelze sjednat zpětný účinek; k takovému ujednání se nepřihlíží.

Co se týče zrušení společného jmění manželů za trvání manželství rozhodnutím soudu, občanský zákoník z roku 1964 připouštěl pouze zúžení jeho rozsahu až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti; podle občanského zákoníku z roku 2012 je však možné rozhodnutím soudu rozsah SJM za trvání manželství jak zúžit, tak i zrušit. Zrušit bezpodílové spoluvlastnictví manželů rozhodnutím soudu bylo možné též před 1. 8. 1998; tehdy se však naopak nepřipouštěla možnost pouhého zúžení rozsahu BSM.

Smluveným režimem a režimem založeným rozhodnutím soudu se podrobněji zabývají kapitoly 3.6 a 3.8.

Domnívám se, že zánik SJM za trvání manželství smlouvou a rozhodnutím soudu podle občanského zákoníku z roku 2012 představuje logický důsledek zavedení nového institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti a jeho vyčlenění ze společného jmění manželů. Podle OZ 1964 představovaly věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti minimum, po které bylo možno rozsah společného jmění manželů zúžit. Občanský zákoník z roku 2012 věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti ze SJM vyjímá a nemohou být dotčeny ani smlouvou o manželském majetkovém režimu ani rozhodnutím soudu, jimiž se mění rozsah společného jmění manželů. Oproti předchozí právní úpravě však dle mého názoru v tomto směru k žádné faktické změně nedochází, neboť ani OZ 1964, ani OZ nepřipouští, aby smlouvou nebo rozhodnutím soudu došlo ke změně právního režimu věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné

68 ŠVESTKA, Jirí; SPÁČIL, Jirí; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 1023.

domácnosti. Obvyklým vybavením rodinné domácnosti se blíže zabývá následující kapitola.

Na zánik SJM navazuje podle § 736 OZ likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním. Vypořádání společného jmění se věnuje kapitola 3.11.

Na závěr pro větší přehlednost připojuji tabulku shrnující způsoby a dobu zániku společného jmění manželů.

způsob zániku SJM		doba zániku SJM	
zánikem manželství		smrtí jednoho z manželů	okamžik smrti manžela
		prohlášením jednoho z manželů za mrtvého	den, který je v rozsudku o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti
		rozvodem	den nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství
		změnou pohlaví	den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb
za trvání manželství	na základě zákona	IZ: prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů	okamžik zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku
		TZ: soudním výrokem o uložení trestu propadnutí majetku	den nabytí právní moci výroku o uložení trestu propadnutí majetku
	smlouvou		okamžik účinnosti smlouvy
	rozhodnutím soudu		den nabytí právní moci rozhodnutí soudu

3.3 Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Jak jsem již naznačila výše, občanský zákoník z roku 2012 zavádí v § 698 a 699 zcela nový institut, jímž je obvyklé vybavení rodinné domácnosti.

Tento institut nenalezneme v oddíle Manželské majetkové právo, ale v obecných ustanoveních dílu pojednávajícím o právech a povinnostech manželů. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku z roku 2012 se k tomu vyjadřuje v tom směru, že:

„Systematické zařazení institutu obvyklého vybavení rodinné domácnosti odpovídá jeho zvláštní podstatě; zařazení § 698 a 699 za první ustanovení v části Manželské majetkové právo se proto jeví méně vhodným.“

„Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který nabude účinnosti dnem 1. 1. 2014, ustanovuje především o vztahu obvyklého vybavení (nově „rodinné“) domácnosti a společného jmění manželů. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti není součástí společného jmění.“⁶⁹

Ustanovení § 698 odst. 1 OZ vymezuje obvyklé vybavení rodinné domácnosti jako soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným potřebám rodiny a jejích členů. Není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich. Podle důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 2012: *„Navržené ustanovení představuje pojetí, které je standardním řešením v cizích právních řádech. Důraz je totiž položen na funkci jednotlivých movitých věcí, zatímco právní titul jejich mětí ustupuje do pozadí. Nemusí jít o vlastnictví, protože nelze vyloučit ani jiné věcněprávní tituly.“*

Z uvedeného vyplývají následující závěry.

Dochází zde ke změně terminologie, kdy dosavadní „věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti“ se napříště označují pojmem „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“.

To, co bylo podle občanského zákoníku z roku 1964 pouze obratem, se v současné právní úpravě stává institutem.

Pro posouzení, zda věc je či není součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, je rozhodující její účel.⁷⁰

Velice důležitá změna spočívá zejména v tom, že dochází k vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze SJM. Na povahu tohoto vyčlenění existuje řada názorů. O těchto názorech a jejich dopadech bude pojednáno dále. Jeden důsledek je nicméně

69 ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 96.

70 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 111.

ELIÁŠ, Karel; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2001, str. 161.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 96.

zřejmý: „*Toto vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti umožňuje nejen samostatné posouzení tohoto majetkového souboru (jemuž u nás mělo totiž podle věcného záměru být a v některých cizích právních řádech je připodobněno také místo, prostory, stavby nebo zařízení, které slouží bydlení rodiny), ale také samostatné posouzení společného jmění manželů. Důsledkem této právní situace je (přinejmenším) možnost pominout při veškerých způsobech modifikace rozsahu i vzniku společného jmění soubor obvyklého vybavení rodinné domácnosti, a tak i možnost jednodušších přístupů ke společnému jmění. Stručně řečeno: za existence manželství může být společné jmění zrušeno, aniž bylo zároveň dotčeno obvyklé vybavení společné domácnosti. Smlouvy, které je možno o společném jmění uzavírat, nemohou vyloučit ani změnit ustanovení, jimiž se spravuje obvyklé vybavení rodinné domácnosti (srov. ust. § 718).*“⁷¹ Zde se potvrzuje můj shora uvedený názor ohledně zániku SJM smlouvou nebo rozhodnutím soudu podle občanského zákoníku z roku 2012 ve vztahu ke zúžení podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013.

Věci spadající do obvyklého vybavení rodinné domácnosti požívají podle § 698 odst. 2 a 3 větší ochrany než majetek, jenž tvoří společné jmění manželů (viz dále).

Obvyklé vybavení rodinné domácnosti mohou tvořit pouze věci movité; na nemovité věci se tedy nikdy nevztahuje ochrana podle § 698 odst. 2 a 3. Může se jich však týkat zvláštní režim, a to podle ustanovení o bydlení manželů, jež je vyloženo v kapitole 3.12.

Věci, které ke dni 1. 1. 2014 náležely do SJM a zároveň se jednalo o věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti, přestaly být podle přechodného ustanovení obsaženého v § 3038 OZ tímto dnem součástí SJM.

Ustanovení § 698 je ustanovením kogentním, jak vyplývá z § 718 odst. 3 a z § 727 odst. 1, neboť ani dohodou ani soudním rozhodnutím nelze vyloučit ani změnit ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti (s jedinou výjimkou: lze uzavřít dohodu týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti v případě trvalého opuštění rodinné domácnosti).

Občanský zákoník z roku 2012 žádnou definici věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti nepodává, stejně jako OZ 1964. V literatuře se lze setkat s různými

71 ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 96.

pojetími, které se vztahují k věcem tvořícím obvyklé vybavení společné domácnosti podle OZ 1964. Tak podle komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964: „*Obvyklou vybavenost společné domácnosti sluší posuzovat z objektivního hlediska s přihlédnutím k běžně přijímanému obecnému standardu ve společnosti.*“⁷² Podobně: „*Otázku, zda ta či ona věc tvoří obvyklé vybavení domácnosti, je třeba posuzovat s přihlédnutím k obvyklému standardu ve společnosti, k zámožnosti konkrétní rodiny se nepřihlíží.*“⁷³ Jiné zdroje se přiklánějí spíše k subjektivním hlediskům: „*Výklad pojmu obvyklého vybavení společné domácnosti nebude spočívat ve vytvoření nějakého obecného typizovaného vzoru obvyklého vybavení společné domácnosti, nýbrž obvyklé vybavení společné domácnosti bude třeba chápat v konkrétní souvislosti s životní a majetkovou úrovní jednotlivého manželství.*“⁷⁴ A obdobně: „*Záleží na konkrétní majetkové situaci, které věci budou považovány za ‚obvyklé‘. Nejčastěji se jedná o bytové zařízení, pokud ovšem není součástí bytu – např. vestavěná skříň je součástí bytu, tj. ve vlastnictví vlastníka bytu, neboť podle ustanovení § 120 OZ 1964 je součástí věci vše, co nemůže být odděleno, aniž by byla věc funkčně znehodnocena (též např. topení, vana, umyvadla apod.).*“⁷⁵ Vystává tedy otázka, jak bude praxe pohlížet na obvyklé vybavení rodinné domácnosti podle § 698 OZ; záleží na literatuře a judikatuře, jaké stanovisko zaujmou.

Stejně tak v občanském zákoníku z roku 2012 nenalezneme vysvětlení pojmu rodinná domácnost; občanský zákoník z roku 1964 však vymezoval pojem domácnost. Podle § 115 OZ 1964 tvoří domácnost fyzické osoby, které spolu žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Občanský zákoník z roku 2012 však domácnost nedefinuje.⁷⁶ „*V nejobecnějším slova smyslu se domácnost chápe jako hospodářská jednotka tvořená souhrnem osobních a majetkových složek. Osobní složky tvoří lidé*

72 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 973.

73 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 181.

74 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů.* 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 93.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář.* 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 344-345.

75 FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství.* 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, str. 69.

76 DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 245.

JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír; ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva.* Praha: Linde Praha, 2012, str. 35.

(případně jen jeden člověk – jednočlenná domácnost), majetkové pak obydlí a jeho zařízení.⁷⁷ Osobní složka společné domácnosti je tvořena alespoň dvěma lidmi, kteří žijí společně, a to způsobem odpovídajícím dosavadnímu ustanovení § 115 OZ 1964, tyto osoby tedy společně uhrazují náklady živobytí.⁷⁸ Rodinná domácnost je pak zvláštní formou společné domácnosti, která je charakterizována tím, že její osobní složku tvoří osoby v rodinném poměru (např. manželé, rodič a dítě apod.).⁷⁹ Skutečnost, že jeden z manželů rodinnou domácnost opustí, nevede k jejímu zániku.⁸⁰

Jak je uvedeno výše, na povahu vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti existuje více názorů. Domnívám se, že nejvhodnější způsob, jak odstranit veškeré pochybnosti, je výslovné ustanovení zákona de lege ferenda. Do té doby záleží na soudní judikatuře, který výklad bude v praxi uplatňován. Jednou z možných interpretací je, že: „Obvyklé vybavení rodinné domácnosti nebude tvořit součást společného jmění, v případě zániku manželství nebo opuštění rodinné domácnosti se bude dělit podle zásad podílového spoluvlastnictví.“⁸¹ Tento výklad by měl za následek, že by se vyčleněním obvyklého vybavení domácnosti ze společného jmění manželů podstatně omezil předmět SJM; nadále by sem patřily pouze takové movité věci, které nelze považovat za obvyklé vybavení rodinné domácnosti (např. vzácný obraz, historický automobil), a dále věci nemovité. Mohla by tak nastat situace, že manželé do SJM nic nenabudou, pokud nevlastní žádné jiné movité věci než ty, které tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti, ani žádné nemovité věci (popř. jsou-li tyto věci v jejich podílovém spoluvlastnictví nebo ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů). Lze se setkat též se zcela opačným názorem, tedy že obvyklé vybavení rodinné domácnosti se ze SJM nevyčleňuje, neboť změna účelu užívání věci v SJM není důvodem pro to, aby přestala být jeho součástí; navíc by bylo třeba určit vlastnický režim vyňaté věci.⁸² Podle

77 DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 245.

78 DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 246.

79 DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 247.

80 KŘEČEK, Stanislav. *Nájemní a družstevní bydlení podle nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha: Leges, 2014, str. 145-146.

81 UHLÍŘ, David. Právní úprava společného jmění manželů. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, roč. 0, str. 17.

82 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 112.

dalšího, podobného výkladu se toto vynětí netýká samotných majetkových hodnot ve věcněprávní rovině, ale pouze nakládání s těmito věcmi; jedná se tudíž o vynětí pouze v rovině dispoziční.⁸³ Pro přechodné ustanovení § 3038 OZ pak platí následující: „*Jedná se o právní pravidlo, které pro trvajících manželská majetková společenství, označovaná jako společné jmění manželů, vylučuje určitý majetkový soubor z dispozičních pravidel, která se vztahují na ostatní části toho, co manželům společně náleží.*“⁸⁴ Tato interpretace má tedy za následek, že byly-li věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti součástí SJM, spadají sem i nadále, nicméně se na ně vztahuje níže popsaná ochrana podle § 698 odst. 2 a 3 OZ, jež spočívá v omezení nakládání s některými věcmi tvořícími obvyklé vybavení rodinné domácnosti. Domnívám se, že poslední uvedený výklad nejlépe vystihuje úmysl zákonodárce při zavádění tohoto nového institutu. Proti této interpretaci však hovoří ustanovení § 699, o němž bude pojednáno dále.

Odstavce 2 a 3 v § 698 zavádějí zvláštní ochranu pro majetek v režimu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Stanovuje se zde, že pokud nejde o věc zanedbatelné hodnoty, potřebuje manžel souhlas druhého manžela pro nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, jinak je toto právní jednání relativně neplatné.

S majetkem ve společném jmění manželů může každý z manželů nakládat samostatně v běžných záležitostech, jak vyplývá z § 714 odst. 1 OZ. Samostatné nakládání jednoho manžela s majetkem tvořícím obvyklé vybavení rodinné domácnosti je vymezeno úžeji, a to pouze na věci zanedbatelné hodnoty.

Domnívám se, že v praxi bude s tímto ustanovením spojena řada problémů. V souvislosti s touto na jednu stranu potřebnou ochranou majetku tvořícího obvyklé vybavení rodinné domácnosti vyvstává velice důležitá otázka, s níž se bude muset vypořádat judikatura: Co jsou věci zanedbatelné hodnoty? Odpověď na tuto klíčovou otázku bude mít velký vliv na běžný život manželů (a to například i těch, kteří si smluvili režim oddělených jmění) i třetích osob. Určení, zda je věc zanedbatelné

83 ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 1, str. 28.

84 ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 1, str. 29.

hodnoty či nikoli, je rozhodující pro to, zda může manžel s věcí nakládat samostatně a nebo zda bude potřebovat souhlas druhého manžela. A pokud věc není zanedbatelné hodnoty a druhý manžel souhlas neudělí, přesto je právní jednání platné, pokud se druhý manžel nedovolá neplatnosti. To může vést k mnoha složitým a nepřehledným situacím.

Z uvedeného plyne, že judikatura by měla k problematice tohoto nového institutu přistupovat velmi obezřetně, aby právní jistota účastníků právních vztahů byla narušena co nejméně. Zejména vymezení věcí zanedbatelné hodnoty bude hrát klíčovou roli. Je například nábytek věcí zanedbatelné hodnoty? Nebo televizor? Patrně by určení, zda se jedná o věc zanedbatelné hodnoty či nikoli, mělo být relativní vzhledem k majetkovým poměrům konkrétní domácnosti. U některých věcí, jako je třeba nádobí nebo drobné elektrospotřebiče (varná konvice, žehlička apod.) zřejmě nebude pochyb, že jde o věci zanedbatelné hodnoty, a tudíž s těmito věcmi může manžel nakládat samostatně. Naopak lednička nebo automobil zjevně nemůže být věcí zanedbatelné hodnoty, ale například otázka televizoru by mohla být sporná. Jestliže například prodá manžel pračku bez souhlasu manželky a ta se včas, tj. ve tříleté promlčecí lhůtě, dovolá neplatnosti, jedná se o neplatné právní jednání, a to i v případě, kdy spolu manželé nežijí. Z tohoto důvodu každý, kdo zvažuje koupi věci, která potenciálně může být obvyklým vybavením rodinné domácnosti a zároveň být větší než zanedbatelné hodnoty, si musí ověřit, zda osoba, s níž hodlá kupní smlouvu uzavřít, není ženatá, resp. vdaná. Vzhledem k tomu, že do nově vydávaných občanských průkazů se od 1. 1. 2012 (od novely provedené zákonem č. 424/2010 Sb.) již povinně nezapisuje údaj o rodinném stavu,⁸⁵ je jeho doložení další komplikací.

Ustanovení § 699 OZ se zabývá postupem v otázce obvyklého vybavení rodinné domácnosti v situaci, kdy jeden z manželů rodinnou domácnost opustí v úmyslu učinit tak trvale. V takovém případě může tento manžel žádat, aby mu druhý manžel vydal tu část majetku tvořící vybavení obvyklé domácnosti, která patří výhradně jemu. Pokud to nevyklučuje povaha věci, rozdělí si manželé to, co jim náleží společně, rovným dílem (jinak se použijí ustanovení OZ o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví). Tento postup se však neužije zejména v případě, kdy manžel potřebuje určité věci patřící k obvyklému vybavení rodinné domácnosti pro nezletilé dítě, vůči kterému mají oba

⁸⁵ § 3 odst. 4 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech

manžele vyživovací povinnost. Stejně právní účinky jako trvalé opuštění rodinné domácnosti má také dohoda manželů o odděleném bydlení manželů podle § 764 odst. 2 (blíže viz kapitola 3.12).

Z dikce ustanovení § 699 vyplývá zaprvé, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti lze vypořádat nezávisle na společném jmění manželů, podmínkou je trvalé opuštění rodinné domácnosti. Zda zaniklo SJM nebo manželství, není relevantní. Zadruhé vypořádání obvyklého vybavení rodinné domácnosti se provádí podle jiných principů než vypořádání SJM. Věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti, které náleží manželům společně, si manželé rozdělí rovným dílem a podpůrně se užijí ustanovení o vypořádání spoluvlastnictví; naproti tomu SJM se řídí pravidly vypořádání vymezenými v ustanovení § 736 an. OZ.

Skutečnost, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti má svá vlastní pravidla vypořádání, není podle mého názoru v souladu s výkladem, že se vynětí těchto hodnot uskutečňuje pouze v rovině dispoziční, neboť rozdělení těchto věcí v důsledku opuštění rodinné domácnosti má věcněprávní důsledky. Naopak hovoří spíše ve prospěch interpretace, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti není součástí SJM. Dále nepovažují za zcela vyjasněný vztah mezi vypořádáním věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti a vypořádáním SJM; blíže viz kapitola 3.11.

V případě úmrtí jednoho z manželů nabude druhý manžel vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem, jak stanoví § 1667 OZ. Nově se tedy zavádí zvláštní nabývací titul, uplatňující se nezávisle na dědění. Jak uvádí důvodová zpráva: „*Účelem návrhu (shodujícího se s obdobnými úpravami v jiných státech) je zajistit pozůstalému manželů nejnutnější podmínky k dalšímu životu v souladu se zásadami slušnosti.*“ Toto ustanovení však dopadá pouze na část obvyklého vybavení rodinné domácnosti, neboť pojem „základní“ je užší než „obvyklé“ vybavení rodinné domácnosti.⁸⁶ Důvodová zpráva přibližuje, že mezi obvyklé vybavení rodinné domácnosti, které nelze považovat za základní, patří např. osobní automobil; do základního vybavení pak spadá např. nábytek, nádobí, ložní

86 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 111.

DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, svazek 1, str. 247.

prádlo apod., tedy věci nezbytné k fungování domácnosti. Ustanovení § 1667 se však neužije, jestliže pozůstalý manžel bez vážného důvodu nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost. Určení konkrétní hranice, kdy se jedná o vážný důvod a kdy již nikoli, je dalším úkolem pro soudní judikaturu.

3.4 Zákonný režim

Není-li rozsah společného jmění manželů modifikován smlouvou manželů (§ 716 an. OZ) nebo rozhodnutím soudu (§ 724 an. OZ), uplatní se pro něj zákonný režim (§ 709 an. OZ).

Podle § 708 OZ je součástí SJM to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. Ustanovení § 709 pak vymezuje majetek a § 710 dluhy, které tvoří společné jmění manželů. OZ 1964 vyjmenovával součásti společného jmění manželů v § 143 odst. 1, v písm. a) majetek, v písm. b) závazky. Nová právní úprava přináší zpřehlednění zákonných výjimek ze SJM jejich rozdělením do jednotlivých písmen.

Určení, co patří do společného jmění manželů a co je výhradním majetkem jednoho z nich, je velmi významné, a to jak pro manžele, tak pro třetí osoby (věřitele). Lze rozlišovat tři majetkové masy: výhradní majetek manžela, výhradní majetek manželky a společné jmění manželů. Je samozřejmě možné, aby měli manželé věc v podílovém spoluvlastnictví, nicméně to nepovažuji za čtvrtou kategorii; ideální podíl každého z nich je jejich výhradním majetkem.

Pro třetí osoby, které právně jednájí s jedním z manželů, je důležité, zda se jedná o věc v jeho výlučném vlastnictví, a tudíž s ní může nakládat bez souhlasu druhého manžela, nebo zda jde o věc v SJM. V takovém případě by si třetí osoba měla ověřit, zda se vzhledem k majetkovým poměrům manželů jedná o běžnou záležitost – tehdy souhlas druhého manžela rovněž nepotřebuje – nebo zda tuto záležitost již za běžnou považovat nelze. Za těchto okolností je nutný souhlas druhého manžela, neboť ten jinak může namítnout neplatnost právního jednání. Tato problematika je blíže rozebrána v další kapitole.

Pro věřitele je rozhodující určení, zda dluh (event. do jaké výše) patří do SJM, neboť od toho je odvislé, který majetek může být postižen výkonem rozhodnutí. Jde-li

o dluh pouze jednoho z manželů vzniklý za trvání SJM, je podle § 731 OZ možné se uspokojit jednak z jeho výhradního majetku, jednak z majetku v SJM (z tohoto pravidla však existují výjimky, o nichž pojednám v kapitole 3.10), nikoli z výhradního majetku druhého manžela. Pokud se naproti tomu jedná o dluh převzatý jedním z manželů, který však je součástí SJM, lze výkonem rozhodnutí postihnout nejen majetek v SJM, ale také výhradní majetek obou manželů;⁸⁷ dále lze v tomto případě nařídit výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy nebo příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu druhého manžela podle § 262a odst. 2 OSŘ. Novela OSŘ provedená zákonem č. 396/2012 Sb., účinném od 1. 1. 2013, totiž zavedla možnost postihnout pro vymáhání společného dluhu mzdu a bankovní účet manžela povinného výkonem rozhodnutí, resp. exekucí. Tato novela představuje průlom do konstantní judikatury, podle níž nemůže být předmětem výkonu rozhodnutí mzda⁸⁸ ani pohledávka z účtu⁸⁹ manžela povinného, neboť se v těchto případech jedná o nárok druhého manžela a ten do SJM nepatří. S tímto výkladem je zajedno též literatura.⁹⁰ Na jednu stranu představuje shora uvedená novela zvýšení šance oprávněného ve vykonávacím řízení na uspokojení jeho pohledávky, na druhou stranu se domnívám, že manžel povinného se dostává do velmi nevýhodné pozice. Do 1. 1. 2013 mohla nastat situace, kdy manželé žili odděleně a v exekuci došlo k zabavení věcí v SJM, které se nacházely v domácnosti manžela povinného, aniž by tento věděl, za co druhý manžel utratil jmění – jak výhradní, tak společné. Nebylo vyloučeno, aby byly jejich společné prostředky vynaloženy k zařizování domácnosti s jinou osobou nebo aby je manžel prohrál v kasinu apod. V takovém případě je jistě velmi paradoxní, že jeden manžel financuje druhému jeho společný život s jinou osobou, nicméně stále se jednalo o jejich společné prostředky, a tak mohl být manžel povinného alespoň srozuměn s tím, že taková situace může nastat. Od 1. 1. 2013 je situace pro manžela povinného daleko komplikovanější, neboť při obstavení mzdy a účtu u banky mu zbývá velmi málo prostředků na vyžití.

87 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 119.

LUŽNÁ, Romana. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 6, str. 11.

88 usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 1642/2004

89 usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 964/2008

90 DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek II., str. 2193.

POHL, Tomáš. Manželé a výkon rozhodnutí (exekuce). *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 6.

Časopis soudních exekutorů k tomu uvádí: „Díky této změně tak byla učiněna přítrž výmluvám těch dlužníků, kteří díky účtům svých partnerů dokázali peníze před exekutorem ukrýt a ze svých závazků vůči věřitelům se vykrotit. S definitivní platností se tak vyřešil dosavadní rozpor mezi hmotným a procesním právem, kdy z hlediska hmotného práva byly příjmy manželů v době trvání manželství, tedy mzdy a jiné příjmy stejně jako zůstatky na účtu, považovány za příjmy tvořící společné jmění manželů, avšak soud je procesně postihnout dosud nemohl.“⁹¹

Pravdou sice je, že dojde k sjednocení právního režimu prostředků na účtu a v hotovosti, neboť peníze v hotovosti, které měl manžel povinného u sebe bylo možné postihnout výkonem rozhodnutí, zatímco u prostředků na účtu to možné nebylo. Dále si však dovoluji s uvedeným názorem nesouhlasit.

Co se týče peněz na účtu, nebude je povinný manžel nadále „skrývat“ na účtu svého manžela, ale oba manželé převedou prostředky na účtu na své rodinné příslušníky (např. sourozence) a budou opět nepostižitelné výkonem rozhodnutí. Věřitel má k dispozici pouze možnost domáhat se, aby soud podle § 589 odst. 1 OZ určil, že vůči němu toto právní jednání není právně účinné – jedná se o tzv. relativní neúčinnost (podle dosavadní právní úpravy odporovatelnost podle § 42a OZ 1964).

Co se týče mzdy, zde se domnívám, že procesní právo nejen prolamuje shora uvedenou konstantní judikaturu, ale dokonce se dostává do rozporu s hmotněprávní úpravou. Podle § 711 odst. 2 OZ se totiž mzda stane součástí SJM až v okamžiku, kdy manžel nabyt možnost s ní nakládat. Je-li však nařízen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy manžela povinného, byla mu tím možnost s těmito prostředky nakládat odepřena. Tyto prostředky se tak nikdy nestaly součástí SJM a postihován tedy není majetek v SJM, ale nárok manžela na výplatu mzdy. Jedná se o velice nespravedlivou právní úpravu, která může být pro druhého manžela likvidační.

Naproti tomu v insolvenčním řízení, na rozdíl od vykonávacího, je-li úpadek řešen oddlužením, jsou splátkovým kalendářem rozvrhovány příjmy obou manželů, a to i v případě, že dlužníkem je pouze jeden z nich.⁹²

91 KRBCOVÁ, Veronika. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 2, str. 43.

92 UHLÍŘ, David. Společné jmění manželů a insolvence. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 4.

Důležitost rozlišování uvedených tří mas majetku má význam také pro určení, jaký konkrétní majetek je možné exektovat. Ze zjištění, do které z majetkových mas dluh náleží, totiž vyplývá, které masy lze postihnout výkonem rozhodnutí.

Zařazení jednotlivých věcí a dluhů do některé ze tří majetkových mas je významné také ve vztahu mezi manžely. Manžel nemá právo užívat, spravovat či disponovat s výhradním majetkem druhého manžela, pokud k tomu není zmocněn – mezi manžely tak ohledně tohoto majetku vznikají vztahy jako mezi ostatními osobami.⁹³ Při vypořádání společného jmění manželů pak určení, součástí které z mas majetek je, hraje klíčovou roli.

Podle § 709 odst. 1 OZ je součástí společného jmění manželů to, co nabyt jeden z manželů nebo oba společně za trvání manželství; nabytím věci za trvání manželství se rozumí také vytvoření věci oběma manžely nebo jedním z nich po uzavření manželství.⁹⁴ Součástí SJM tak není majetek, který nabyt některý z manželů před uzavřením manželství. Jestliže po zániku manželství připadne manželů v rámci vypořádání do vlastnictví movité či nemovité věci v době, kdy již uzavřel další manželství, pak se tyto věci nestávají součástí SJM.⁹⁵ Jsou-li splněny zákonné podmínky pro nabytí věci do společného jmění manželů, nemůže pouhá shodná vůle manželů směřující k nabytí do výlučného vlastnictví vyloučit věc ze SJM; to lze jen zákonem stanoveným způsobem (např. zúžením SJM podle § 716 an. OZ).⁹⁶ Naopak však platí, že se věc stane předmětem SJM i v případě, že se na ni vztahuje zákonná výluka ze SJM, ale manželé uzavřou se třetí osobou smlouvu, podle které předmětnou věc nabývají do SJM.⁹⁷ Zákonné výluky ze SJM, o nichž bude pojednáno dále, jsou vymezeny v § 709 odst. 1 písm. a) až e).

Ustanovení § 709 odst. 2 staví najisto to, co bylo dosud pouze dovozováno judikaturou,⁹⁸ a sice že součástí SJM je zisk z výhradního majetku jednoho z manželů (např. nájemné z bytu ve vlastnictví pouze jednoho z manželů). Problematický by však mohl být vztah ustanovení § 709 odst. 2 a § 709 odst. 1 písm. d) – viz dále. V odstavci 3

93 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2437/2008

94 R 36/85; R 26/89; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

95 R 45/79

96 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

97 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 680/2009

98 R 42/72; rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 1997, sp. zn. 24 Co 15/97

je uzákoněno pravidlo, rovněž dosud pouze judikované,⁹⁹ že stal-li se jeden z manželů společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, součástí SJM je podíl v této obchodní společnosti nebo družstvu. Občanský zákoník z roku 2012 vypouští pravidlo stanovené v § 143 odst. 2 OZ 1964, podle kterého stane-li se jeden z manželů společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev. U družstev se touto problematikou zabývá zákon o obchodních korporacích (ZOK). Co se týče bytových družstev, vzniká podle § 739 odst. 1 ZOK společné členství manželů v bytovém družstvu, je-li družstevní podíl součástí SJM. Přitom se na oba manžele hledí pouze jako na jednoho člena,¹⁰⁰ tak jako podle dosavadní právní úpravy,¹⁰¹ což mimo jiné znamená, že oba manželé mají dohromady jeden hlas. Jestliže družstevní podíl v bytovém družstvu nabyt jen jeden z manželů do svého výlučného vlastnictví, společné členství manželů v tomto družstvu nevzniká.¹⁰² Současná právní úprava tak řeší dosud spornou otázku, zda lze na nabytí družstevního podílu v bytovém družstvu aplikovat výjimky ze SJM.¹⁰³ Občanský zákoník z roku 1964 totiž v § 703 odst. 2 stanoví, že vznikne-li jednomu z manželů právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, vznikne se společným nájmem také společné členství manželů v družstvu. Podle odst. 3 nevznikne pouze tehdy, jestliže spolu manželé trvale nežijí. Naproti tomu § 745 OZ upravuje společný nájem bytu manžely, a to bez ohledu na to, zda jde o nájem družstevního bytu nebo zda se jedná o nájem nedružstevní. Podle tohoto ustanovení, měl-li jeden z manželů ke dni uzavření manželství nájemní právo k domu nebo bytu, který je obydlem manželů (tímto pojmem se blíže zabývá kapitola 3.12), vznikne uzavřením manželství společné nájemní právo. Je-li nájemní smlouva uzavřena až po uzavření manželství, vznikne oběma manželům nájemní právo účinností nájemní

99 R 68/05

100 ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr; ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, str. 954.

101 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek II., str. 2054.

102 ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr; ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, str. 954.

103 PAULDURA, Lukáš. Ještě k členskému podílu ve společném jmění manželů v souvislosti s privatizací družstevního bytu. *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 6, str. 235-239.

SPÁČIL, Jiří. Členský podíl v bytovém družstvu jako součást společného jmění manželů. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 7, str. 309-313.

smlouvy. Jde-li o nájem družstevního bytu, kdy členský podíl v bytovém družstvu náleží výhradně jednomu z manželů, pak i po uzavření nájemní smlouvy zůstane členem družstva pouze tento manžel; vznikne tedy společný nájem bytu manžely tak jako podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, nově však nevznikne společné členství manželů v bytovém družstvu.¹⁰⁴ Naproti tomu co se týče družstevního podílu v družstvu jiném než bytovém, který mají manželé ve svém společném jmění, členství jednoho z manželů nezakládá podle § 578 ZOK členství druhého manžela. U obchodních společností obdobné ustanovení nenalezneme, což by sice mohlo vést k závěru, že nabytím podílu jedním z manželů se stane společníkem obchodní společnosti i druhý manžel; domnívám se však, že by se mělo postupovat spíše v souladu s dosavadním § 143 odst. 2 OZ 1964, tedy stejně jako u družstev. De lege ferenda nicméně doporučuji odstranit tyto pochybnosti výslovným stanovením v zákoně.

Ustanovení § 709 odst. 1 vymezuje v písmenech a) až e) výluky ze SJM.

Podle písm. a) tak součástí SJM není to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů (například oblečení). Tuto výjimku ze SJM znal také OZ 1964. Nutno podotknout, že rozhodující je jednak povaha věci, jednak věc musí osobní potřebě jednoho z manželů skutečně sloužit.¹⁰⁵ Již od 1. 8. 1998 nejsou ze SJM vyloučeny věci sloužící výkonu povolání jednoho z manželů a občanský zákoník z roku 2012 toto pojetí přebírá. Tento přístup je však kritizován, neboť hrozí, že v případě zániku manželství může být manžel v rámci vypořádání SJM těchto věcí zbaven.¹⁰⁶ Nicméně je možné, aby snoubenci či manželé věci sloužící výkonu povolání jednoho z nich ze SJM vyloučili smluvně.

Písmeno b) stanoví, že majetek nabytý darem, děděním nebo odkazem není součástí společného jmění manželů. Tuto výjimku ze SJM znal i OZ 1964 (kromě odkazu, který podle dosavadní úpravy neexistoval), rozdíl je však v tom, že podle občanského zákoníku z roku 2012 je možné, aby dárce či zůstavitel projevil jiný úmysl – nově je tedy dárce či zůstavitel oprávněn určit, že darovaná nebo odkazovaná věc připadne do SJM obdarovaných či dědiců či odkazovníků. Jestliže podle právní úpravy

104 ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr; ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, str. 954.

105 R 70/65

106 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad rekonstrukcí českého rodinného práva. In *Pocita Martě Knappenové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, str. 235-236.

účinné do 31. 12. 2013 dárce či zůstavitel chtěl, aby nabyli oba manželé, majetek se stal předmětem jejich podílového spoluvlastnictví. Podle přechodného ustanovení § 3039 majetek nabytý bezúplatně před počátkem účinnosti občanského zákoníku z roku 2012, který nebyl součástí SJM, i nadále není součástí SJM.

Písmeno c) zavádí novou výjimku ze společného jmění manželů, kterou občanský zákoník z roku 1964 neznal, a to majetek, který nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech, o nichž občanský zákoník z roku 2012 pojednává v § 2956 až 2968. To má logické opodstatnění, neboť újmu utrpěl pouze jeden z manželů (jestliže např. manželku srazil na sjezdovce nepozorný lyžař a zlomil jí nohu, bolestmi trpí pouze ona) a její náhrada mu slouží k tomu, aby mu utrpěnou újmu vykompenzovala. Občanský zákoník z roku 2012 tak uzákonil to, co za účinnosti OZ 1964 pouze dovozovala judikatura. Tak podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 22 Cdo 940/2011, nepodléhal nárok na odškodnění úrazu utrpěného jedním z manželů vypořádání SJM; tam mohly připadnout až částky vyplacené z titulu ztráty na výdělku a náhrady škody na zdraví, ovšem s výjimkou bolestného a náhrady ztížení společenského uplatnění, neboť ty náleží výhradně manželů, který úraz utrpěl.

Podle písm. d) není součástí SJM majetek, který nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (např. manžel koupil ještě před uzavřením manželství pozemek, jenž za trvání manželství prodal – takto nabyté prostředky jsou v jeho výlučném vlastnictví; zakoupí-li si za tyto peníze automobil, pak i ten bude jeho výhradním majetkem a nestane se součástí SJM). Jestliže je kupní cena uhrazena z výhradních prostředků jednoho z manželů a účastníkem kupní smlouvy je pouze tento manžel, pak nabytá věc nebude součástí SJM.¹⁰⁷ Naproti tomu podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1659/2000, je-li kupní cena zaplacená z výhradních prostředků jednoho z manželů, ale kupujícími jsou oba manželé, pak takto nabytá věc se stane součástí SJM,¹⁰⁸ neboť rozhodující je právě vůle projevená v kupní smlouvě. Ustanovení obdobné § 709 odst. 1 písm. d) znal i občanský zákoník z roku 1964 – zde se jednalo o majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví. Patrně se jedná pouze o změnu

¹⁰⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003

¹⁰⁸ R 49/2001; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1659/2000

formulace, ledaže by judikatura dovodila něco jiného. Domnívám se však, že jiný výklad by mohl vést ke kolizi s ustanovením § 709 odst. 2, podle něhož je součástí společného jmění manželů zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů, a to v situaci, kdy by právní jednání vztahující se k výhradnímu majetku jednoho z manželů podle § 709 odst. 1 písm. d) nesměřovalo pouze k nabytí majetku za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví.

Poslední výlukou ze SJM, kterou stanoví písm. e), je majetek, jenž nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku (např. pojistné plnění). Podle občanského zákoníku z roku 1964 lze tuto výjimku podřadit pod výjimku již uvedenou sub d), tedy majetek nabytý jedním z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví. Občanský zákoník z roku 2012 však úpravu zpřesnil, navíc vyčlenění této výluky koresponduje s novou výlukou sub c).

Občanský zákoník z roku 2012 mezi zákonnými výjimkami ze společného jmění manželů již neuvádí věci vydané podle právních předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl věc ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Důvodem je, že restituce již jsou téměř vyčerpány a toto ustanovení by se záhy stalo obsolentním. Na tuto výjimku je však pamatováno v přechodných ustanoveních v § 3040.

Podle jednoho z možných výkladů, součást společného jmění manželů netvoří také shora uvedené obvyklé vybavení rodinné domácnosti (viz kapitola 3.3).¹⁰⁹

Mezi zákonnými výjimkami ze SJM není uvedeno vydržení, a proto se lze domnívat, že stane-li se jeden z manželů jako poctivý držitel vydržitelem věci, bude takto nabytá věc tvořit společné jmění manželů.¹¹⁰

Podle ustanovení § 710 jsou součástí společného jmění manželů dluhy převzaté za trvání manželství; důraz je položen na slovo „převzaté“. Pojetí dluhů v občanském zákoníku z roku 2012 je odlišné od předchozího pojetí podle OZ 1964. Nově se součástí SJM stanou dluhy převzaté za trvání manželství, nikoli dluhy, které za trvání manželství vznikly. Tudiž se jedná pouze o dluhy, které lze převzít, tedy smluvně se zavázat k jejich plnění. Nemůže proto jít o dluhy z porušení právní povinnosti (např. povinnost

109 UHLÍŘ, David. Právní úprava společného jmění manželů. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, roč. 0, str. 17.

110 náleží Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. 219/95

nahradit škodu) ani o dluhy veřejnoprávní (např. dluh na daních).^{111, 112} Z toho vyplývá, že dluhy, které nelze smluvně převzít, se nestanou součástí SJM, ačkoli vznikly za trvání manželství. Jedná se o dluh, který vznikl výhradně jednomu z manželů.

V písmenech a) a b) § 710 jsou vymezeny výjimky z převzatých dluhů.

Písmeno a) tak stanoví, že součástí SJM nejsou dluhy, jež se týkají majetku náležejícího výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku. Toto pojetí je restriktivnější než podle občanského zákoníku z roku 1964, neboť podle něj byly ze SJM vyloučeny všechny závazky týkající se výlučného majetku jednoho z manželů. Jestliže tedy například manželka zdělila dům, má jej ve svém výlučném vlastnictví [pokud zůstavitel neprojevil jiný úmysl; jedná se o výjimku ze SJM podle § 709 odst. 1 písm. b) OZ]. Tento dům pronajímá, přičemž zisk z nájemného (který je podle § 709 odst. 2 OZ součástí SJM) činí 100.000,- Kč. Vyvstane však nutnost dům zateplit a vyměnit střešní krytinu. Celková cena těchto oprav je 300.000,- Kč. Podle občanského zákoníku z roku 2012 je část dluhu ve výši 100.000,- Kč součástí SJM, zatímco zbytek, tedy 200.000,- Kč, je již osobním dluhem manželky a do SJM nespadá. Naproti tomu podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 podle § 143 odst. 1 písm. b) by tento dluh do SJM nepatřil vůbec, a tak by celý dluh ve výši 300.000,- Kč byl výlučně dluhem manželky.

Výjimka podle písm. b) se týká dluhů, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého. O dluh, jenž není součástí SJM, se pak jedná v tom případě, kdy kromě chybějícího souhlasu druhého manžela je splněna i druhá podmínka, a sice že se nejedná o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Naproti tomu podle občanského zákoníku z roku 1964 šlo o závazky, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Občanský zákoník z roku 2012 zvolil podle mého názoru objektivnější kritérium pro určení, zda dluh převzatý bez souhlasu druhého je či není součástí společného jmění manželů. Je snazší rozpoznat, zda závazek

111 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 116.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Manželské majetkové právo podle NOZ. Rekodifikace & praxe*. 2012, ukázkové číslo, str. 17.

ELIÁŠ, Karel; HAVEL, Bohumil; BEZOUŠKA, Petr; ŠUSTROVÁ, Daniela. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 174.

112 http://finance.idnes.cz/spolecne-jmeni-manzelu-07q-/viteze.aspx?c=A130829_110300_viteze_zuk [navštíveno dne 4. 10. 2013]

souvisí s obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb (např. koupě rychlovarné konvice) či nikoli (např. koupě vzácného obrazu), než zjišťovat majetkové poměry konkrétních manželů a posuzovat, zda je závazek těmto poměrům přiměřený či nikoli. Jestliže podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 závazek převzatý jedním manželem bez souhlasu druhého přesahoval majetkové poměry manželů, nebyl neplatný, ale netvořil součást SJM a šlo o výlučný závazek manžela, který jej převzal.¹¹³ Z dikce ustanovení § 710 písm. b) OZ vyplývá, že totéž platí od 1. 1. 2014 pro případy dluhů převzatých jedním manželem bez souhlasu druhého, přičemž se nejedná o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny – tyto dluhy se stanou osobním dluhem toho z manželů, který je převzal.

Podle ustanovení § 711 odst. 1 platí pro nabývání a pozbývání jednotlivých součástí SJM obecná ustanovení OZ o právu věcném, dědickém a závazkovém.

Ustanovení § 711 odst. 2 najisto řeší otázku, kterou se dosud zabývala pouze judikatura.¹¹⁴ V občanském zákoníku z roku 2012 je již výslovně uzákoněno, že jednotlivé částky mzdy, platu, zisku apod. se stávají součástí SJM v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat. Z tohoto ustanovení vyplývají zejména dva závěry.

Zprv je již nelze zpochybnit, že součástí SJM je celá mzda, nikoli jen část, která zbyla po uspokojení osobních potřeb manžela, o jehož mzdu se jedná.

Zadruhé do SJM patří mzda již vyplacená a nikoli nárok na mzdu. Vzhledem ke znění zákona nemůže být o správnosti tohoto úsudku pochyb. Jde však o velmi významný závěr, který má závažný dopad zejména do procesního práva. Především se jedná o již zmíněný odst. 2 v § 262a OSŘ, o němž je podrobně pojednáno výše; procesněprávní úprava v tomto případě odporuje principům práva hmotného.

Ustanovení § 711 odst. 3 určuje okamžik, kdy se pohledávky z výhradního majetku jednoho z manželů stávají součástí SJM, mají-li se jí stát. Tímto okamžikem je den splatnosti, nikoli tedy den vyplacení. Jestliže například manželé pronajímají byt a nájemce neplatí nájemné včas, dnem splatnosti se pohledávky vzniklé z jednotlivých splátek nájemného stávají součástí SJM; děje se tak objektivně, nezávisle na skutečném zaplacení nájemného.

¹¹³ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2199/2008
¹¹⁴ R 42/72

Podle § 712 OZ se pro SJM subsidiárně použijí ustanovení o společnosti (§ 2716 an.) a o spoluvlastnictví (§ 1115 an.). Klíčový je zejména § 1236 an., týkající se společenství jmění. Důvodová zpráva k OZ k těmto ustanovením uvádí: „*Na rozdíl od spoluvlastnictví, které se vždy týká jediné věci a kdy spoluvlastníci jsou osobami, jejichž vzájemný poměr se odvozuje právě jen ze vztahu k téže věci, je společenství poměrem nejméně dvou osob, který na věcných předmětech nikterak závislý není. Společenství se k věcem vztahovat může, ale také nemusí. Zatímco spoluvlastnictví je závislé na existenci věci, společenství je na existenci věci nezávislé – rozhodně nezaniká zánikem věci.*“ Z ustanovení § 1236 OZ vyplývá, že nabudou-li manželé věc do SJM, má každý z nich právo k celé věci. Pro společné jmění manželů je tedy charakteristická bezpodílovost. To znamená, že každý z manželů je úplným vlastníkem celé věci, přičemž ve svém vlastnictví je omezen pouze stejným vlastnickým právem druhého manžela; z toho vyplývá, že při vypořádání SJM manžel vlastnictví k vypořádávané věci nenabývá, neboť jej již má, nýbrž druhý manžel jej pozbývá.¹¹⁵ Z povahy věci také vyplývá, že není možné, aby jeden z manželů obdaroval druhého věcí, která je součástí SJM; v takovém případě by šlo o neplatné právní jednání.^{116, 117} Darování je možné pouze tehdy, pokud manžel daruje majetkovou hodnotu, kterou má ve svém výlučném vlastnictví; ta se pak stane výhradním majetkem druhého manžela.¹¹⁸ Bezpodílovost má svůj význam také pro výkon rozhodnutí. Tak podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 211/2002, nemůže být věc, která tvoří součást SJM, postižena výkonem rozhodnutí co do její části vyjádřené ideálním podílem, neboť se nejedná o podílové spoluvlastnictví. Stejně tak výkon rozhodnutí prodejem spoluvlastnického podílu nelze nařídit u věci v SJM, ale pouze u věci, která je v podílovém spoluvlastnictví.¹¹⁹ Podle § 1237 se práva a povinnosti řídí ustanoveními, podle kterých bylo společenství zřízeno, a pro případ, že by se nestanovilo něco jiného, upravuje některá práva a povinnosti v § 1238 a 1239. Tato ustanovení však podle mého

115 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 48.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 349.

116 CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: GRADA Publishing, 2002, str. 64.

117 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000

118 ŠTĚPÁNOVA, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. Brno: Computer Press, 2006, str. 9.

119 R 58/73

názoru neobsahují nic, co by nepostihovala právní úprava SJM v oddíle Manželské majetkové právo. Zákon přitom zdůrazňuje přednost ustanovení, podle nichž bylo společenství zřízeno, před § 1238 a 1239.¹²⁰

Ustanovení § 144 OZ 1964 obsahuje vyvratitelnou domněnku, podle níž se má za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM, není-li prokázán opak. Občanský zákoník z roku 2012 však tuto domněnku SJM již neuvádí.¹²¹ Autoři OZ však v některých svých dílech zmiňují, že má tato domněnka platit i nadále.¹²² Je obsažena v ustanovení § 582 odst. 1 první verze návrhu OZ z ledna 2005 a v § 597 odst. 1 druhé verze návrhu z května 2007, avšak v návrhu OZ, který předložilo Ministerstvo spravedlnosti vládě k dalšímu projednání v lednu 2009, již domněnku SJM nenalezneme a v platném a účinném občanském zákoníku také ne. Má-li se tedy domněnka SJM uplatňovat i podle občanského zákoníku z roku 2012, nelze než de lege ferenda doporučit její doplnění do zákona.

3.5 Správa v zákonném režimu

Správa majetku ve společném jmění manželů se v situaci, kdy o ní manželé neuzavřeli smlouvu podle § 722 (viz kapitola 3.7), ani o ní nerozhodl soud podle § 728 (viz kapitola 3.9), řídí pravidly zákonného režimu obsaženými v ustanovení § 713 až 715 OZ. Právní úprava správy v zákonném režimu je s určitými odchylkami podobná pojetí podle § 145 a 146 OZ 1964, jak uvádí také důvodová zpráva k občanskému zákoníku z roku 2012.

Podle § 731 odst. 1 součásti SJM užívají, berou z nich plody a užitky, udržují je, nakládají s nimi a spravují je oba manželé nebo jeden z nich podle dohody. Manželé tedy mají k věcem v SJM právo užívací, požívací a dispoziční a povinnost je udržovat a spravovat. „*Správou majetku tvořícího součást SJM se rozumí veškerá činnost*

120 SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, str. 885.

121 BĚLOHLÁVEK, Alexandr. J.; ČERNÝ, Filip; JUNGWIRTHOVÁ, Marianna; KLÍMA, Pavel; PROFELDOVÁ, Tereza; ŠROTOVÁ, Eliška. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, str. 385.

122 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 657.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském... In *Pocita Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, str. 617.

*související s řádnou péčí o něj, přičemž rozsah této činnosti je dán povahou a kvalitou věci.*¹²³ Pokud si manželé takový způsob užívání nedohodli, nemůže jeden z manželů věci v SJM užívat takovým způsobem, aby druhého manžela z jejich užívání vyloučil.^{124, 125} Z ustanovení § 713 odst. 2 pak vyplývá, že tato práva a povinnosti spojená se SJM náleží oběma manželům společně a nerozdílně, tedy solidárně. Odstavec 3 stanoví, že z právních jednání, týkajících se majetku v SJM, jsou manželé zavázáni a oprávněni rovněž solidárně. Lze tedy rozlišovat solidaritu věřitelskou (tj. dlužník může splnit kterémukoli z manželů celé plnění) a dlužnickou (tedy že věřitel může svou pohledávku vymáhat buď po jednom z manželů, nebo po obou společně).¹²⁶ Z toho vyplývá, že každý z manželů je oprávněn podat žalobu na vydání neoprávněně zadržované věci¹²⁷ nebo na vyklizení nemovité věci,¹²⁸ je-li ve společném jmění manželů. Pokud však jde o civilněprocesní věcnou legitimaci v nalézacím řízení, ať aktivní nebo pasivní, vztahuje se toto pravidlo pouze na právní jednání učiněná oběma manžely. Podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 218/2010, (R 63/12) je totiž k vymáhání pohledávky ze smlouvy, kterou uzavřel jen jeden z manželů, oprávněn pouze on, a to i v případě, kdy je tato pohledávka součástí SJM. A naopak, co se týče pasivní legitimace, nelze podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, (R 24/08) žalovat druhého manžela pro splnění závazku náležejícího do SJM, který sjednal jen jeden z manželů (není tím však dotčeno právo věřitele domáhat se postižení SJM ve vykonávacím řízení). Tento závěr se promítá rovněž do insolvenčního řízení, neboť splnění podmínek úpadku podle § 3 IZ se zkoumá pouze ve vztahu k tomu z manželů, který sjednal dluh, jehož splnění se věřitel v insolvenčním řízení domáhá, a pouze ve vztahu k tomuto manželu může být rozhodnuto o úpadku.¹²⁹

123 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

124 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 513.

125 R 42/64

126 HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2006, str. 101.

127 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 366/99

128 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 28 Cdo 555/2002

129 DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 2, str. 57.

Běžné záležitosti týkající se společného jmění manželů a jeho součástí může vyřizovat každý z manželů samostatně. Avšak v záležitostech, které se týkají majetku v SJM a nelze je považovat za běžné, musí podle § 714 odst. 1 právně jednat buď oba manželé společně nebo jeden manžel se souhlasem druhého. V opačném případě se podle odst. 2 může druhý manžel dovolat neplatnosti tohoto jednání; zde tedy jde o tzv. relativní neplatnost právního jednání. Co lze považovat za běžnou záležitost a co již nikoli, je třeba posuzovat individuálně, s ohledem na konkrétní situaci.¹³⁰ Potud je správa majetku, jenž je předmětem SJM, upravena v občanském zákoníku z roku 2012 v zásadě shodně jako v dosavadním § 145 OZ 1964. Novinku však přináší ustanovení § 714 odst. 1 (druhá věta), které připouští nahradit na návrh manžela chybějící souhlas rozhodnutím soudu, a to buď v situaci, kdy manžel odmítá dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny a rodinné domácnosti, nebo v případě, že manžel není schopen vůli projevit.

Problematická je otázka nabývacího právního jednání. Komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964¹³¹ se drží výkladu uvedeného také v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 177/97, podle něhož kupní smlouva, kterou má být věc teprve získána do SJM, není právním úkonem týkajícím se společné věci manželů. Jestliže takovou smlouvu uzavřel jako kupující pouze jeden z manželů, je z ní oprávněn a zavázán pouze on sám. Z toho však vyplývá velmi závažný důsledek spočívající v tom, že se druhý manžel nemůže dovolat neplatnosti této kupní smlouvy, ačkoli může jít o záležitosti, které nelze považovat za běžné. Zvolené řešení je výhodné pro třetí osoby, jež tak nemusí zkoumat, zda osoba, s níž smlouvu uzavírají, je v manželství či nikoli, a pokud ano, zda má souhlas druhého manžela, event. jaké jsou její majetkové poměry, a jde-li tudíž o záležitost, kterou již nelze považovat za běžnou.¹³² Tím však vzniká zcela odlišný režim pro koupi a prodej věci jedním z manželů bez souhlasu druhého, jedná-li se o záležitost, kterou nelze považovat za

130 ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 103.

131 ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987, I. svazek, str. 514.
ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 980.

132 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 126.

běžnou. K prodeji nemovité věci, jež je součástí SJM, manžel vždy potřebuje souhlas druhého manžela,¹³³ jinak jde o relativně neplatné právní jednání. Naproti tomu pokud jeden manžel bez souhlasu druhého vystupuje v kupní smlouvě, jejímž předmětem je nemovitá věc, na straně kupujícího, pak ani skutečnost, že kupní cena bude uhrazena ze společných prostředků a že druhý manžel s tímto právním jednáním nesouhlasí, není důvodem k jeho relativní neplatnosti. Z pohledu druhého manžela, který s takovou koupí nesouhlasí, se podle OZ naskýtají dvě řešení. Nutno podotknout, že obě jej chrání pouze částečně.

Vzhledem k tomu, že závazek zaplatit kupní cenu za tuto nemovitou věc převzal jeden manžel bez souhlasu druhého a přitom se nejedná o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny ve smyslu ustanovení § 710 písm. b),¹³⁴ může druhý manžel projevit bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, nesouhlas vůči věřiteli podle ustanovení § 732. Ochrana tohoto manžela však spočívá pouze v tom, že v případě exekučního vymáhání kupní ceny by majetek ve společném jmění manželů mohl být postižen pouze do výše, kterou by představoval podíl manžela, který dluh převzal, kdyby bylo SJM zrušeno a vypořádáno. Zůstal by tak uchráněn výhradní majetek druhého manžela (neboť jde o dluh nepatřící do SJM) a také jeho podíl na SJM, kdyby bylo zrušeno a vypořádáno. Blíže viz kapitola 3.10.

Druhé řešení by se uplatnilo v případě, kdy by manžel soustavně vynakládal společné prostředky takovým způsobem, že by jej bylo možné považovat za marnotratného. Například kromě uvedené koupě nemovité věci bez souhlasu druhého manžela by takto koupil rovněž motorku a dále by si kupříkladu každý týden koupil novou bundu, ačkoli to neodpovídá rodinným příjmům. Přesné vymezení obsahu pojmu marnotratnosti je dalším důležitým úkolem soudní judikatury. Nicméně pokud by soud manžela shledal marnotratným, může na návrh druhého manžela zrušit SJM nebo zúžit jeho stávající rozsah podle ustanovení § 724 odst. 1, ve spojení s odst. 2 věta první. Toto řešení však druhého manžela chrání pouze do budoucna. Změnou rozsahu SJM rozhodnutím soudu se podrobně zabývá kapitola 3.8.

133 R 15/64

134 Teoreticky by však bylo možné považovat koupi nemovité věci za běžnou potřebu rodiny, konkrétně za potřebu bydlení. Přesný obsah pojmu „běžná potřeba rodiny“ vymezí až soudní judikatura. Nicméně v případě, že by se koupě nemovité věci za běžnou potřebu rodiny považovala, jednalo by se již o společný dluh a tento způsob ochrany druhého manžela by nebylo možné použít.

Dalším možným řešením je smlouva o manželském majetkovém režimu, avšak k tomu je nutný souhlas obou manželů, případně také třetí osoby podle § 719 odst. 2.

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že v případě, kdy si jeden z manželů kupuje nějakou věc od třetí osoby, je tato osoba chráněna proti namítnutí neplatnosti druhým manželem. Naproti tomu pokud si například nemovitou věc od jednoho z manželů kupuje třetí osoba, je souhlas druhého manžela nezbytný, jinak se třetí osoba vystavuje riziku, že se tento manžel dovolá neplatnosti uvedeného právního jednání. Každý by měl proto věnovat pozornost situaci, kdy právně jedná s jedním z manželů, např. pokud s ním zamýšlí uzavřít kupní smlouvu jako kupující nebo nájemní smlouvu jako nájemce. V první řadě si musí ověřit, zda je jeho spolukontrahent v manželství či nikoli, což je v současné době obtížnější, neboť podle ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, již není rodinný stav údaj povinně uváděný v občanském průkazu. Pokud ano a předmětná věc není ve výlučném vlastnictví manžela, ale v SJM, je nutný souhlas druhého manžela, nejde-li o běžnou záležitost. V pochybnostech o tom, zda lze toto právní jednání považovat za běžnou záležitost či nikoli, je vzhledem k právní jistotě všech účastníků lepší vyžádat si souhlas druhého manžela.

Jestliže má být součástí společného jmění manželů použita k podnikání nebo k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu a majetková hodnota toho, co má být použito, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, pak se podle ustanovení § 715 vyžaduje při prvním takovém použití souhlas druhého manžela, jinak jde o relativně neplatné právní jednání. Totéž platí v případě, kdy důsledkem nabytí podílu přesahuje ručení za dluhy obchodní společnosti nebo družstva míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Pojem podnikatele vymezuje OZ v ustanovení § 420 an. Jeden z manželů nebo oba mohou podnikat buď jako fyzická osoba, mající ve svém vlastnictví obchodní závod (ten je upraven v § 502 OZ), nebo jako společník obchodní obchodní společnosti nebo člen družstva.¹³⁵ Naproti tomu výkon funkce statutárního orgánu se za podnikání nepovažuje, a tudíž se souhlas druhého manžela nevyžaduje.¹³⁶ Ustanovení § 715 OZ do značné míry navazuje na § 146 OZ 1964, na rozdíl od právní

135 DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Podnikání a společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 7, str. 276.

136 POHL, Tomáš. Manželé a podnikání. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, roč. 0, str. 19.

úpravy z roku 1964 se však podle občanského zákoníku z roku 2012 nevyžaduje souhlas druhého manžela s jakýmkoli, byť i bagatelním použitím majetku v SJM k podnikání; nutný je pouze v případě, kdy by majetková hodnota toho, co má být k podnikání použito, přesahovala míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Další změnu představuje odst. 2. Jak vyplývá z důvodové zprávy k občanskému zákoníku z roku 2012, je tak pamatováno i na situace, kdy se k založení obchodní společnosti nebo družstva či získání účasti v nich nevyžaduje žádný majetkový vklad nebo se vyžaduje vklad pouze bagatelní, ale důsledkem je rozsáhlé ručení společníka nebo člena družstva. Nově je rovněž výslovně uzákoněna možnost druhého manžela dovolat se relativní neplatnosti právního jednání, jestliže byl opomenut.

3.6 Smluvený režim

Podle ustanovení § 716 odst. 1 lze zákonný režim smluvně modifikovat; mohou tak učinit jednak manželé, jednak snoubenci. Možnost uzavřít tzv. předmanželskou smlouvu náš právní řád v období mezi 1. 1. 1950 a 1. 8. 1998 vylučoval a od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991 dokonce nebyly přípustné žádné smlouvy, které by modifikovaly zákonem stanovený rozsah majetkového společenství manželů. Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 připouštěla změnu rozsahu či doby vzniku SJM v § 143a. Občanský zákoník z roku 2012 na tuto úpravu navazuje, určité změny nicméně přináší.

Zásadní vliv na smluvený režim má nový institut zakotvený v § 698 OZ, jímž je obvyklé vybavení rodinné domácnosti (podrobně rozebráno v kapitole 3.3). To je od účinnosti OZ vyňato ze SJM, což má za následek, že smlouvy o manželském majetkovém režimu se mohou týkat pouze toho majetku, který netvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti, a tudíž lze společné jmění manželů smlouvou nejen zúžit, ale nově také zcela zrušit. Naproti tomu podle předchozí právní úpravy bylo možné nanejvýš zúžení SJM až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Jak vyplývá z § 718 odst. 3, je ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti kogentní a smlouvou jej nelze zrušit ani změnit; výjimkou je pouze trvalé opuštění rodinné domácnosti jedním z manželů. Kromě obvyklého vybavení rodinné domácnosti je chráněna také rodinná domácnost jako taková; smlouvou totiž nelze zhoršit postavení

společného nezletilého dítěte manželů, jak stanoví § 750 odst. 1 (o bydlení manželů podrobně pojedná kapitola 3.12).

Podle § 718 odst. 1 může smlouva obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, pokud to zákon nezakazuje. Tak podle § 8 zákona č. 119/2002 Sb., o zbraních, není možné, aby zbraň nebo střelivo nabyl do vlastnictví někdo jiný než držitel zbrojního průkazu nebo zbrojní licence (výjimkou je dědění; dědic si však musí do 2 měsíců opatřit příslušné oprávnění). Ve smlouvě o manželském majetkovém režimu proto nelze ujednat například, že zbraň či střelivo je výhradním majetkem manžela bez zbrojního průkazu nebo zbrojní licence. Naproti tomu lze smlouvu modifikující rozsah SJM uzavřít i za nápadně nevýhodných podmínek.¹³⁷ Smlouva se může týkat rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu SJM, jednotlivých věcí i jejich souborů. Lze upravovat zařazení jak existujících, tak teprve budoucích součástí SJM rozdílně od zákonného režimu. Odstavec 2 nově umožňuje uspořádat majetkové vztahy pro případ zániku manželství; tím odpadne složitý proces vypořádání SJM. Jestliže jde o uspořádání pro případ zániku manželství smrtí, považuje se smlouva v této části za smlouvu dědickou, jestliže splňuje její náležitosti. Rozvodem se práva a povinnosti z dědické smlouvy ex lege neruší, ledaže by v ní bylo ujednáno něco jiného. Zrušení dědické smlouvy soudem se může po rozvodu domáhat kterýkoli z manželů podle § 1593 odst. 1 OZ. Soud však návrhu nevyhoví, jestliže směřuje proti tomu z manželů, kdo nezapříčinil rozvod manželství a s rozvodem nesouhlasil. Naproti tomu prohlášením manželství za neplatné se práva a povinnosti z dědické smlouvy automaticky ruší podle § 1593 odst. 2 OZ. Výjimkou je pouze situace, kdy manželství zaniklo ještě před jeho prohlášením za neplatné smrtí jednoho z manželů, neboť okamžikem smrti již vzniklo dědické právo (§ 1479 OZ); zrušení dědické smlouvy by tak působilo retroaktivně a mělo by za následek zásah do právních poměrů založených smrtí jednoho z manželů.

Z uvedeného sice vyplývá široká smluvní volnost v oblasti manželských a předmanželských smluv, avšak při jejich uzavírání je nutné respektovat ochranu rodinné domácnosti a jejího obvyklého vybavení. Další omezení pak přináší § 719; podle něj smlouva nesmí ve svých důsledcích vyloučit schopnost manžela zabezpečovat

¹³⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 22 Cdo 579/2010

rodinu. Smlouva o manželském majetkovém režimu se dále nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, leda by s takovou dohodou souhlasila. Jestliže však třetí osoba tento souhlas neudělí, je vůči ní smlouva relativně neúčinná. To je však v rozporu s ustanovením § 734, z něhož vyplývá, že taková smlouva vůči třetí osobě účinná bude a tato osoba může své právo uplatnit u příležitosti vypořádání SJM tak, jako by k uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu nedošlo. Domnívám se, že tento nesoulad vznikl nedopatřením v průběhu legislativního procesu, neboť ani § 586 odst. 2 první verze návrhu OZ z ledna 2005, ani § 601 odst. 2 druhé verze návrhu z května 2007 neobsahoval dovětek „jinak vůči ní nebude právně účinná“, jenž pak nalezneme v § 659 odst. 2 návrhu OZ z ledna 2009, který byl Ministerstvem spravedlnosti předložen vládě k dalšímu projednání, a v 719 odst. 2 platného a účinného znění OZ. Tento rozpor je třeba de lege ferenda odstranit, neboť za současného stavu nelze na otázku, jaké jsou účinky smlouvy o manželském majetkovém režimu, která se dotýká práv třetí osoby, jejíž souhlas chybí, jednoznačně odpovědět.

Podle § 716 odst. 2 OZ vyžaduje smlouva o manželském majetkovém režimu formu veřejné listiny, jinak je podle § 582 OZ neplatná. Podle § 580 by byla neplatná také v případě, že by se její obsah přičil dobrým mravům. Vzhledem k bezpodílovnosti společného jmění manželů není možné sjednat smlouvu, kterou by se měnil podíl, v jakém manželé nabývají vlastnické právo (např. manžel $\frac{2}{3}$, manželka $\frac{1}{3}$), neboť takové smluvní ujednání by odporovalo povaze a účelu institutu SJM.¹³⁸

Zákon v § 717 odst. 1 vymezuje tři možné podoby smluveného režimu; ten může spočívat zaprvé v režimu oddělených jmění, zadruhé v režimu vyhrazujícím vznik SJM ke dni zániku manželství a zatřetí v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu SJM. Poslední dva uvedené režimy znala také právní úprava účinná do 31. 12. 2013, režim oddělených jmění však přinesl občanský zákoník z roku 2012. Jak uvádím výše, jde také o důsledek vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze společného jmění manželů.

Podle § 717 odst. 2 lze smluvený režim změnit jak dohodou manželů, tak rozhodnutím soudu; těmito modifikacím je však nezbytné přizpůsobit věci v dosavadním režimu. Bylo-li ovšem SJM zúženo dohodou manželů, nemůže být do předchozího

138 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 176.

rozsahu rozšířeno rozhodnutím soudu.¹³⁹ V občanském zákoníku z roku 2012 nacházíme výslovné stanovení možnosti uzavírat manželské smlouvy opakovaně, zatímco podle OZ 1964 bylo toto právo pouze dovozováno;¹⁴⁰ navíc byl možný také opačný výklad, tedy že smlouvy uzavřené podle § 143a OZ 1964 jsou nezměnitelné.¹⁴¹ Zároveň z dikce zákona jasně vyplývá, že není možné provést změny smluveného režimu jednostranným právním jednáním jednoho z manželů.

Smlouva o manželském majetkovém režimu nemůže působit retroaktivně; jestliže se v ní ujedná zpětný účinek, podle § 716 odst. 1 se k tomu nepřihlíží. Nelze tedy například po několika letech manželství změnit zákonný režim smlouvou, která bude obsahovat ujednání, že SJM nikdy nevzniklo.

V následujících odstavcích se budu blíže věnovat jednotlivým formám smluveného režimu.

Rozšíření rozsahu SJM znamená, že se součástí SJM stane i jmění, které z něj zákon jinak vylučuje v § 709 odst. 1 a v § 710 písm. a), b). Společné jmění manželů tedy mohou tvořit například také věci nabyté před manželstvím, věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů, věci nabyté darem, děděním nebo odkazem, aniž by dárce či zůstavitel projevil vůli, aby se tyto věci staly součástí SJM; stejně tak je možné, aby se součástí SJM staly dluhy, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž by se přitom jednalo o obstarávání každodenních potřeb rodiny. Z § 718 totiž nevyplývá, že by to možné nebylo; podle něj smlouva může obsahovat jakékoli ujednání a týkat se jakékoli věci, ledaže to zákon zakazuje; v tomto případě však žádný zákaz nenalezneme. Přitom není stanovena žádná mez – je tedy možná také taková smlouva, podle níž bude

139 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3942/2008

140 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 166.

FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 512.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 344.

HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2006, str. 100.

RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1999, str. 50.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 216.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 973.

141 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 166.

veškerý majetek v SJM a manželé nebudou mít ve svém výlučném vlastnictví majetek žádný. Rozšíření rozsahu společného jmění manželů je tedy omezením vlastnictví jednoho manžela ve prospěch majetkového společenství,¹⁴² přičemž platná manželská smlouva je právním titulem k zapsání změn vlastnictví do katastru nemovitostí, tudíž není nutné, aby byla uzavřena ještě např. smlouva darovací.¹⁴³ Při rozšíření rozsahu SJM nedochází k převodu vlastnického práva, nýbrž se k vlastnickému právu jednoho manžela k celé věci připojuje vlastnické právo druhého manžela k celé věci, což vyplývá z principu bezpodílovosti, jenž je popsán v kapitole 3.4; naproti tomu v případě převodu by jeden z manželů vlastnické právo nabyt a druhý jej pozbyl.¹⁴⁴ Věci, které by jinak byly výlučným vlastnictvím jednoho manželů a které se smlouvou staly součástí SJM, je třeba při zániku, resp. vypořádání společného jmění manželů, považovat za vnos.¹⁴⁵ Manžel má tudíž podle § 742 odst. 1 písm. c) právo žádat, aby mu v rámci vypořádání bylo nahrazeno to, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek.

Zúžení rozsahu SJM naproti tomu spočívá v tom, že věci, které by jinak byly součástí SJM, jsou z něj vyloučeny. Manželé tak smluvně rozšiřují shora uvedený okruh zákonných výjimek ze SJM.¹⁴⁶ Jestliže se smlouva týká již existujících věcí, jež spadají do SJM, zaniká společné jmění manželů k těmto věcem a je třeba provést jejich vypořádání;¹⁴⁷ to může být obsaženo přímo ve smlouvě o zúžení.¹⁴⁸ Na vypořádání zúžené části se vztahují pravidla obsažená v 736 an., a to včetně nevyvratitelné právní domněnky vypořádání (§ 741), podle níž se společné jmění, které není vypořádáno do

142 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 972.

143 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 170-172.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 216.

144 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 227.

145 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 172.

146 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 972.

147 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3297/2006

148 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 172-173.

MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, roč. 13, č. 1, str. 12.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 216.

ŠTANCLOVÁ, Vlasta. Ještě k diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2010, roč. 16, č. 1, str. 9.

tří let od zúžení, považuje tímto okamžikem za vypořádané. O vypořádání podrobně pojednává kapitola 3.11. Ani v případě zúžení rozsahu SJM nedochází k převodu vlastnického práva, neboť každý z manželů vlastnické právo k celé věci již měl a jeden z nich jej pozbývá, avšak druhý ničeho nenabývá.¹⁴⁹ Společné jmění manželů k věcem, které nebyly předmětem zúžení, zanikne až zánikem manželství,¹⁵⁰ resp. jinou právní skutečností, jež má za následek zánik SJM. Občanský zákoník z roku 1964 neobsahoval v § 143a odst. 1 pro zúžení SJM smlouvou žádnou minimální mez, na rozdíl od zúžení SJM rozhodnutím soudu podle § 148 odst. 1 OZ 1964, kde je stanoveno, že soud může SJM zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. To však mělo za následek, že o úmyslu zákonodárce v praxi panovaly neshody. Podle jednoho názoru jediným kritériem bylo, aby v SJM zůstalo alespoň něco, neboť smlouvou nemohlo dojít k jeho zrušení; zákon tedy připouštěl, aby se smlouva dotkla i obvyklého vybavení společné domácnosti.¹⁵¹ Proti tomu stál výklad, že tak jako rozhodnutím soudu, i smlouvou lze SJM zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, neboť to odpovídá smyslu a účelu zákonné úpravy zúžení SJM; nelze tedy platně uzavřít takovou zužující smlouvu, na jejímž základě by v SJM zůstala pouze bezcenná věc, aby byl zákon formálně dodržen.¹⁵² Vzhledem k vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze SJM podle § 698 OZ tento problém napříště odpadá.

Oproti předchozí úpravě zavádí občanský zákoník z roku 2012 tzv. režim oddělených jmění. Jeho podstatou je, že manželé nabývají veškerý majetek do svého výlučného vlastnictví; v případě společného nabytí se majetek stane předmětem podílového spoluvlastnictví. Sjednají-li si režim oddělených jmění snoubenci, znamená to, že společné jmění manželů vůbec nevznikne. Učiní-li tak manželé, má taková smlouva za následek, že SJM zanikne. V takovém případě je nezbytné společné jmění manželů vypořádat. V režimu oddělených jmění smí podle § 729 manžel nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela. Nutno připomenout, že toto nakládání

149 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, str. 227.

150 R 6/08

151 RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*. 2009, roč. 15, č. 1, str. 27.

152 BALÁK, František. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2009, roč. 15, č. 6, str. 204.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vypořádání společného jmění manželů a obecná výkladová pravidla a zásady právní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 42.

neplatí pro věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti, jež se řídí vlastními pravidly. Ustanovení § 730 upravuje způsob, jakým si manželé v režimu oddělených jmění rozdělí příjmy ze společného podnikání: buď podle písemné dohody, a není-li jí, pak rovným dílem.

V praxi nepříliš využívané vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství spočívá v tom, že po dobu trvání manželství se majetkové vztahy mezi manžely řídí obdobnými pravidly jako režim oddělených jmění a SJM vznikne až v den zániku manželství; toto uspořádání se označuje jako koakvizice: „*Že nejde o výraz zcela vhodný, plyne z toho, že koakvizicí v původním slova smyslu nelze rozumět nic jiného než společné nabývání.*“¹⁵³ Manželé tedy nabývají majetek do svého výlučného vlastnictví, a nabývají-li společně, pak jedině do podílového spoluvlastnictví.¹⁵⁴ Podle § 717 se ustanovení § 729 a 730, týkající se režimu oddělených jmění, použijí obdobně pro režim vyhrazení vzniku SJM ke dni zániku manželství. Odložení okamžiku vzniku SJM má za následek, že zánikem manželství jakýmkoli ze způsobů uvedených v kapitole 3.2 vznikne SJM, jehož součástí se stane majetek, který splňuje podmínky uvedené v § 708, 709 a 710. Společné jmění manželů, jež takto vzniklo, však zároveň zaniká¹⁵⁵ a je nutné jej vypořádat. Podle způsobu zániku manželství se použijí příslušná pravidla pro vypořádání: v případě smrti § 162 ZZŘS, při rozvodu § 736 an. OZ; avšak vzhledem ke skutečnosti, že po dobu trvání manželství mohl každý z manželů nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela, se majetek, který již z majetkové sféry manžela vyšel, do vypořádávaného jmění nezahrnuje,¹⁵⁶ ani se ohledně něj neprovádějí žádné zápočty.¹⁵⁷ Předmětem vypořádání tak bude souhrn majetku, který má každý z manželů v okamžiku zániku manželství ve svém výlučném vlastnictví.

153 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 653.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 94.

Viz též kapitola 2.1 v poznámce pod čarou č. 19 – shrnutí manželského majetkového práva na Slovensku.

154 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 182.

155 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 511.

156 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 183.

157 ŠVESTKA, Jirí; SPÁČIL, Jirí; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 973.

Stejně jako jiné smlouvy o manželském majetkovém režimu, i smlouva vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství se může týkat pouze části majetku, který by jinak byl součástí SJM.¹⁵⁸ Je tak např. možné ujednat, že společné jmění manželů vznikne ohledně nemovitých věcí, zatímco věci movité budou manželé nabývat odděleně (event. do podílového spoluvlastnictví) a součástí SJM se stanou až okamžikem zániku manželství. Odložit vznik SJM k okamžiku zániku manželství bylo možné i podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, avšak jak vyplývá z ustanovení § 143a odst. 2 OZ 1964, nesměla se taková změna doby vzniku SJM dotknout obvyklého vybavení společné domácnosti.

Sjednávají-li smlouvu o manželském majetkovém režimu manželé, pak podle § 716 odst. 1 věty druhé zpravidla upraví také práva a povinnosti týkající se majetku, který již mají v SJM. Uzavřou-li předmanželskou smlouvu snoubenci, nabude podle § 720 odst. 1 účinnosti až uzavřením manželství. Týká-li se tato smlouva již existující věci zapsané do veřejného seznamu, lze zápis změny do tohoto seznamu provést až po uzavření manželství.

Předchozí právní úprava činila v praxi problémy, co se týče účinnosti smluv o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám, zejména věřitelům. Podle § 143a odst. 4 OZ 1964 se manželé mohli vůči jiné osobě na takovou smlouvu odvolat pouze v případě, kdy je jí obsah této smlouvy znám. Přitom se nejedná obecně o všechny třetí osoby, ale o konkrétní osoby zúčastněné na právním jednání s manžely,¹⁵⁹ a je nezbytné, aby byly obeznámeny s obsahem této smlouvy, nikoli pouze s její existencí.¹⁶⁰ Důkazní břemeno o těchto skutečnostech pak leží na manželech.¹⁶¹

158 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 653.

159 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 47.

160 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 47.
HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2006, str. 100.

161 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 48.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 654.

FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 512.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 344.

Soudní praxe zastávala názor, že dokonce ani fakt, že je smlouva součástí sbírky listin katastru nemovitostí a je vyznačena na příslušném listu vlastnictví, nepostačuje ke splnění podmínky, že je třetí osobě znám obsah smlouvy o změně rozsahu SJM ohledně dané nemovité věci.¹⁶² Tento právní stav byl již tehdy kritizován.¹⁶³ Předchozí úprava proto není příliš praktická: „*Pokud jde o stávající úpravu přechodného období, především je nutné kriticky říci, že zákonodárce namísto možnosti vytvoření vyváženého smluvního režimu prostřednictvím předmanželské smlouvy v tradičním pojetí připustil modifikace zákonného rozsahu společného jmění manželů s limity neskýtajícími dostatečné záruky ani manželům samotným, ani třetím osobám.*“¹⁶⁴

Podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 tedy měly smlouvy o manželském majetkovém režimu význam spíše pouze mezi manžely. Zejména příliš nechránily manžela před dluhy, jež převzal výhradně druhý manžel. Tak podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 279/2003, není z výkonu rozhodnutí vyloučen majetek, který podle smlouvy o zúžení SJM nepatřil do SJM, pokud její obsah nebyl oprávněnému znám v době vzniku pohledávky. Vzhledem k tomu, že naprostá většina dohod nebyla dlužníkovým věřitelům známa, byl jedinou ochranou druhého manžela před těmito dluhy pouze včasný rozvod.¹⁶⁵ Přitom však bylo nutné provést co nejdříve vypořádání, neboť pro dluhy vzniklé za trvání manželství může být majetek v SJM exekuvován i po zániku SJM až do jeho vypořádání.^{166, 167}

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 974.

162 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 20 Cdo 612/2005

163 MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, roč. 13, č. 1, str. 12.

164 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 419.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad rekonstrukcí českého rodinného práva. In *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, str. 235.

165 DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Konec manželství v Čechách? *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 3, str. 91.

FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, str. 72.

166 MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, roč. 13, č. 1, str. 12-13.

167 R 58/73

Podle občanského zákoníku z roku 2012 má smlouva o manželském majetkovém režimu právní účinky jednak mezi manžely, jednak vůči třetím osobám, a to buď do minulosti nebo do budoucna.

Podle § 719 odst. 2 se může smlouva dotknout práv třetí osoby do minulosti pouze tehdy, jestliže by s tím souhlasila, jinak vůči ní nebude právně účinná. O rozporu tohoto ustanovení s § 734 pojednávám výše.

Co se týče právních účinků smlouvy o manželském majetkovém režimu do budoucna, existuje více možností.

Dvě z nich vycházejí z ustanovení § 980 odst. 1 OZ, z něhož vyplývá, že s tím, co je zapsáno ve veřejném seznamu, se může každý seznámit, a tudíž nikoho neomlouvá neznalost zapsaného údaje. Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 tyto dvě možnosti neznala.

Zprvé OZ ve svém § 721 zcela nově zavádí možnost zapsat smlouvu o manželském majetkovém režimu do veřejného seznamu, je-li to v ní ujednáno, nebo na žádost obou manželů. Právní úpravu tohoto veřejného seznamu vložil do notářského řádu (NŘ) s účinností od 1. 1. 2014 zákon č. 303/2013 Sb., platný od 30. 9. 2013. Veřejný seznam podle § 721 OZ se nazývá Seznam listin o manželském majetkovém režimu a je upraven v § 35j an. NŘ. Sestává z rejstříku a ze sbírky listin, jak stanoví § 35j odst. 2 NŘ, a podle § 35a odst. 1 písm. d) NŘ jej vede, provozuje a spravuje Notářská komora ČR. V Seznamu listin o manželském majetkovém režimu se evidují jednak smlouvy [§ 35j odst. 1 písm. a) NŘ], jednak rozhodnutí soudu [§ 35j odst. 1 písm. b) NŘ], jimiž se jakýmkoli způsobem mění majetkové vztahy mezi manžely. O rozhodnutích soudu, zapisovaných do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, podrobně pojednává kapitola 3.8. Pokud jde o smlouvy, evidují se jak manželské, tak předmanželské smlouvy, jimiž se mění zákonný režim, dohody manželů o změně smluveného režimu a smlouvy manželů o změně režimu založeného rozhodnutím soudu. Ustanovení § 35j odst. 3 NŘ vyjmenovává údaje, které se zapisují do rejstříku; do sbírky listin se podle odst. 4 zakládá elektronický stejnopis smlouvy o manželském majetkovém režimu. Tyto úkony podle § 35j odst. 3 a 4 NŘ by měl provést notář, který smlouvu sepsal (§ 35k odst. 1 NŘ); není-li to možné, provede zápis do seznamu Notářská komora ČR (§ 35k odst. 2 NŘ). Pro vztah ke třetím osobám je pak

klíčový § 35l NŘ, kde je v odst. 1 uvedeno to, co vyplývá také z § 980 odst. 1 OZ, tedy že se manželé mohou smlouvy zapsané v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu dovolat vůči třetím osobám i v případě, že s jejich obsahem nebyly seznámeny; totéž platí také pro rozhodnutí soudu. Další odstavce § 35l NŘ pojednávají o tom, jak se třetí osoby mohou se smlouvou seznámit. Podle odst. 2 zveřejňuje Notářská komora ČR údaje zapsané v rejstříku způsobem umožňujícím dálkový přístup a podle odst. 3 vydá kterýkoli notář na žádost komukoli opis smlouvy (nebo rozhodnutí soudu) ze sbírky listin nebo potvrzení o tom, že taková smlouva (event. rozhodnutí soudu) v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu není.

S účinností od 1. 7. 2009 byl do notářského řádu přidán § 35c, který zavedl Centrální evidenci manželských smluv, tj. seznam vedený Notářskou komorou ČR, kde jsou evidovány smlouvy modifikující zákonný rozsah SJM. Jedná se však o neveřejný seznam, jenž má význam pouze pro účely dědického řízení.^{168, 169} Tento registr zůstává zachován i po novele provedené zákonem č. 303/2013 Sb., byť s určitými změnami: nově se jmenuje Evidence listin o manželském majetkovém režimu, upraven je v § 35d NŘ a nově se do něj zapisují i rozhodnutí soudu, jimiž se mění majetkové vztahy mezi manžely.

S účinností od 1. 1. 2014 tak paralelně vedle sebe existují jednak již fungující neveřejná Evidence listin o manželském majetkovém režimu (§ 35d NŘ), jednak nový veřejný Seznam listin o manželském majetkovém režimu (§ 35j an. NŘ).

Druhá možnost se rovněž opírá o ustanovení § 980 OZ, počítá však pouze s částečnou účinností smlouvy o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám. Také katastr nemovitostí je totiž veřejným seznamem,¹⁷⁰ tudíž se předpokládá znalost zapsaných údajů. Jestliže je tedy smluvený režim k určité nemovité věci zapsán do katastru nemovitostí, mohou se manželé tohoto zápisu dovolávat vůči třetím osobám. Toto pojetí zcela odporuje dosavadní judikatuře (viz shora uvedený rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 20 Cdo 612/2005).

168 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 169.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 216.

169 http://finance.idnes.cz/novy-obcansky-zakonik-majetkove-pravo-manzelu-smluvni-rezim-a-rozhodnuti-soudu-gpy-/viteze.aspx?c=A130906_111444_viteze_zuk [navštíveno dne 11. 11. 2013]

170 § 52 odst. 1 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

Komplikovanější situace ohledně právních účinků smluv, modifikujících SJM, vůči třetím osobám do budoucna nastává v situaci, kdy smlouva není zapsána v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu ani se netýká nemovité věci (event. v části, v níž se netýká nemovité věci). Občanský zákoník z roku 1964 obsahoval ustanovení § 143a odst. 4, podle kterého se manželé mohou na smlouvu, již se modifikuje SJM, vůči jiné osobě odvolat jen tehdy, je-li jí obsah této smlouvy znám (viz výše); v občanském zákoníku z roku 2012 však podobné ustanovení chybí. Tento nepříznivý stav vznikl patrně z nepozornosti v průběhu legislativního procesu. Podle § 587 první verze návrhu OZ z ledna 2005 se totiž měly všechny smlouvy o manželském majetkovém režimu zapisovat do evidence podle zvláštního zákona. Druhá verze návrhu z května 2007 obsahovala ustanovení § 602 zcela shodného znění. Podle § 661 návrhu OZ z ledna 2009, který byl Ministerstvem spravedlnosti předložen vládě k dalšímu projednání, se však smlouva o manželském majetkovém režimu zapíše do veřejného seznamu pouze v případě, kdy to navrhne některý z manželů. Avšak co se týče smluv, které ve veřejném seznamu zapsány nejsou, nenalezneme ani v tomto návrhu, ani v platném a účinném novém občanském zákoníku žádné ustanovení, které by se zabývalo jejich právními účinky vůči třetí osobám do budoucna. Nicméně důvodová zpráva k OZ uvádí, že: „*Pokud smlouva nebude do veřejného seznamu zapsána, budou se manželé moci jejího obsahu vůči třetí osobě dovolat, jen byla-li se smlouvou seznámena.*“¹⁷¹ Pravidlo obsažené v § 143a odst. 4 OZ 1964 lze dovést též interpretací.¹⁷² Výklad, že seznámení s obsahem smlouvy není právně relevantní a smlouvy se vůči třetí osobě nelze vůbec dovolat, není-li v některém veřejném seznamu, ať už v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nebo v katastru nemovitostí, z logiky věci nelze připustit, ačkoli by z doslovného znění zákona mohl vyplývat. Vzhledem k tomu, že se jedná o dosti zásadní problematiku, bylo by vhodné odstranit veškeré pochybnosti, k nimž praxe nezbytně dospěje. De lege ferenda tak lze doporučit, aby byla tato otázka výslovně řešena zákonem.

Právní úprava smluveného režimu nedoznala oproti úpravě v občanském zákoníku z roku 1964 příliš mnoho změn. Nová je zejména možnost zcela zrušit společné jmění

171 Shodně též JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír; ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 136.

172 VLASTNÍK, Jirí. Odpovědnost manžela za závazky. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 11, str. 8.

manželů a dále především ustanovení týkající se právní účinnosti manželských majetkových smluv vůči třetím osobám. Zavedení veřejného seznamu manželských smluv a zakotvení účinnosti zápisu změn manželského majetkového režimu v katastru nemovitostí vůči třetím osobám znamená uplatňování principu *vigilantibus iura*. Na jednu stranu tak každý musí při právním jednání hlídat obsah těchto veřejných seznamů, na druhou stranu je však smluvním stranám dána větší právní jistota, už jen z důvodu již zmíněné absence údaje o rodinném stavu v nových občanských průkazech.

Pro účely nařízení výkonu rozhodnutí se v § 262a odst. 1, věta druhá, OSŘ stanoví, že za majetek patřící do SJM se považuje také majetek, který netvoří SJM jen proto, že byl smlouvou zúžen jeho rozsah, že byl ujednáno režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik SJM ke dni zániku manželství. Vzhledem k tomu, že o nařízení výkonu rozhodnutí soud podle § 253 OSŘ zpravidla rozhoduje bez slyšení povinného a bez nařízení jednání, nemůže zkoumat, zda není navrženým způsobem výkonu rozhodnutí poškozen majetek, jenž na základě smlouvy o manželském majetkovém režimu do SJM nepatří; soud proto při rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí vychází ze zákonného rozsahu SJM.¹⁷³ Proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, jímž má být poškozen také majetek vyňatý ze SJM smlouvou, se nelze úspěšně bránit odvoláním,¹⁷⁴ nýbrž je třeba podat vylučovací neboli excindační žalobu podle § 267 odst. 2 OSŘ.¹⁷⁵ Tato žaloba však nemůže být úspěšná, vznikl-li dluh ještě před uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu.¹⁷⁶ Znění § 267 odst. 2 a 3 OSŘ účinné do 31. 12. 2013 taxativně vyjmenovávalo případy, kdy se manžel může domáhat vyloučení věci z výkonu rozhodnutí. Od 1. 1. 2014 však z ustanovení § 267 odst. 2 OSŘ nevyplývá, za jakých okolností může být excindační žaloba úspěšná; stanoví se pouze, že lze tuto žalobu podat v případě, že byl nařízeným výkonem rozhodnutí poškozen majetek, který patří do SJM nebo se za něj považuje, ale vymáhanou pohledávku z něj nelze uspokojit. Domnívám se, že tato nová formulace je příliš vágní a v praxi mohou vyvstát problémy s uplatňováním nároku na vyloučení věci

173 DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek II., str. 2193.

174 POHL, Tomáš. Manželé a výkon rozhodnutí (exekuce). *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 7.

175 Naproti tomu pokud je nařízen výkon rozhodnutí na výhradní majetek manžela, může se dotčený manžel bránit excindační žalobou podle § 267 odst. 1, nikoli podle odst. 2. Viz DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, roč. 8, č. 11-12, str. 519.

176 R 85/05

z výkonu rozhodnutí, jestliže tato věc není na základě smlouvy o manželském majetkovém režimu součástí SJM. Pokud byl výkonem rozhodnutí poškozen majetek, který byl z rozsahu SJM smluvně vyloučen, nelze se vůči oprávněnému domáhat vydání bezdůvodného obohacení ani náhrady škody, nýbrž je třeba tento majetek považovat za vnos výhradních prostředků do SJM a uplatnit nárok na jeho náhradu v rámci vypořádání SJM.¹⁷⁷

3.7 Správa ve smluveném režimu

Smlouvy mezi snoubenci nebo manžely mohou kromě rozsahu SJM modifikovat také jeho správu. Správu majetku, který tvoří společné jmění manželů, lze tedy smluvně ujednat odlišně od správy v zákonném režimu, jak ji vymezuje § 713 a 714 a jak je popsána v kapitole 3.5. Právní úprava tohoto tzv. smluveného režimu obsažená v § 722 a 723 OZ je obdobná jako podle § 147 OZ 1964, avšak podrobněji vymezuje oprávnění a omezení manžela, jenž spravuje majetek v SJM.

Podle § 722 odst. 1 si mohou snoubenci nebo manželé ujednat, že společné jmění manželů, event. jeho část, bude spravovat jen jeden z manželů; podle odst. 2 pak musí být stanoveno, který z manželů a jakým způsobem bude tuto správu vykonávat. Ustanovení § 719 a 720, které platí pro smlouvy, jimiž se mění rozsah SJM, se vztahuje i na smlouvy o správě SJM. Taková smlouva tedy jednak nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu, jednak se nesmí svým obsahem a účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila, jinak vůči ní nemá právní účinky (o rozporu ustanovení § 719 odst. 2 s § 734 je pojednáno v kapitole 3.6). Uzavřou-li takovou smlouvu snoubenci, nabývá účinnosti uzavřením manželství. Pokud se smlouva týká věci zapsané do veřejného seznamu, pak sjednají-li ji snoubenci, lze provést zápis změny do tohoto seznamu až po uzavření manželství; uzavírají-li smlouvu manželé, je v této části vůči třetím osobám účinná až zápisem do tohoto seznamu.

Smluví-li si manželé, že správu jejich společného majetku bude vykonávat jeden z nich, je činnost tohoto manžela pozitivně vymezena v § 723 odst. 1. Podle tohoto

¹⁷⁷ DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, roč. 8, č. 11-12, str. 528.

ustanovení jedná v záležitostech týkajících se SJM samostatně, a to i v soudním nebo jiném řízení. Z toho vyplývá, že i když záležitosti, které nelze považovat za běžné, vyřizuje pouze tento manžel bez souhlasu druhého, nejde v tomto případě o relativně neplatné právní jednání podle § 714 odst. 2. Tento manžel je však ve svém samostatném jednání omezen ustanovením § 723 odst. 2, který jeho činnost vymezuje negativně. Bez souhlasu druhého manžela nemůže právně jednat při nakládání zaprvé se společným jměním jako celkem a zadruhé s obydlím, v němž je rodinná domácnost manželů, je-li toto obydlí součástí SJM, nebo je obydlím jednoho z nich, anebo obydlím nezletilého dítěte, o které manželé pečují, jakož i při ujednání trvalého zatížení nemovité věci, která je součástí SJM. Jestliže manžel, jenž je na základě smlouvy oprávněn jednat s majetkem v SJM samostatně, překročí toto omezení, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání.

3.8 Režim založený rozhodnutím soudu

Tak jako § 148 OZ 1964, rovněž občanský zákoník z roku 2012 ve svém § 724 an. umožňuje, aby o změně rozsahu SJM rozhodl soud. Rozhodnutí soudu je tedy vedle smlouvy o manželském majetkovém režimu, kterou mohou snoubenci nebo manželé uzavřít podle § 716 a o níž pojednává kapitola 3.6, dalším způsobem, jak lze modifikovat rozsah SJM.

Soud může podle § 724 odst. 1 společné jmění manželů buď zúžit nebo nově i zrušit, a to pouze na návrh manžela a jen tehdy, je-li pro to závažný důvod. Předchozí právní úprava neumožňovala SJM zcela zrušit; podle § 148 odst. 1 OZ 1964 bylo možné pouze zúžení SJM až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. V § 724 odst. 2 OZ je nově uveden výčet obligatorních důvodů, které jsou vždy považovány za závažné. Příčinou rozhodnutí soudu o zúžení rozsahu SJM nebo jeho úplném zrušení je tak vždy zaprvé skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu výhradního majetku tohoto manžela, zadruhé fakt, že lze manžela považovat za marnotratného, a zatřetí to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Zákon uvádí také fakultativní důvod, který může soud považovat za závažný, jímž je skutečnost, že manžel buď začal podnikat

nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby. Účelem režimu založeného rozhodnutím soudu je zejména ochrana druhého manžela.

Prvním obligatorním důvodem změny rozsahu SJM rozhodnutím soudu je skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu výhradního majetku tohoto manžela. Někteří autoři uvádějí, že zrušení SJM přichází v úvahu až poté, co bude věřitel uspokojen,¹⁷⁸ což však nemá oporu v zákoně. Důvodem podle § 724 odst. 2 není samotná existence vymahatelného dluhu vyššího, než jaká je hodnota výhradního jmění manžela,¹⁷⁹ jak uvádí také důvodová zpráva k OZ.

Druhým závažným důvodem pro to, aby soud svým rozhodnutím zúžil nebo zrušil SJM, je marnotratnost jednoho z manželů. „*Marnotratnost lze charakterizovat jako lehkovážný přístup k majetku, rozhazovačnost, zbavování se majetku bez vážného důvodu, zbytečné plýtvání, nechování se hospodárně.*“¹⁸⁰ Příkladem může být bezhlavé rozdávání věcí v SJM, přičemž druhý manžel se může dovolat neplatnosti takového darování pouze v případě, kdy by se již jednalo o záležitost, kterou nelze považovat za běžnou (např. darování automobilu). Dalším příkladem je nakupování nepotřebných věcí za společné prostředky, např. koupí-li si jeden z manželů každý měsíc nový mobilní telefon. V kapitole 3.5 jsem uvedla, že nakládání se společným majetkem v záležitostech, které nelze považovat za běžné, je možné rozlišovat podle toho, zda se ze strany manželů jedná o nabytí (koupě věci) nebo pozbytí (prodej věci) vlastnického práva. V případě prodeje je nutný souhlas druhého manžela, jinak jde podle § 714 o relativně neplatné právní jednání. Naopak co se týče koupě věci do SJM za společné prostředky, zde se toto pravidlo neuplatní,¹⁸¹ a proto koupí-li např. manžel jednou za tři měsíce nové auto, manželka se proti tomu nemůže nijak bránit. Je-li však z tohoto důvodu zúžen rozsah SJM či dokonce je SJM zcela zrušeno, je manželka napříště chráněna před manželovým podobným neuváženým jednáním.

178 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 671.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 126.

179 http://finance.idnes.cz/novy-obcansky-zakonik-majetkove-pravo-manzelu-smluvni-rezim-a-rozhodnuti-soudu-gpy-viteze.aspx?c=A130906_111444_viteze_zuk [navštíveno dne 21. 11. 2013]

180 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 118.

181 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 177/97

Třetí obligatorní důvod, který vždy vede ke změně rozsahu SJM soudem, je skutečnost, že manžel podstupuje soustavně nebo opakovaně nepřiměřená rizika. Zde by se mohlo jednat např. o časté hraní na výherních automatech.

Nicméně přesný obsah shora uvedeného druhého a třetího závažného důvodu pro změnu rozsahu SJM rozhodnutím soudu bude muset teprve vymezit judikatura, neboť se jedná o zcela nové pojmy, které právní úprava účinná do 31. 12. 2013 neznala.

Soudní uvážení pak spočívá v posouzení, zda tu konkrétní závažný důvod je či není. Důvody vyjmenované v § 724 odst. 2 jsou však pouze demonstrativní; uvede-li manžel ve svém návrhu jiný důvod, soud by měl zvážit, zda se jedná o závažný důvod, na jehož základě pak může SJM zúžit nebo zrušit.

Zahájení řízení o zrušení SJM nebo zúžení jeho rozsahu je možné pouze na návrh jednoho z manželů; nepřipadá tedy v úvahu, aby soud řízení zahájil z moci úřední. Návrh přitom může podat kterýkoli z manželů (tedy např. i ten, který začal podnikat¹⁸²), nicméně lze předpokládat, že obvykle bude navrhovatelem „neproblematický“ manžel. Domnívám se, že v rozhodování o tom, zda SJM zrušit nebo pouze zúžit jeho rozsah, není soud návrhem vázán, neboť existenci a závažnost důvodu, jenž by měl ke změně rozsahu SJM vést, posoudí sám. Právo manžela na podání návrhu, aby soud rozhodl o změně rozsahu SJM, se nepromlčuje.¹⁸³

Podle § 725 OZ lze režim založený rozhodnutím soudu změnit nejen soudním rozhodnutím, jako tomu bylo podle předchozí právní úpravy, ale nově také smlouvou manželů. Pro obnovení či opětovné rozšíření SJM rozhodnutím soudu je, na rozdíl OZ 1964, nově výslovně stanoveno v § 726 odst. 1, že tak soud rozhodne zejména v situaci, kdy důvody, které k zúžení či zrušení SJM vedly, pominuly. Nicméně i bez explicitního vyjádření tento závěr dovozovaly komentáře k občanskému zákoníku z roku 1964.¹⁸⁴ Rozhodnutí, jímž se obnovuje zaniklé SJM, je právotvorné a má účinky

182 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 517.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 364.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 217.

183 R 18/09

184 HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 381.

ŠVESTKA, Jirí; SPÁČIL, Jirí; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 1024.

ex nunc, neboť když SJM zaniklo, bylo nutné jej vypořádat.¹⁸⁵ Dochází tedy ke vzniku nového SJM, nikoli k obnovení předešlého.¹⁸⁶ Jak je již uvedeno v kapitole 3.6, bylo-li SJM zúženo dohodou manželů, nelze jej do předchozího rozsahu rozšířit rozhodnutím soudu.¹⁸⁷

Jestliže SJM zaniklo ze zákona, lze jej podle § 726 odst. 2 obnovit pouze na návrh jednoho z manželů a jen tehdy, je-li to v zájmu obou manželů. SJM může zaniknout ze zákona za trvání manželství buď podle IZ (prohlášením konkursu) nebo podle TZ (uložením trestu propadnutí majetku). Podrobně je o § 726 odst. 2 pojednáno již v kapitole 3.2.

Tak jako ve smluveném režimu, je i v režimu založeném rozhodnutím soudu možné SJM nejen zúžit, ale nově také zcela zrušit, a to díky vyčlenění obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze SJM. I pro rozhodnutí soudu však podle § 727 odst. 1 platí, že jím nelze vyloučit ani změnit ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti, a to bez výjimky (na rozdíl od smluveného režimu – viz kapitola 3.6). Stejně jako smlouva, nesmí podle § 727 odst. 2 ani rozhodnutí soudu o změně, zrušení nebo obnovení SJM svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečit rodinu a také se svým obsahem nebo účelem nesmí dotknout práv třetí osoby do minulosti, ledaže by s takovým rozhodnutím souhlasila. Je-li právo třetí osoby rozhodnutím soudu dotčeno, může své právo uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí SJM stejně, jako by k rozhodnutí soudu nedošlo (§ 734 OZ); přitom se použijí pravidla pro vypořádání uvedená v ustanovení § 742 OZ.

Právní účinky rozhodnutí soudu vůči třetím osobám do budoucna občanský zákoník z roku 2012 neupravuje. Notářský řád po novele provedené zákonem č. 303/2013 Sb. však v § 35j odst. 1 písm. b) stanoví, že rozhodnutí soudu, kterými soud zrušil nebo obnovil SJM nebo zúžil jeho stávající rozsah anebo změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený režim, se zapisují do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, o němž podrobně pojednává kapitola

185 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 1024.

186 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 525.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 381.

187 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3942/2008

3.6. Jedná se o veřejný seznam, sestávající z rejstříku a sbírky listin, pro který platí, že rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, jež je v něm zapsáno, se mohou manželé dovolat vůči třetím osobám, i když nebyly s jeho obsahem seznámeny. Údaje zapsané do rejstříku jsou přístupné dálkově. Každý notář vydá každému na žádost ze sbírky listin opis rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu nebo potvrzení o tom, že rozhodnutí soudu není v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu zapsáno. Co se týče smluv o manželském majetkovém režimu, stanoví občanský zákoník z roku 2012 v § 721 odst. 1, že se do veřejného seznamu zapisují pouze tehdy, jestliže je to ve smlouvě ujednáno nebo na žádost manželů. V případě rozhodnutí soudu OZ nic podobného nestanoví, tudíž k tomu, aby bylo rozhodnutí soudu zapsáno do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, není žádost manželů nutná (ujednání je z povahy věci vyloučeno). Podle § 35k odst. 3 NŘ zašle soud Notářské komoře ČR rozhodnutí bez odůvodnění a ta provede zápis do rejstříku a založí rozhodnutí soudu do sbírky listin. Rozhodnutí soudu se s účinností od 1. 1. 2014 zapisují také do Evidence listin o manželském majetkovém režimu, dřívější Centrální evidence manželských smluv; ta je podrobně rozebrána v kapitole 3.6.

Společné jmění manželů zaniká dnem právní moci rozhodnutí soudu o změně rozsahu SJM: při zrušení zcela, při zúžení k vymezeným věcem. Tak jako ve smluveném režimu, i zde platí, že je třeba provést vypořádání takto zaniklého SJM; nedojde-li k němu do tří let, platí ohledně těchto věcí domněnka vypořádání¹⁸⁸ – viz kapitola 3.11.

Domnívám se, že při modifikaci rozsahu SJM by měla být primární smlouva o manželském majetkovém režimu podle § 716 OZ; změna rozsahu SJM rozhodnutím soudu podle § 724 OZ by měla být využita až ultima ratio.

Tak jako u smluveného režimu, také pro režim založený rozhodnutím soudu platí § 262a odst. 1 věta druhá OSŘ. Podle tohoto ustanovení se za majetek patřící do SJM pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří SJM jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno SJM nebo zúžen jeho stávající rozsah. Obranným prostředkem, jenž má manžel povinného k dispozici, je vylučovací neboli excindační žaloba podle § 267 odst. 2 OSŘ. Pokud byl výkonem rozhodnutí postižen

188 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3297/2006; R 6/08

majetek, který byl z rozsahu SJM rozhodnutím soudu vyloučen, nelze se vůči oprávněnému domáhat vydání bezdůvodného obohacení ani náhrady škody, nýbrž je třeba tento majetek považovat za vnos výhradních prostředků do SJM a uplatnit nárok na jeho náhradu v rámci vypořádání SJM.¹⁸⁹ O problematice nařízení výkonu rozhodnutí, které postihuje majetek vyňatý ze SJM, je blíže pojednáno v kapitole 3.6.

3.9 Správa v režimu založeném rozhodnutím soudu

Tak jako může soud rozhodnout o rozsahu SJM, nově může za určitých podmínek rozhodovat také o jeho správě. Jak uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku z roku 2012, obdobné ustanovení v dosavadní právní úpravě scházelo.

Uplatní se tehdy, jestliže se správa majetku v SJM řídí zákonným režimem, tedy pokud manželé nebo snoubenci neuzavřeli smlouvu o správě, a to v situaci, kdy manžel při správě SJM jedná způsobem, který je ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti. Za splnění těchto podmínek může soud na návrh druhého manžela rozhodnout, jakým způsobem bude SJM spravováno.

Je irelevantní, zda rozsah SJM podléhá zákonnému režimu nebo je modifikován smlouvou či rozhodnutím soudu; naproti tomu ze zákona vyplývá, že soud může o správě SJM rozhodnout pouze tehdy, podléhá-li jinak zákonnému režimu. Při správě SJM ve smluveném režimu je rozhodování soudu o ní vyloučeno. Důvod, proč i pro správu zákonodárce ne zvolil stejný model jako u změny rozsahu SJM soudem, kdy lze soudním rozhodnutím měnit jak zákonný, tak smluvený režim, nelze dovést ani z díkce zákona, ani z důvodové zprávy. Možnost modifikovat rozhodnutím soudu i správu ve smluveném režimu se dle mého názoru jeví jako vhodná zejména v situaci, kdy by manžel, který na základě smlouvy spravuje všechno společné jmění, toho začal časem zneužívat a odmítal uzavřít novou smlouvu o správě SJM; druhý manžel se tak může bránit pouze namítnutím relativní neplatnosti podle § 723 odst. 2 (podrobně viz kapitola 3.7). Jedná se však o nový institut, jenž je zatím v účinnosti teprve krátce a jehož praktické fungování se projeví až v reálném životě. Z praxe rovněž vyplyne, zda by

¹⁸⁹ DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, roč. 8, č. 11-12, str. 528.

nebylo vhodné rozšířit možnost soudu rozhodovat o správě SJM i na případy, kdy se na ní manželé dohodli.

Na rozdíl od všech ostatních režimů zákon neupravuje, jak lze správu založenou rozhodnutím soudu změnit. V zájmu zachování právní jistoty proto de lege ferenda doporučuji tuto otázku vyřešit výslovným ustanovením zákona.

3.10 Ochrana třetích osob

Ustanovení § 731 až 734 se zabývají ochranou třetích osob, zejména v případě dluhů, jež nespádají do SJM; čili se jedná se o dluhy, které zavazují pouze jednoho z manželů. Zde se tedy odráží význam rozlišování tří majetkových mas, o němž je podrobně pojednáno v kapitole 3.4. Jedná se o právní úpravu, která se uplatní zejména ve vykonávacím řízení. Tato ustanovení jsou zcela nová, neboť občanský zákoník z roku 1964 ochranu třetích osob neobsahoval.

Ustanovení § 731 OZ uzákoňuje pravidlo doposud pouze dovozované judikaturou. Shodně s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005, (R 24/08) stanoví, že pokud dluh výhradně jednoho z manželů vznikl za trvání SJM, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z majetku v SJM. Podle soudní judikatury lze nařídít výkon rozhodnutí prodejem věcí patřících do společného jmění manželů dokonce i po zániku SJM, vznikl-li dluh jednoho z bývalých manželů za trvání manželství a SJM dosud nebylo vypořádáno.¹⁹⁰

Ustanovení § 732 vymezuje výjimky z této zásady, zmírňuje tedy její dopad na druhého manžela. Jestliže dluh, z něhož je zavázán pouze jeden z manželů, vznikl proti vůli druhého manžela, který projevil nesouhlas vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být SJM postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo SJM zrušeno a vypořádáno podle § 742. Tento nesouhlas projevený bez zbytečného odkladu však bude v praxi obtížně prokazatelný.¹⁹¹ Druhá věta § 732 vyjmenovává tři situace, v nichž se pravidlo o shora vymezeném postižitelném podílu uplatní, aniž by druhý manžel musel projevit nesouhlas vůči

¹⁹⁰ R 58/73

¹⁹¹ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Konec manželství v Čechách? *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 3, str. 92.

věřiteli. Jde o povinnost manžela plnit výživné, dále jedná-li se o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo o dluh jednoho z manželů vzniklý před manželstvím.

Občanský zákoník z roku 2012 tak, na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, umožňuje, aby se věřitel domáhal uspokojení dluhu vzniklého před uzavřením manželství i z majetku v SJM; ovšem pouze za podmínek § 732, tedy pouze do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo SJM zrušeno a vypořádáno podle § 742. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník z roku 1964 nepřipouštěl postižení majetku v SJM pro dluh vzniklý před manželstvím [jednalo se o důvod zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. h) OSŘ], je třeba rozlišovat, zda dluh vznikl za účinnosti OZ 1964 nebo OZ. Skutečnost, že dluh vznikl před 1. 1. 2014, je důvodem k podání excindační žaloby podle § 267 odst. 2.¹⁹² Je-li tedy manželství uzavřeno např. 22. 2. 2014 a jeden z manželů má dluh ze dne 14. 8. 2013 a poté ze dne 15. 1. 2014, lze druhý z uvedených dluhů vymáhat i z majetku v SJM, zatímco pro první dluh to možné není.

Ustanovení § 733 chrání věřitele v situaci, kdy jeho pohledávka směřuje výhradně za jedním z manželů, avšak do šesti měsíců od právního jednání, které ke vzniku této pohledávky vedlo, došlo ke změně nebo vyloučení zákonného majetkového režimu smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu. Za těchto okolností může být pohledávka uspokojena ze všeho, co by bylo součástí SJM, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo.

Ustanovení § 734 řeší ochranu třetích osob, zejména věřitelů, v situaci, kdy je změnou nebo vyloučením zákonného majetkového režimu smlouvou (viz kapitola 3.6) nebo rozhodnutím soudu (viz kapitola 3.8) zasaženo do jejich práv. Smlouva či rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu totiž vyžaduje souhlas třetí osoby, mají-li být tímto právním jednáním dotčena do minulosti její práva (viz ustanovení § 719 odst. 2 a § 727 odst. 2). Není-li tento souhlas dán a právo třetí osoby je smlouvou nebo rozhodnutím soudu dotčeno, může tato osoba uplatnit své právo u příležitosti vypořádání tak, jako by ke smlouvě nebo k rozhodnutí soudu nedošlo. Pro vypořádání se použijí pravidla stanovená v § 742. Je-li však právo třetí osoby dotčeno smlouvou o manželském majetkovém režimu a chybí její souhlas, § 719 odst. 2 stanoví, že vůči ní

¹⁹² SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013, str. 892-893.

nemá tato smlouva právní účinky. Naproti tomu podle § 734 taková smlouva vůči třetí osobě účinná bude, své právo může uplatnit až v rámci vypořádání SJM. O tomto rozporu mezi ustanovením § 719 odst. 2 a § 734 je podrobně pojednáno v kapitole 3.6; vzhledem k právní jistotě doporučuji tento nežádoucí stav de lege ferenda odstranit.

3.11 Vypořádání společného jmění

Zanikne-li SJM, je podle § 736 OZ třeba provést likvidaci dosud společných práv a povinností jejich vypořádáním. „*Vypořádáním se rozumí uspořádání majetkových vztahů mezi manžely ke jmění, které bylo předmětem SJM v době jeho zániku.*“¹⁹³ Právo na vypořádání společného jmění manželů se nepromlčuje, neboť se jedná o nárok vyplývající z výkonu vlastnického práva.¹⁹⁴ Společné jmění manželů je třeba vypořádat vždy, ať již k jeho zániku vedla jakákoli právní skutečnost (např. rozvod, smrt, smlouva apod.). Povaha této právní skutečnosti však má význam pro určení, jakým způsobem se bude při vypořádání postupovat. O jednotlivých způsobech vypořádání pojednávám níže. Právní úprava vypořádání společného jmění manželů je v zásadě shodná s právní úpravou účinnou do 31. 12. 2013, je však podrobnější a přehledněji uspořádaná. Nová je možnost uspořádat majetkové vztahy pro případ zániku manželství podle ustanovení § 718 odst. 2 v rámci smluveného režimu, čímž proces vypořádání SJM zcela odpadne.

Druhá věta ustanovení § 736 výslovně stanoví pravidlo doposud pouze dovozované literaturou¹⁹⁵ a judikaturou,¹⁹⁶ že pro zaniklé SJM se přiměřeně použijí ustanovení o SJM, dokud není vypořádáno. Tato zásada má v praxi velmi závažné dopady. Tak například jsou-li manželé rozvedeni, lze až do vypořádání SJM naříditi

193 FIALA, Josef a kol. *MERITUM Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 109.

194 BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009, str. 143.

195 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 675.

FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 519.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 367.

ŠVESTKA, Jirí; SPÁČIL, Jirí; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 200, svazek I., str. 995.

196 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2986/2000; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008

výkon rozhodnutí, kterým by byl postižen majetek v SJM.^{197, 198} Na zaniklé, dosud nevypořádané SJM lze aplikovat ustanovení § 262a odst. 1 OSŘ, o němž je pojednáno v kapitole 3.6 a 3.8 a z něhož vyplývá, že se za majetek patřící do SJM pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří SJM jen proto, že byl smlouvou zúžen jeho rozsah, že byl ujednáán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik SJM ke dni zániku manželství, event. proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno SJM nebo zúžen jeho stávající rozsah.¹⁹⁹ Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2594/2008, dokonce dospěl k závěru, že přírůstky a výnosy z majetku, který byl v SJM v okamžiku jeho zániku, se stanou součástí SJM, a to i tehdy, došlo-li k jejich získání až po zániku SJM.

Jak uvádí již kapitola 3.4, je každý z manželů je úplným vlastníkem celé věci; ve svém vlastnictví je omezen pouze stejným vlastnickým právem druhého manžela (tzv. bezpodílovost). To má za následek, že při vypořádání SJM manžel vlastnictví k vypořádávané věci nenabývá, neboť jej již má, nýbrž druhý manžel jej pozbývá. „*Pokud se týká věcí, nedochází k převodu vlastnického práva, ale jen ke změně (nejčastěji k singularizaci) právního subjektu vlastnictví těchto věcí.*“²⁰⁰

Vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti má své důsledky i pro vypořádání společného jmění manželů. Pro vypořádání věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti jsou v § 699 odst. 1 stanovena zvláštní pravidla. Je otázka, zda je lze použít i v případě rozvodu, neboť podle § 699 odst. 1 se jich užije v případě opuštění rodinné domácnosti s úmyslem učinit tak trvale. Dle mého názoru odpověď závisí na tom, ke kterému z pojetí uvedených v kapitole 3.3 se praxe spíše přikloní: zda k interpretaci, že obvyklé vybavení netvoří součást společného jmění manželů, anebo k výkladu, že se toto vynětí týká pouze nakládání s věcmi tvořícími obvyklé vybavení rodinné domácnosti.

V případě první varianty lze pravidla vypořádání obvyklého vybavení rodinné domácnosti podle § 699 odst. 1 patrně použít i v případě rozvodu, protože jiná pravidla

197 MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, roč. 13, č. 1, str. 12-13.

198 R 58/73

199 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1849/2006

200 RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1999, str. 54.

pro vypořádání věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti nejsou a rozvod je taktéž separací. Každý si tedy vezme, co je výhradně jeho, společně se rozdělí rovným dílem, a pokud to není možné, použijí se ustanovení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti se tak nevypořádávají společně s věcmi spadajícími do SJM, ale zvláště, tudíž může nastat situace, že SJM bude vypořádáno, zatímco obvyklé vybavení rodinné domácnosti nikoli a naopak. V důsledku vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze SJM může dojít dokonce k tomu, že manželé nebudou mít v SJM žádný majetek, a to zejména v případě, kdy vlastní pouze takové movité věci, jež tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti, a nevlastní žádné nemovité věci. V takovém případě však k vypořádání SJM dojít nemůže a bude provedeno pouze vypořádání věcí, jež jsou součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti.

Naproti tomu pojetí, že se vynětí věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti uskutečňuje pouze v rovině dispoziční, je, co se týče jejich vypořádání, problematické, vzhledem k tomu, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti má vlastní pravidla vypořádání. Vypořádání věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti, provedené v důsledku opuštění rodinné domácnosti jedním z manželů, má totiž věcněprávní účinky, což však dle mého názoru odporuje výkladu, že se má vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti týkat pouze způsobu nakládání s těmito věcmi. Domnívám se, že v tomto případě by se ustanovení § 699 odst. 1 OZ uplatnilo pouze v případě opuštění rodinné domácnosti, po němž by bezprostředně nenásledoval zánik SJM; naproti tomu v případě, kdy opuštění rodinné domácnosti a rozvod spadají vjedno, užijí se pravidla vypořádání obsažená v § 736 an. OZ.

De lege ferenda proto doporučuji vyjasnit vztah mezi vypořádáním věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti podle § 699 odst. 1 a vypořádáním společného jmění manželů podle § 736 an.

Jak uvádím výše, způsob vypořádání se liší podle toho, jaká právní skutečnost vedla k jeho zániku. Tak zanikne-li manželství, a tedy i SJM, smrtí jednoho z manželů, vypořádá se majetek v rámci dědického řízení podle zásad uvedených v § 162 ZZŘS; hmotněprávní základ nalezneme v § 764 OZ. Podle dosavadní právní úpravy obsažené v § 1751 OSŘ soud autoritativně určil, který majetek spadá do dědictví a který náleží

výhradně pozůstalému manželovi.²⁰¹ Nová úprava v § 162 odst. 1 ZZŘS naproti tomu připouští, aby o těchto skutečnostech uzavřel pozůstalý manžel s dědici dohodu, jež však nesmí být v rozporu s pokyny zůstavitele. Jestliže k zániku společného jmění manželů vedlo prohlášení konkursu v insolvenčním řízení, v němž jeden z manželů vystupoval jako dlužník, je podle § 270 IZ na místo dlužníka oprávněn uzavřít s druhým manželem dohodu o vypořádání SJM nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu insolvenční správce. Dojde-li k zániku SJM uložením trestu propadnutí majetku podle § 66 odst. 4 TZ, uzavře s manželem odsouzeného dohodu o vypořádání SJM, event. podá návrh na vypořádání rozhodnutím soudu Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.²⁰² Jestliže SJM zaniklo rozvodem nebo zcela či zčásti smlouvou (a vypořádání nebylo obsaženo přímo ve smlouvě) nebo rozhodnutím soudu, provádí se vypořádání podle ustanovení § 736 an. OZ. Majetek a dluhy, ohledně nichž bylo SJM dříve zúženo (a vypořádáno), nejsou při zániku SJM předmětem vypořádání.²⁰³

Podle § 737 odst. 1 nesmí být vypořádáním SJM dotčeno právo třetí osoby; ta se jinak může domáhat určení, že je vůči ní vypořádání neúčinné.²⁰⁴ Na rozdíl od předchozího § 150 odst. 2 je tak výslovně uzákoněno to, co dosud pouze dovozovala judikatura: podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2085/2006, nebyla dohoda o vypořádání, jež zasáhla do práv věřitelů, neplatná, ale relativně neúčinná.

Ustanovení § 737 odst. 2 chrání věřitele uzákoněním zásady, že vypořádání dluhů má účinky jen mezi manžely. Jsou-li tedy manželé zavázáni solidárně, nemůže na tom v rámci vypořádání nic změnit ani dohoda manželů, ani rozhodnutí soudu, a věřitel bude moci o splnění celého dluhu žalovat kteréhokoli z nich. *„Toto výslovné řešení má svůj praktický význam, neboť dosud judikatura v některých případech dovozovala, že dohoda, která se dotýká práv věřitelů (ač se jich dotknout nemůže), je absolutně neplatná. Takový závěr není správný ani za dosavadního znění zákona a nový občanský*

201 HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dědění ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad notam*. 2008, roč. 14, č. 5, str. 173.

202 FIALA, Josef a kol. *MERITUM Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 113.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 156.

203 usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 30 Cdo 681/2004

204 http://finance.idnes.cz/novy-obcansky-zakonik-posileni-ochrany-tretich-osob-vyporadani-majetku-manzelu-pri-rozvodu-idz/-viteze.aspx?c=A130913_124158_viteze_zuk [navštíveno dne 31. 1. 2014]

*zákoník to stanoví výslovně v odstavci 2.*²⁰⁵ Nacházíme zde tedy upřednostnění právní jistoty věřitele na uspokojení jeho pohledávky, zatímco právní jistota manžela, jemuž nebyl dluh vypořádáním přiřknut, ustupuje do pozadí.

Proces vypořádání společného jmění manželů lze dělit na dvě fáze: nejprve je třeba zjistit rozsah a cenu vypořádávaného majetku (fáze kvantitativní) a poté je možno přikročit k rozdělení věcí mezi účastníky (fáze kvalitativní).²⁰⁶

Společné jmění manželů lze vypořádat v zásadě třemi způsoby: zaprvé dohodou manželů, zadruhé rozhodnutím soudu a zatřetí nevyvratitelnou domněnkou vypořádání. V praxi je možné, že dojde k vypořádání SJM kombinací více nebo i všech uvedených způsobů.^{207, 208}

Dohodou o vypořádání SJM se OZ zabývá v § 738 a 739. Podle ustanovení § 738 odst. 1 má dohoda o vypořádání vždy účinky ke dni, kdy SJM zaniklo, bylo zrušeno nebo zúženo. Je irelevantní, zda byla dohoda uzavřena před nebo po tomto dni; dohoda o vypořádání SJM tak může mít zpětné účinky. Výjimku tvoří věci zapsané do veřejného seznamu, které jsou předmětem vypořádání, neboť ohledně nich nabývá dohoda účinnosti až zápisem do tohoto seznamu. Jak vyplývá z důvodové zprávy, možnost uzavřít dohodu o vypořádání ještě před zánikem SJM odpovídá dosavadní dohodě manželů o vypořádání vzájemných majetkových vztahů pro dobu po rozvodu podle § 24a odst. 1 písm. a) ZR, tedy v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství. Občanský zákoník z roku 2012, stejně jako předchozí právní úprava, rozlišuje rozvod se zjišťováním příčin rozvratu a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Domnívám se, že dohoda o vypořádání uzavřená před zánikem SJM bude v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu odpovídat dohodě podle § 757 odst. 1 písm. c) o úpravě majetkových poměrů. Změnu oproti dosavadní právní úpravě však lze spatřovat v tom, že dohodu o vypořádání lze před zánikem SJM uzavřít i v případě rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu manželství. Předchozí právní úprava takovou

205 BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 121.

206 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 994.

207 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 201.

SPÁČIL, Jiří. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 1, str. 1.

208 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

možnost nepřipouštěla.²⁰⁹ Ustanovení § 738 odst. 2 stanoví pravidlo dosud pouze dovozované judikaturou,²¹⁰ že platnosti dohody nebrání, týká-li se jen části společných majetkových povinností a práv. V dohodě o vypořádání nemusí být dodržena rovnost podílů, z níž se vychází při vypořádání SJM rozhodnutím soudu.²¹¹ Neplatná není dokonce ani dohoda o vypořádání společného jmění manželů, na jejímž základě nabude jeden z účastníků podstatně menší podíl nebo se mu nedostane ničeho.²¹²

Ustanovení § 739 se podrobně zabývá formou dohody o vypořádání SJM. Tak podle odst. 1 vyžaduje dohoda písemnou formu, byla-li uzavřena za trvání manželství nebo pokud je předmětem vypořádání věc, u níž vyžaduje písemnou formu i smlouva o převodu vlastnického práva. Jestliže dohodu nelze podřadit pod ani jednu z uvedených kategorií, a tudíž písemnou formu nevyžaduje, pak jestliže o to jeden z manželů požádá, doručí mu podle odst. 2 druhý manžel potvrzení, jak se vypořádali. Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 vyžadovala v ustanovení § 150 odst. 1 pro dohodu o vypořádání SJM obligatorně písemnou formu.

Týká-li se dohoda nemovité věci, je třeba ve tříleté lhůtě od zániku SJM podat návrh na vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, jinak nelze vklad povolit a uplatní se níže uvedená domněnka vypořádání; daná nemovitá věc se tak stane předmětem podílového spoluvlastnictví manželů nebo bývalých manželů.²¹³

Jestliže se manželé o vypořádání SJM nedohodnou, může podle ustanovení § 740 každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud. Řízení o vypořádání SJM má povahu tzv. iudicium duplex, tedy řízení, v němž mají oba účastníci postavení jak žalobce, tak žalovaného, spočívající v oprávnění obou označovat majetek k vypořádání, aniž by formálně šlo o vzájemnou žalobu.²¹⁴ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004, může soud vypořádat jen ty věci, které účastníci učinili předmětem řízení; překročit jejich návrhy může jen ohledně ceny věcí a určení

209 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3088/2010

210 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 1998, sp. zn. 22 Cdo 1622/98

211 FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, str. 79.

212 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2000, sp. zn. 22 Cdo 726/99

213 rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. 3. 1997, sp. zn. 35 Ca 52/96; stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. Cpjn 38/98; usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2000, sp. zn. I. ÚS 412/2000

214 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 216.

způsobu jejich rozdělení. Soudní rozhodnutí, jímž je vypořádáno společné jmění manželů, má konstitutivní povahu.²¹⁵ Nepřipadá v úvahu, aby soud vypořádal SJM nařízením prodeje společné věci a rozdělením výtěžku mezi manžele; přiměřené použití ustanovení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví zde není přípustné.²¹⁶ Jak plyne z druhé věty ustanovení § 740, soud rozhoduje podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku SJM. Jak v důvodové zprávě k občanskému zákoníku z roku 2012, tak v soudní judikatuře nalezneme pravidlo, že při oceňování věcí, které patří do vypořádávaného SJM, se vychází ze stavu věcí ke dni zániku SJM, ale z cen platných v době, kdy se provádí vypořádání.²¹⁷ Nelze tedy vycházet z ceny, za niž byla věc pořízena.²¹⁸ Pokud v době mezi zánikem a vypořádáním hodnota věci podstatně poklesla vlivem neudržování a neužívání, musí tato skutečnost postihnout oba manžele, ledaže by tento stav zavinił pouze jeden z nich.²¹⁹ Pro účely vypořádání SJM nelze cenu určit podle cenového předpisu, nýbrž je třeba vyjít z aktuální obvyklé ceny.²²⁰ „Obvyklou hodnotou je cena, za kterou je možné daný majetek v daném místě a v daném čase, při obvyklých podmínkách obchodu zpeněžit.“²²¹

Pravidla, jimiž se soud při vypořádání SJM řídí, vymezuje § 742. Tyto zákonné zásady vypořádání SJM jsou obsahově téměř shodné s předchozí právní úpravou, OZ nicméně volí přehlednější systematiku. Jestliže se tedy manželé nedohodnou jinak, ani se neuplatní domněnka vypořádání, soud vypořádá SJM podle následujících pravidel obsažených v odst. 1.

Podle písm. a) tak především platí, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění, jak na majetku, tak na dlužích, jsou stejné. Tato rovnost podílů je však pouze vyvratitelnou právní domněnkou,²²² neboť v písm. d) až f) jsou vymezena kritéria pro odchylné stanovení velikosti podílů.

215 ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008, 1. svazek, str. 685.

216 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

217 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004

218 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1230/2009

219 rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 5. 1988, sp. zn. 5 Co 391/88

220 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4532/2010

221 PEŠTUKA, Petr. Hodnota majetku při rozdělení SJM. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 35.

222 ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 130.

Také je třeba zohlednit, jak se majetek v průběhu manželství přesunoval mezi SJM a výhradním majetkem obou manželů. Tak podle písm. b) každý z manželů nahradí to, co bylo ze SJM vynaloženo na jeho výhradní majetek a podle písm. c) má každý z manželů právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek; jde o tzv. zápočty či vnosity. Toto vynaložení může spočívat buď v pořízení nové věci (zčásti za výhradní a zčásti za společné prostředky) nebo v investici do věci již existující (výhradní prostředky vynaložené na společnou věc nebo společné prostředky vynaložené na výhradní majetek manžela).²²³ Nárok na úhradu prostředků vzniká již v okamžiku jejich vynaložení, uplatnit jej však lze až po zániku SJM v souvislosti s jeho vypořádáním.²²⁴ V případě, že manžel vynaložil prostředky ve svém výlučném vlastnictví na společný majetek, musí o jejich náhradu požádat, jinak mu ji soud nepřizná; naproti tomu povinnost k náhradě nákladů vynaložených ze společných prostředků na výhradní majetek jednoho z manželů uloží soud i bez návrhu.²²⁵ Jestliže však byly peníze náležející výhradně jednomu z manželů vynaloženy na běžnou spotřebu, jako jsou např. potraviny nebo dovolená, nelze za takový vnos požadovat náhradu; ta připadá v úvahu jen v případě vynaložení výhradních prostředků jednoho z manželů na pořízení věci, která se stala předmětem SJM, v době zániku SJM existuje a neztratila hodnotu.²²⁶ Jestliže smluvený režim podle § 716 an. spočívá ve změně zařazení budoucích částí jmění tak, že se věci pořízené ze společných prostředků stanou předmětem výlučného vlastnictví jednoho z manželů, lze společné prostředky vynaložené na nabytí uvedených věcí vypořádat až při zániku manželství, a to podle stejných zásad jako investice prostředků v SJM na výhradní majetek manžela [tj. podle § 742 odst. 1 písm. b) OZ].²²⁷

Podle odst. 2 se hodnota majetku vynaloženého podle § 742 odst. 1 písm. b) a c) při vypořádání započítává zvýšená nebo snižená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne zániku, zrušení nebo zúžení SJM zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen. Již za účinnosti OZ 1964 bylo

223 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 234.

224 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 22 Cdo 820/2003

225 ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, svazek I., str. 352.

226 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3421/2006

227 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2406/2004

judikováno, že se při vypořádání společného jmění manželů uplatní princip redukce, tedy že se výše vynaložených nákladů snižuje úměrně ke snížení hodnoty věci, na niž byly vynaloženy.²²⁸ Zásada redukce (tj. započtení snížené hodnoty nákladů vzhledem k poklesu hodnoty věci, na niž byly vynaloženy) je tedy v praxi již dlouho uplatňována, zatímco zásada valorizace (tj. náhrada nákladů ve zvýšené hodnotě, došlo-li ke zhodnocení věci, na niž byly vynaloženy) byla odmítána;²²⁹ nyní jsou obě výslovně zakotveny v zákoně. Praktické využití nově zavedeného principu valorizace se však patrně bude potýkat s interpretačními problémy. „Není zcela zřejmé, zda se valorizace týká výlučně situace, kdy došlo ke zvýšení hodnoty věci v důsledku změn na trhu, tedy skutečností nezávislých na provedených investicích, anebo v důsledku provedené investice, která byla buď zcela, anebo zčásti, představována vnosem.“²³⁰ Je tak na soudní judikatuře, aby pojem započtení nákladů ve zvýšené hodnotě podle toho, jak se zvýšila hodnota věci, blíže specifikovala. V občanském zákoníku z roku 2012 je tedy výslovně stanoven jednak princip redukce, jednak princip valorizace, které se vztahují jak na prostředky vynaložené z výhradního majetku jednoho z manželů na majetek společný, tak na prostředky, jež byly ze společného majetku vynaloženy ve prospěch výhradního majetku jednoho z manželů.

Rovnost podílů, z níž se podle § 742 odst. 1 písm. a) při vypořádání vychází, je pouze vyvratitelnou právní domněnkou. Při vypořádání se přihlédne podle § 742 odst. 1 písm. d) k potřebám nezletilých dětí, podle písm. e) k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, a podle písm. f) k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do SJM. Zohledněním těchto faktorů se může velikost podílů změnit. „Obecně v případě úvah soudů o odklonu od principu rovnosti podílů při vypořádání společného jmění manželů je nutno vždy přihlížet k individuálním okolnostem každého případu a pečlivě zvážit všechna zjištění, která v průběhu řízení vyjdou najevo. Nakolik

228 R 42/72; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1226/2006

229 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 519.

HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003, 1. svazek, str. 368.

ŠVESTKA, Jirí; SPÁČIL, Jirí; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 995.

230 <http://www.epravo.cz/top/clanky/valorizace-a-redukce-vnosu-pri-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-93110.html> [navštíveno dne 4. 2. 2014]

je potom soudy promítnou či nepromítnou do úvahy o prolomení principu parity podílů je do značné míry úvahovou záležitostí nalézacích soudů, která musí být řádně odůvodněna.²³¹ Hledisko podle § 742 odst. 1 písm. f) nelze zaměňovat s kompenzací podle § 742 odst. 1 písm. c), popsanou výše, tedy s náhradou prostředků náležejících výhradně jednomu z manželů, vynaložených na společný majetek, neboť se jedná o zcela rozdílné instituty. Míra, v jaké se jeden z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do SJM, může mít vliv na velikost vypořádacího podílu, zatímco vnos jednoho z manželů do společného jmění mu zakládá právo požadovat náhradu těchto nákladů.²³² Při rozhodování o velikosti podílů je třeba zohlednit nejen přínos plynoucí z příjmů za pracovní činnost [§ 742 odst. 1 písm. f)], ale též osobní péče o rodinu a rodinnou domácnost [§ 742 odst. 1 písm. e)]; je tak pamatováno především na ženy, které se věnovaly výchově dětí na úkor své pracovní kariéry.²³³ Jednání, jež mají významný negativní vliv na hospodaření se SJM nebo na péči o rodinu, mohou v konkrétním případě vést k úvaze o odklonu od rovnosti podílů na vypořádávaném majetku.²³⁴ Mezi faktory, které jsou způsobilé ovlivnit velikost podílů, lze zařadit například alkoholismus a užívání drog jedním z manželů, výkon trestu odnětí svobody, bezdůvodné opuštění společné domácnosti, nehospodárnost apod.²³⁵ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012, je třeba při stanovení velikosti podílů brát v potaz i skutečnost, že se jeden z manželů dopouštěl vůči členům rodiny domácího násilí, jeho intenzitu a dobu trvání. Naproti tomu okolnost, že zjevnou příčinou rozpadu manželství byl mimomanželský vztah jednoho z manželů, není důvodem pro snížení jeho podílu.²³⁶

231 KRÁLÍK, Michal. Vypořádání SJM – možná nerovnost podílů. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 6, str. 40.

232 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004

233 ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 996.

234 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

235 FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, I. díl, str. 519.

KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM). *Soudní rozhledy*. 2012, roč. 18, č. 11-12, str. 386-388.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, svazek I., str. 996.

236 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

Právní úprava nevyvratitelné domněnky vypořádání SJM, třetího z uvedených způsobů vypořádání, je obsažena v § 741 OZ a je stejná jako podle § 150 odst. 4 OZ 1964. Jestliže do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku SJM nedojde k jeho vypořádání dohodou ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu, pak platí, že se manželé, event. bývalí manželé vypořádali tak, že movité věci jsou ve vlastnictví toho z nich, kdo je pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá, a ostatní movité věci a věci nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví, přičemž jejich podíly jsou stejné. V praxi však činí problémy promítnutí takto vzniklého podílového spoluvlastnictví k nemovité věci do katastru nemovitostí; ačkoli je uplynutím tříleté lhůty SJM fakticky vypořádáno, v katastru nemovitostí se tato změna samovolně neprojeví.²³⁷

Pokud bylo během tříleté lhůty od zániku SJM zahájeno řízení o vypořádání, nemůže se na majetek, který je předmětem tohoto řízení, uplatnit zákonná domněnka vypořádání. Jestliže však v průběhu řízení o vypořádání SJM tato lhůta uplyne, nelze již platně uzavřít mimosoudní dohodu o vypořádání²³⁸ a předmět řízení již nelze rozšiřovat o majetek, jehož vypořádání nebylo soudu navrženo,²³⁹ neboť se na něj již vztahuje nevyvratitelná domněnka vypořádání. Lze se setkat též s názorem, že až do skončení řízení o vypořádání SJM je uplatnění domněnky vypořádání vyloučeno, a tudíž je přípustné, aby manželé rozšiřovali předmět řízení o další položky i po uplynutí tříleté lhůty od zániku SJM; domněnka vypořádání se uplatní na nevypořádaný majetek až po pravomocném skončení řízení o vypořádání SJM.²⁴⁰ Proti takovému výkladu však svědčí skutečnost, že účelem tohoto institutu, kdy se nevypořádané vztahy stanou po určité době ex lege vypořádanými, je zvýšení právní jistoty, a dále zásada *vigilantibus iura*.²⁴¹

237 KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 46.

238 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98

239 DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 213.

SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 226.

240 HAŠEK, Josef; KAZDA, Petr. Nevyvratitelná právní domněnka vypořádání BSM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 5, str. 36.

241 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vypořádání společného jmění manželů a obecná výkladová pravidla a zásady právní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 44-45.

SOUČKOVÁ, Kateřina; PETROVÁ, Romana. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky

Specifická situace nastává v případě, kdy manželství zanikne rozvodem a jeden z manželů zemře dříve, než je provedeno vypořádání. Tehdy se vypořádání SJM neřeší v rámci dědického řízení, jako když k zániku manželství, a tedy i SJM, dojde smrtí.^{242, 243} Zde se pozůstalým nabízí stejné možnosti vypořádání jako v případě zániku manželství rozvodem, tedy dohoda, rozhodnutí soudu nebo nevyvratitelná domněnka vypořádání. Rozdíl však spočívá v tom, že dohodu musí s pozůstalým manželem uzavřít všichni dědicové. Má-li být rozhodnuto soudem, mohou nastat dvě situace. Buď je žalobcem pozůstalý manžel a žalovanými jsou pak všichni dědicové, nebo na straně žalobce vystupují všichni dědicové a na straně žalované pozůstalý manžel.²⁴⁴

3.12 Bydlení manželů

Občanský zákoník z roku 2012 do manželského majetkového práva řadí také několik ustanovení, která se věnují bydlení manželů – konkrétně se jedná o § 743 až 750.

Podle § 743 odst. 1 OZ mají manželé obydli tam, kde mají rodinnou domácnost. V občanském zákoníku z roku 2012 se tak setkáváme s novými pojmy. Důvodová zpráva k OZ míní obydlím „*místo, kde osoba nebo osoby bydlí, které obývají*“, oproti tomu bydlíštěm „*je třeba rozumět místo, kde je jejich adresa, např. pro doručování, nejen úředních písemností*“.²⁴⁵ Stejně tak nemá obydlí nic společného s přihlášením k trvalému pobytu,²⁴⁶ neboť to má pouze evidenční charakter. Je tudíž přípustné, aby manželé žili trvale odděleně, a přesto měli trvalý pobyt na stejné adrese, stejně tak jako je možné, aby manželé s různými místy trvalého pobytu žili ve společném obydlí. Obydlí manželů se tedy nachází tam, kde manželé skutečně žijí, kde vytvoří rodinnou

vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 12, str. 31.

242 FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, str. 78.

243 rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 20. 5. 1996, sp. zn. 24 Co 96/96

244 KLIČKA, Ondřej. Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu a dědické řízení. *Ad notam*. 2006, roč. 12, č. 6, str. 177.

245 § 80 OZ definuje bydlíště jako místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale. Pro jeho určení jsou proto rozhodující aspekty faktické, nikoli administrativní. Viz JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír; ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2012, str. 34.

246 KŘEČEK, Stanislav. Bydlení manželů podle nové úpravy. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 4, str. 10.
KŘEČEK, Stanislav. *Nájemní a družstevní bydlení podle nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha: Leges, 2014, str. 144.

domácnost. Pojem rodinná domácnost občanský zákoník z roku 2012 nedefinuje; blíže viz kapitola 3.3.

Vytvoří-li manželé rodinnou domácnost, mohou se dohodnout, že ji přeloží na jiné místo; taková situace nepotřebuje žádnou zákonnou úpravu. Ustanovení § 743 odst. 2 chrání rodinnou domácnost před jejím neopodstatněným přesouváním z vůle jednoho manžela. Nicméně pokud manžel žádá o přeložení rodinné domácnosti a existují pro to z jeho strany vážné důvody, má mu druhý manžel vyhovět. To však neplatí v situaci, kdy důvody pro setrvání převažují nad důvody pro tuto změnu. Jestliže např. manžel dostal pracovní nabídku v jiném městě a manželka s přeložením rodinné domácnosti nesouhlasí, neboť je v jejím okolí sama zaměstnána a děti tam navštěvují školu, bude v praxi velmi obtížné posuzovat, které důvody jsou závažnější. Bude třeba vzít v úvahu celou řadu faktorů, zejména finanční ohodnocení nového zaměstnání ve srovnání s dosavadní pracovní pozicí, možnost pracovního uplatnění manželky v daném městě, dostupnost vzdělání pro děti, ale jistě také sociální zázemí (příbuzní, přátelé). Tyto hodnoty vnímá každý jinak, nelze je objektivizovat a podle mého názoru je určení, který z uvedených argumentů má větší váhu, velice komplikované.

Ustanovení § 743 odst. 3 umožňuje, aby se manželé dohodli, že budou trvale bydlet odděleně; nemíní se tím však pouze přechodné oddělené bydlení. Tato dohoda má stejné právní účinky jako faktické opuštění společné domácnosti s úmyslem učinit tak trvale. S pojmem trvalého opuštění rodinné domácnosti se setkáváme také v § 699 v souvislosti s obvyklým vybavením rodinné domácnosti; o tom je blíže pojednáno v kapitole 3.3. Opuštění rodinné domácnosti je podle § 2288 odst. 2 písm. a) OZ dokonce výpovědním důvodem z nájmu bytu nebo domu na dobu neurčitou, a to v situaci, kdy má být byt užíván pronajímatelem nebo jeho manželem, který hodlá opustit rodinnou domácnost, a to za splnění podmínky, že byl již podán návrh na rozvod nebo již manželství bylo rozvedeno.

Ustanovení § 744 se zabývá věcněprávními a § 745 obligačněprávními tituly bydlení manželů. Jak uvádí důvodová zpráva k OZ: *„Právní úprava má postihnout všechny právní eventuality právních důvodů bydlení manželů.“*

Pokud jde o věcněprávní tituly, zejména právo vlastnické či právo odpovídající věcnému břemenu, pak v případě, kdy mají věcné právo k domu nebo bytu, které je

obydlím manželů, oba manželé, není nutná žádná zvláštní právní úprava. Naproti tomu situaci, kdy takové právo svědčí pouze jednomu z manželů, řeší § 744 OZ tak, že druhý manžel má právo bydlení. Okamžik jeho vzniku je odlišný podle toho, zda má manžel toto věcné právo ještě před manželstvím; tehdy vznikne druhému manželu právo bydlení uzavřením manželství, a jestliže jej nabude výhradně jeden z manželů až za trvání manželství, spadá okamžik vzniku práva bydlení druhého manžela vjedno s nabytím věcného práva. Za účinnosti OZ 1964 odvozovala soudní judikatura právní důvod bydlení manžela v domě nebo bytě, náležejícím výhradně druhému z manželů, od rodinněprávního vztahu.²⁴⁷

Co se týče titulů obligačněprávních, zejména nájmu, ale i jiného obdobného závazkového práva (např. výpůjčka, výprosa), má druhý manžel silnější postavení než u věcněprávních titulů, neboť podle ustanovení § 745 odst. 1 ze zákona vznikne společné právo, zpravidla společný nájem domu nebo bytu manžely. Okamžik vzniku společného závazkového práva je upraven stejně jako okamžik vzniku práva bydlení; jestliže tedy jeden z manželů měl ke dni uzavření manželství např. nájemní právo, vzniká uzavřením manželství společný nájem; vznikl-li nájemní vztah až za trvání manželství, vzniká oběma manželům společné nájemní právo okamžikem účinnosti nájemní smlouvy. Z odst. 2 vyplývá, že § 745 odst. 1 je ustanovením dispozitivním; manželé si tedy mohou ujednat něco jiného.

Pro větší přehlednost připojuji tabulku se znázorněním situace, kdy právo ke společnému obydlí svědčí pouze jednomu z manželů.

titul bydlení	věcněprávní		obligačněprávní	
právo druhého manžela	právo bydlení		společné závazkové právo	
okamžik vzniku titulu bydlení	před uzavřením manželství	po uzavření manželství	před uzavřením manželství	po uzavření manželství
okamžik vzniku práva druhého manžela	uzavření manželství	nabytí věcného práva	uzavření manželství	účinnost smlouvy

²⁴⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009

Právní úprava účinná do 31. 12. 2013 řadila společný nájem bytu manžely mezi ustanovení o nájemní smlouvě do § 703 an. OZ 1964. V občanském zákoníku z roku 2012 dochází k systematické změně přeražením této problematiky do oddílu Manželské majetkové právo. Ustanovení § 745 OZ se týká nájmu domu, nedružstevního i družstevního bytu bez rozdílu. Není-li členský podíl v bytovém družstvu součástí SJM, nevede vznik společného nájmu bytu manžely ke vzniku společného členství v družstvu, tak jako tomu bylo podle § 703 odst. 2 OZ 1964.

Podmínkou k tomu, aby ke vzniku práva bydlení či společného nájmu manželů došlo, však je, že se jedná o obydlí manželů, v němž se nachází rodinná domácnost. Jestliže rodinná domácnost nevznikla nebo se nachází jinde než v předmětném domě nebo bytě, právo bydlení nebo společný nájem nevznikne.²⁴⁸

Ustanovení § 746 OZ upravuje některá práva a povinnosti manželů ve společném obydlí podle obou shora uvedených titulů. Tak podle odst. 1 jsou manželé, kteří mají k domu nebo bytu společné nájemní právo, zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně, tak jako tomu bylo i podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2013. Odstavec 2 se pak zabývá bydlením manželů z titulu věcněprávního a stanoví, že manžel, jemuž svědčí právo bydlení, má postavení ručitele svého manžela.

Následující ustanovení se věnují ochraně obydlí manželů, kterou v občanském zákoníku z roku 1964 vůbec nenalezneme. „*Zakotvení ustanovení chránících rodinné bydlení je významné, neboť předchozí úpravy tento problém bagatelizovaly.*“²⁴⁹

Ustanovení § 747 OZ upravuje ochranu rodinné domácnosti v situaci, kdy má alespoň jeden z manželů právo nakládat s předmětným domem nebo bytem. Za splnění podmínky, že je tohoto domu nebo bytu nezbytně třeba k bydlení manželů nebo rodiny, musí se manžel, který je oprávněn s domem nebo bytem nakládat, zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit. Zákon dále demonstrativně uvádí, jakých jednání se má tento manžel zdržet, jestliže k nim nemá souhlas druhého manžela. Nesmí zejména dům nebo byt zcizit nebo k němu zřídit právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny (např. jej pronajmout), ledaže by zajistil obdobné bydlení.

248 KŘEČEK, Stanislav. Bydlení manželů podle nové úpravy. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 4, str. 11.

249 KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 23-24, str. 806.

Podle § 748 odst. 1 také v případě společného nájmu se manželé musí zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit. Bez souhlasu druhého manžela tak zejména nesmí nájem ukončit nebo jej omezit právem, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny (např. dát do podnájmu). Zde zákon výjimku o zajištění obdobného bydlení nepřipouští.

Nemá-li manžel souhlas druhého manžela a jedná v rozporu s § 747 odst. 1 či § 748 odst. 1, jde o právní jednání relativně neplatné a druhý manžel se může dovolat neplatnosti podle § 747 odst. 2 nebo podle § 748 odst. 2. Jestliže však manžel souhlas udělí, je pro něj podle § 749 OZ vyžadována písemná forma.

Ve vztahu ke třetím osobám zde platí obdobná pravidla obezřetnosti jako při nakládání s věcmi ve společném jmění manželů, jak jsou popsána v kapitole 3.5. Jestliže někdo hodlá uzavřít s jedním z manželů smlouvu, v níž by vystupoval jako nájemce či podnájemce, měl by v první řadě ověřit, zda tato osoba žije v manželství či nikoli. Vzhledem k tomu, že podle § 3 odst. 4 zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech již rodinný stav není údajem povinně uváděným v občanském průkazu, je jeho zjištění komplikovanější. K tomu, aby vzniklo právo bydlení či společný nájem, které této zvláštní ochraně podléhají, však musí být splněna podmínka, že se v předmětném domě nebo bytě nachází rodinná domácnost. Třetí osoba, jež s jedním z manželů zamýšlí uzavřít shora uvedenou smlouvu, si tak musí zjistit i tuto skutečnost. *„O existenci takové rodinné domácnosti se však třetí osoby mohou přesvědčit jen velmi obtížně. Požadavek na písemné stanovisko k těmto skutečnostem (tedy i sdělení o neexistenci rodinné domácnosti) nebude moci být považován za nic mimořádného, ale naopak za jistou opatrnost při předcházení škodám, a tedy cestu k zajištění bezpečného právního jednání.“*²⁵⁰ Jestliže třetí osoba zjistí, že její spolukontrahent žije v manželství a že se v daném domě nebo bytě nachází rodinná domácnost, je k tomu, aby předmětná nájemní či podnájemní smlouva nemohla být stížena neplatností, nutný též souhlas druhého manžela.

Kromě souhlasu druhého manžela je možné ochranu stanovenou v § 747 odst. 1 a v § 748 odst. 1 prolomit také dohodou manželů podle § 750 OZ. Tato dohoda však nesmí zhoršit postavení nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a vůči

²⁵⁰ KŘEČEK, Stanislav. *Nájemní a družstevní bydlení podle nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha: Leges, 2014, str. 158.

němuž mají vyživovací povinnost, žijícího v předmětném obydlí (ať již jde o společné dítě manželů nebo o dítě, které bylo svěřeno do péče manželů nebo jednoho z nich). Dále se tato dohoda nesmí dotknout práv třetích osob, ledaže by s takovou dohodou souhlasily. Odstavec 2 stanoví jak pro dohodu, tak pro souhlas třetích osob obligatorně písemnou formu.

Občanský zákoník z roku 2012 se zabývá bydlením i po zániku manželství, a to v ustanovení § 766 až 770, kde je pojednáno o dopadech zániku manželství jednak smrtí, jednak rozvodem, a to jak na obligačněprávní, tak na věcněprávní tituly bydlení. Bližší podrobnosti o bydlení po zániku manželství však nemohou být předmětem této diplomové práce, neboť by již překračovaly vymezený tematický rámec.

3.13 Ochrana proti domácímu násilí

Oddíl Manželské majetkové právo obsahuje také několik ustanovení na ochranu před domácím násilím – konkrétně se jedná o § 751 až 753. Tím je zakotvena dosud chybějící hmotněprávní úprava této problematiky v občanském právu.²⁵¹

Předmětem této diplomové práce nemohou být příliš podrobné informace o domácím násilí, neboť s jejím tématem souvisí pouze okrajově; nicméně je namístě uvést alespoň jeho základní charakteristiku. Domácí násilí je fyzické, psychické nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, které se vyznačuje čtyřmi klíčovými atributy. Zaprvé jsou jasně rozděleny role osoby ohrožené a osoby násilné, zadruhé násilí probíhá neveřejně, zatřetí k němu dochází opakovaně a dlouhodobě a začtvrté se jeho intenzita stupňuje. Nejsou-li všechny tyto znaky naplněny, o domácí násilí se nejedná.²⁵²

Ochrana proti domácímu násilí má jednak veřejnoprávní a jednak soukromoprávní rovinu. V jejich rámci pak nacházíme právní úpravu jednak hmotněprávní, jednak procesní.

Tak podle veřejného práva je možné domácí násilí hmotněprávně považovat buď za přešůpek proti občanskému soužití²⁵³ nebo za trestný čin týrání osoby žijící ve

251 ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace & praxe*. 2013, roč. 1, č. 4, str. 14.

252 <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/> [navštívěno dne 4. 12. 2013]

<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/> [navštívěno dne 4. 12. 2013]

253 § 49 odst. 1 písm. a), c), e) zákona č. 200/1990 Sb., o přešůpcích; přešůpek podle písm. a) je podle § 68 odst. 1 tzv. návrhovým přešůpkem, což znamená, že lze přešůpek projednat pouze na návrh

společném obydlí²⁵⁴ a podle toho lze uložit příslušnou sankci. Procesním prostředkem ochrany je vykázání násilné osoby na 10 dní ze společného obydlí.²⁵⁵ Na základě vykázání je osobě ohrožené automaticky nabídnuta pomoc intervenčního centra, která může mít v této situaci zejména podobu služeb sociálně terapeutické činnosti a pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.²⁵⁶ Vzhledem k zaměření této diplomové práce není možné zabývat se problematikou ochrany proti domácímu násilí z pohledu veřejného práva podrobněji.

V soukromém právu dosud chyběla hmotněprávní úprava ochrana osob ohrožených domácím násilím. Procesní právo znalo institut předběžného opatření podle § 76b OSŘ, které soudu umožňovalo uložit násilné osobě, aby se po dobu jednoho měsíce zdržela pobytu ve společném obydlí a kontaktu s osobou ohroženou. Tuto dobu bylo podle odst. 4 možné prodloužit, jestliže bylo před jejím uplynutím zahájeno řízení ve věci samé. Vzhledem k absentující hmotněprávní úpravě však nepanovala shoda o tom, co je „věcí samou“, zda jí může být návrh na zrušení SJM, žaloba na ochranu osobnosti nebo třeba i návrh na rozvod.²⁵⁷ Od 1. 1. 2014 bude touto věcí samou patrně omezení nebo vyloučení práva násilného manžela bydlet ve společném obydlí podle ustanovení § 751 odst. 1 OZ.²⁵⁸

Jestliže se společné bydlení v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, stane pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu domácího násilí, může soud podle ustanovení § 751 odst. 1 na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu, nejdéle však na dobu šesti měsíců (§ 752), právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet. Stejně ochrany se mohou domáhat také

osoby ohrožené, který může být podán do tří měsíců od doby, kdy se tato osoba o přestupku dozvěděla.

254 § 199 TZ

255 § 44 až 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

256 § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

257 ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace & praxe*. 2013, roč. 1, č. 4, str. 13-15. Wolters Kluwer ČR. ISSN 1805-6822. Str. 13.

ČUHELOVÁ, Kateřina. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí. *Právní rádce*. 2009, roč. 17, č. 1, str. 20-21.

ČUHELOVÁ, Kateřina; ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 3, str. 106.

258 ČUHELOVÁ, Kateřina; ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 3, str. 106.

rozvedení manželé a dále manželé a rozvedení manželé, kteří žijí jinde než ve společné domácnosti (§ 751 odst. 2), každá jiná osoba, jež s manžely či s rozvedenými manžely žije ve společné domácnosti (§ 753) a také jiné společně bydlící osoby než manželé (§ 3021). Jestliže jsou pro to zvláště závažné důvody, může soud podle § 752 (věta druhá) na návrh takto rozhodnout znovu.

Z uvedeného vyplývá, že je možné omezit vlastnické právo; nic totiž nebrání tomu, aby soud vyloučil právo násilného manžela bydlet v domě nebo bytě, který je jeho výhradním majetkem.²⁵⁹ V případě domácího násilí má ochrana osoby ohrožené přednost před vlastnickými vztahy.

Vymezení chráněných subjektů je však roztrženo do několika paragrafů; jednu kategorii nalezneme dokonce ve společných ustanoveních. Vhodnější a přehlednější by podle mého názoru bylo vyjmenovat všechny osoby, jež mají právo na ochranu podle § 751 odst. 1, v jednom ustanovení.

V občanském zákoníku z roku 2012 je výslovně stanoveno, že omezit nebo vyloučit právo druhého manžela bydlet ve společném obydlí lze i opakovaně, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

Osobu ohroženou domácím násilím je však třeba začít chránit ještě předtím, než soud rozhodne o návrhu podle § 751 odst. 1 OZ. Tento cíl sleduje tzv. předběžné opatření, upravené v § 400 až 414 ZZŘS; předchozí právní úprava jej obsahovala v § 76b OSŘ. Toto ustanovení však bylo zrušeno a institut předběžného opatření na ochranu proti domácímu násilí byl vyčleněn do nového zákona o zvláštních řízeních soudních (ZZŘS), platného od 27. 9. 2013, účinného od 1. 1. 2014. Zcela nová je právní úprava výkonu rozhodnutí ve věci ochrany proti domácímu násilí, obsažená v § 492 až 496 ZZŘS.

Pro předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí je důležitá také obecná část zákona o zvláštních řízeních soudních. Tak podle § 20 odst. 1 ZZŘS je soud povinen zjistit všechna fakta důležitá pro rozhodnutí, a to i nad rámec skutečností uváděných účastníky, a podle § 21 ZZŘS soud provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány. Z ustanovení § 20 odst. 2

²⁵⁹ BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013, str. 122.

a § 28 odst. 1 ZZŘS vyplývá, že řízení ovládá princip jednotnosti;²⁶⁰ účastník tedy může uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy až do vydání rozhodnutí a poté i v odvolacím řízení. Ve věci samé soud podle § 25 odst. 1 rozhoduje usnesením.

Ve zvláštní části zákona o zvláštních řízeních soudních nalezneme právní úpravu předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí v ustanovení § 400 až 414. Podle § 401 ZZŘS lze předběžné opatření vydat pouze na návrh, jehož náležitosti vymezuje § 402 ZZŘS. Pro řízení o vydání předběžného opatření proti domácímu násilí obsahuje ZZŘS zvláštní definici účastníků, oproti obecné definici v ustanovení § 6 ZZŘS. Tak podle § 403 odst. 1 ZZŘS jsou účastníky navrhovatel, odpůrce a popřípadě též osoba, vůči níž násilí směřuje. Jestliže tedy návrh podá jiná osoba než osoba ohrožená domácím násilím, přesto bude osoba ohrožená účastníkem řízení se všemi procesními právy. O návrhu musí soud rozhodnout do 48 hodin a rozhoduje bez jednání (§ 408 ZZŘS). Jestliže soud návrhu vyhoví, pak podle § 405 ZZŘS uloží odpůrci předběžným opatřením, aby se nezdržoval ve společném obydlí a aby se zdržel setkávání s navrhovatelem; soud také poučí navrhovatele o dalších vhodných opatřeních směřujících k jeho ochraně, zejména o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé, tedy návrh na omezení nebo vyloučení práva násilného manžela bydlet ve společném obydlí podle ustanovení § 751 odst. 1 OZ, jak je uvedeno výše. Rozhodnutí, jímž bylo uloženo předběžné opatření, je podle § 407 ZZŘS vykonatelné vydáním. Na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, ZZŘS nepovažuje za praktické rozhodnutí o předběžném opatření vyhlášovat, vykonatelnost tudíž spojuje s jeho vydáním.²⁶¹ Předběžné opatření trvá podle § 408 odst. 1 ZZŘS jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Jestliže rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření předcházelo vykázání podle jiného právního předpisu,²⁶² prodlužuje se podle § 408 odst. 2 ZZŘS doba trvání předběžného opatření o dobu vykázání, která neuplynula do vykonatelnosti předběžného opatření. Před uplynutím doby podle § 408 ZZŘS může navrhovatel podat podle § 410 ZZŘS návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření; podáním návrhu se přitom prodlužuje doba trvání předběžného opatření do doby, než soud

²⁶⁰ Na rozdíl od zásady koncentrace, vyjádřené v ustanovení § 114c odst. 5 a § 119a OSŘ, podle níž lze nové skutečnosti a důkazy uvádět pouze do určité doby, jinak se k nim nepřihlíží.

²⁶¹ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVA, Renáta a kol. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013, str. 136.

²⁶² § 44 až 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

o tomto návrhu rozhodne. O návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření musí soud podle § 412 odst. 1 ZZŘS rozhodnout do 2 měsíců od jeho podání. Celková doba trvání předběžného opatření může být maximálně 6 měsíců od jeho vykonatelnosti, uplynutím této doby zanikne podle ustanovení § 413 ZZŘS.

Právní úprava ochrany proti domácímu násilí má svůj odraz také v dědickém právu v ustanoveních týkajících se dědické nezpůsobilosti. Jestliže v den zůstavitelovy smrti probíhá řízení o rozvod manželství, které zahájil zůstavitel z toho důvodu, že se vůči němu jeho manžel dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je podle § 1482 odst. 1 OZ násilný manžel vyloučen z dědické posloupnosti jako zákonný dědic.

Vzhledem k tomu, že právní úprava ochrany proti domácímu násilí souvisí s tématem diplomové práce spíše okrajově, je zde popsána velmi stručně; zejména u ochrany podle veřejného práva a u předběžného opatření jsem se zaměřila pouze na základní principy.

Zakotvení hmotněprávní ochrany proti domácímu násilí v občanském právu napomáhá větší komplexnosti ochranných prostředků, které má osoba ohrožená domácím násilím k dispozici. Účelem institutů vykazání a předběžného opatření je zejména rychlá reakce na danou situaci a stabilizace poměrů na určitou dobu, během níž může soud vydat rozhodnutí o omezení či zbavení možnosti osoby násilně bydlet ve společném obydlí. Je-li osoba násilná takto připravena o možnost pokračovat ve svém násilném jednání, osoba ohrožená je chráněna před dalším násilím a zároveň se jí naskýtá prostor pro psychické zotavení a následně pro hledání vhodných způsobů řešení situace, jakým je zejména podání návrhu na rozvod.²⁶³

263 ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 247.
VOŇKOVÁ, Jiřina; SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. Praha: proFem, 2008, str. 163.

4 Srovnání s rakouskou právní úpravou

Obecný zákoník občanský – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB), vyhlášený dne 1. 6. 1811 patentem císaře Františka I. a účinný od 1. 1. 1812, jenž byl na našem území zrušen k 1. 1. 1951, platí v Rakousku až do současnosti. O právní úpravě majetkových poměrů mezi manžely v OZO, resp. ABGB, je zčásti pojednáno již v kapitole 2.1 v souvislosti s historickým vývojem českého manželského majetkového práva.

V této části diplomové práce vycházím z originálního znění uvedených zdrojů, resp. z vlastního překladu.

Právní úprava majetkových vztahů mezi manžely v Rakousku zůstala z velké části zachována ve svém původním znění. Největší změnu představuje upuštění od koncepce nadřazenosti muže nad ženou, jež vyplývala např. z § 1237 a 1238, které jsou podrobně rozebrány v kapitole 2.1; nebo dále zrušení řady institutů jako věno (Heiratsgut), obvěnění (Widerlage), jitřní dar (Morgengabe) a vdovský plat (Witwengehalt) novelou BGBl. I Nr. 75/2009, s účinností od 1. 1. 2010, tedy po téměř 200 letech. Věno (§ 1218 an. ABGB) bylo jmění, které obdržel manžel od manželky nebo od třetí osoby za účelem snížení nákladů spojených s manželstvím. Domnívám se, že v moderní době již uvedený institut nemohl v této podobě sloužit svému účelu, neboť byl spjat s téměř absolutní ekonomickou závislostí ženy na manželovi. Nejspíše z tohoto důvodu došlo ke zrušení věna, resp. k jeho přeměně na nový institut vybavení (§ 1220 an. ABGB), o němž bude pojednáno v závěru této části. Obvěnění (§ 1230 an. ABGB) úzce souviselo s věnem, neboť se jednalo o jmění, jež dal ženich či třetí osoba nevěstě na jeho rozmnožení. Jitřní dar (§ 1232 ABGB) byl takový dar, který manžel slíbil dát své manželce první ráno po sňatku. Poslední dva jmenované instituty se však již přestaly v praxi uplatňovat.²⁶⁴ Ustanovení, jež upravovala obvěnění a jitřní dar se tak stala obsolentními, a proto byla zrušena. Vdovský plat (§ 1242 an. ABGB) byl určen ženě na výživu pro případ ovdovění. Tento institut však také ztratil svůj praktický význam ještě před svým zrušením.²⁶⁵

²⁶⁴ KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1283-1284.

²⁶⁵ KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1291.

Systematické zařazení právní úpravy majetkových poměrů mezi manžely se nijak nezměnilo; nalezneme ji tedy ve druhém díle O právu k věcem, ve druhém oddíle O osobních právech k věcem, v hlavě dvacáté osmé O smlouvách svatebních.

Existují tři různé systémy majetkových vztahů mezi manžely: Gütertrennung, Gütergemeinschaft, Zugewinnngemeinschaft,²⁶⁶ které budou postupně vysvětleny níže.

Na rozdíl od naší právní úpravy, manželský majetkový režim v Rakousku spočívá podle § 1237 ABGB v režimu oddělených majetků manželů – Gütertrennung. Každému z manželů tak zůstane dosavadní vlastnické právo a do jeho výlučného vlastnictví připadne také majetek, který jakýmkoli způsobem nabude nebo obdrží po uzavření manželství. Každý z manželů je věřitelem svého dlužníka a dlužníkem svého věřitele a své jmění spravuje samostatně.²⁶⁷ Jestliže byly k pořízení věci použity prostředky obou manželů, nabývají ji do spoluvlastnictví.²⁶⁸

Vzhledem k dispozitivnosti ustanovení § 1237 lze toto zákonné uspořádání změnit uzavřením tzv. svatební smlouvy podle § 1217 – Ehepakt.²⁶⁹ Obsahem je především společenství statků – Gütergemeinschaft – a dědická smlouva. Do 31. 12. 2009 mohlo být předmětem svatebních smluv také věno, obvěnění, jitřní dar či vdovský plat. Smluvními stranami jsou snoubenci nebo manželé; v případě snoubenců je však platnost svatební smlouvy podmíněna pozdějším sňatkem.²⁷⁰ Tak jako podle české právní úpravy jsou přípustné smlouvy modifikující zákonné uspořádání uzavřené ještě před manželstvím. Pro platnost smluv je vyžadována forma notářského zápisu,²⁷¹ stejně jako je tomu podle našeho práva.

266 BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004, díl 2, str. 977.

267 RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. vydání. Vídeň: Manz, 1992, 2. svazek, str. 111.

268 DITTRICH, Robert; TADES, Helmut. *Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*. 21. vydání. Vídeň: Manz, 2005, str. 467.

269 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 434.

270 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 436.

271 BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004, díl 2, str. 978.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 436.

RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. vydání. Vídeň: Manz, 1992, 2. svazek, str. 105.

Svatební smlouvu – Ehepakt – je třeba odlišovat od manželské smlouvy – Ehevertrag. Manželskou smlouvu podle § 44 ABGB se zakládají rodinněprávní vztahy; dvě osoby různého pohlaví v ní projevují vůli spolu žít, mít spolu děti, vychovávat je a vzájemně si poskytovat pomoc.

Svatební smlouvou lze ujednat společenství statků – Gütergemeinschaft – v různých podobách. Může zahrnovat buď veškerý již existující i v budoucnu nabytý majetek (všeobecné společenství statků) nebo pouze část majetku (omezené společenství statků).²⁷² V pochybnostech se má za to, že společenství statků zahrnuje pouze již existující majetek.²⁷³

Lze rozlišovat dva druhy společenství statků: jednak mezi živými, jednak pro případ smrti,²⁷⁴ přičemž v pochybnosti platí, že manželé měli v úmyslu sjednat společenství pro případ smrti.²⁷⁵

Je-li svatební smlouvou ujednáno společenství pro případ smrti, změní se zákonné uspořádání ve formě oddělených jmění – Gütertrennung – až v okamžiku úmrtí jednoho z manželů, a tudíž za života může každý z nich se svým majetkem nakládat volně. V okamžiku smrti jednoho z manželů vznikne sloučením majetku obou manželů společenství statků – Gütergemeinschaft, od něhož se odečtou dluhy a rozdělí se na dvě poloviny; jedna polovina připadne přeživšímu manželovi, druhá se stane předmětem dědictví.²⁷⁶

V případě společenství mezi živými vznikne společenství statků – Gütergemeinschaft – účinností svatební smlouvy. Majetek, na nějž se smlouva vztahuje, mají manželé ve spoluvlastnictví. Vedle společného jmění manželů existuje často ještě majetek, který náleží výhradně jednomu z manželů.²⁷⁷ Velikost podílů na společném

272 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 436-437.

273 DITTRICH, Robert; TADES, Helmut. *Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*. 21. vydání. Vídeň: Manz, 2005, str. 466.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 436-437.

274 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 437.

275 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1286.

276 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 440.

277 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 437.

jmění manželů se řídí dohodou, v pochybnosti se vychází z rovnosti podílů.²⁷⁸ Každý z manželů je oprávněn samostatně nakládat se svým ideálním podílem, případné překročení dispozičního práva má však účinky pouze mezi manžely.²⁷⁹ Na rozdíl od českého manželského majetkového práva, které stojí na zásadě bezpodílovosti, v rakouské právní úpravě má společné jmění manželů charakter podílového spoluvlastnictví. Existuje však také názor, že se v souvislosti se společenstvím statků jedná o bezpodílové spoluvlastnictví, a tudíž není jeden z manželů oprávněn samostatně převést svůj podíl; tato interpretace však nemá právní základ.²⁸⁰ Nicméně v době, kdy u nás ještě platil obecný zákoník občanský, se komentář držel výkladu, že společný majetek není určen podíly.²⁸¹ Je-li ujednáno společenství statků mezi živými, je třeba v případě smrti jednoho z manželů rozdělit jejich společné jmění. Po odečtení veškerých dluhů se zbývající majetek rozdělí na podíly podle toho, jak si jejich velikost manželé dohodli ve smlouvě; přeživšímu manželovi pak připadne jeho podíl a podíl zemřelého manžela se stane předmětem dědictví.²⁸²

Společenství statků zaniká podle ustanovení § 1262 konkursem jednoho z manželů, přičemž se při vypořádání společného majetku postupuje stejně jako v případě smrti.

Na otázku, zda lze sjednané společenství statků smluvně také zrušit, neexistuje jednoznačná odpověď.²⁸³ Ještě za působnosti obecného zákoníku občanského na našem území však bylo považováno za nezrušitelné.²⁸⁴

278 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 437.

279 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1287.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 438.

280 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 438.

281 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 500.

282 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

283 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. vydání. Vídeň: Manz, 1992, 2. svazek, str. 109.

284 ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního

Ustanovení § 1246 a 1247 ABGB vymezují některá pravidla pro darování mezi manžely a snoubenci. Vzhledem k zásadě oddělených jmění se domnívám, že v Rakousku dochází k darování mezi manžely podstatně častěji, než je tomu u nás. Český právní řád připouští pouze darování z výhradního majetku jednoho z manželů do výlučného vlastnictví druhého manžela,²⁸⁵ což však v režimu společného majetku manželů nebývá tak častý jev. Platnost nebo neplatnost darování mezi manžely se podle § 1246 ABGB posuzuje podle obecných ustanovení o darování, tedy podle § 938 an. ABGB.

Ustanovení § 1248 ABGB manželům výslovně umožňuje sepsat vzájemnou závěť, v níž povolají za dědice sebe navzájem nebo i jiné osoby. Pod podmínkou uzavření manželství je vzájemná závěť přípustná i pro snoubence; žádné jiné osoby však vzájemnou závěť sepsat nemohou.²⁸⁶ Pokud manželé nebo snoubenci ustavují za dědice sebe navzájem, jedná se o tzv. vzájemnou závěť; v případě, že za dědice povolají třetí osobu, hovoří se o tzv. společné závěti; obě varianty lze kombinovat.²⁸⁷ Vzájemná závěť podle § 1248 je pořízení pro případ smrti, nikoli svatební smlouva; pro její platnost jsou tedy vyžadovány pouze náležitosti pro závěť, a proto zde není nezbytná forma notářského zápisu.²⁸⁸ Vzájemnou závěť lze podle ustanovení § 1248 odvolat; jestliže je však odvolána jednou stranou, nelze z toho usuzovat na odvolání druhou stranou. České právo možnost pořídit společně s jinou osobou výslovně vylučuje v § 1496 OZ; vzájemná či společná závěť by tak podle našeho právního řádu byla stížena neplatností.

Vedle smlouvy, kterou se zakládá společenství statků mezi manžely – Gütergemeinschaft, může mít svatební smlouva také povahu dědické smlouvy podle § 1249 an. ABGB, v níž jedna strana povolává druhou za dědice a ta to přijímá. Dědická smlouva má tedy aspekty jednak smluvní, a to pro svou dvoustrannost, jednak dědickoprávní, neboť musí obsahovat ustanovení dědice.²⁸⁹ Ještě za účinnosti OZ 1964

vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998, díl V., str. 502.

285 ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. Brno: Computer Press, 2006, str. 9.

286 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkomentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1293.

287 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkomentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1293.

288 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkomentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1293.

289 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkomentar zum ABGB*.

nebylo podle našeho právního řádu možné dědickou smlouvu uzavřít. Od 1. 1. 2014 ji však sjednat lze, a to podle ustanovení § 1582 an. OZ. Právní úprava dědické smlouvy v obou zemích má mnoho shodných rysů. Tak podle § 1251 ABGB a podle § 1587 OZ je možné, aby dědická smlouva obsahovala podmínky. Existence dědické smlouvy nebrání podle § 1252 ABGB a podle § 1588 odst. 1 OZ zůstaviteli, aby za života se svým majetkem nakládal podle libosti; dále se zde stanoví, že smluvní dědic nemůže své právo převést na jiného. Jak podle § 1253 ABGB, tak podle § 1585 odst. 1 OZ nelze dědickou smlouvou pořídit o celé pozůstalosti; čtvrtina pozůstalosti musí zůstat volná, aby o ní zůstavitel učinil pořízení pro případ smrti podle své zvlášť projevené vůle. Není vyloučeno, aby zůstavitel o této čtvrtině pořídil závěti tak, že ji nabude smluvní dědic; pokud však jinou vůli neprojeví, případně zákonným dědicům. Tento odstavec, věnovaný dědické smlouvě, představuje pouze její stručný nástin. Vzhledem k tomu, že se jedná o institut související s manželským majetkovým právem pouze okrajově, překračoval by jeho podrobnější rozbor tematický rámec této diplomové práce, a proto se jím nebudu blíže zabývat.

Na platnost svatebních smluv mají vliv následující skutečnosti: prohlášení manželství za neplatné, zrušení manželství a rozvod. Ty jsou upraveny v zákoně o manželství – Ehegesetz (EG) – z roku 1938.

Podle ustanovení § 1265 ABGB se svatební smlouvy ruší prohlášením manželství za neplatné, a to *ex tunc*.²⁹⁰ Podle § 20 EG je manželství neplatné pouze v případech vymezených v § 21 až 25 EG, jimiž jsou např. nedostatek formy při uzavření manželství, nedostatek svéprávnosti jednoho z manželů, dvojí manželství, příbuzenství apod. Bylo-li zde nějaké jmění, vrací se podle § 1265 ABGB do původního stavu; nicméně manžel, který neplatnost manželství zavinil, je vůči druhému manželovi povinen k náhradě škody. Jestliže však jeden z manželů v době sňatku nevěděl, že je dán důvod pro prohlášení manželství za neplatné, použijí se podle § 31 odst. 1 EG na majetkové vztahy manželů stejná ustanovení jako v případě rozvodu. Na manžela, který o důvodech pro prohlášení manželství za neplatné v době uzavření sňatku věděl, se

Vídeň: Springer, 2005, str. 1294.

290 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1301.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

přítom hledí jako na vinného z rozvodu (o tom viz dále). Nicméně manžel, jenž byl v okamžiku sňatku v dobré víře, může podle § 31 odst. 2 EG během šestiměsíční lhůty od pravomocného prohlášení manželství za neplatné sdělit, že pro jejich majetkové vztahy platí následky prohlášení manželství za neplatné, a tím vyloučit užití prvního odstavce. Význam § 1265 ABGB je tedy značně omezen ustanovením § 31 EG.²⁹¹ Kromě situace v § 31 odst. 2 ABGB se uplatní jedině v případě, že o důvodech pro prohlášení manželství za neplatné věděli oba manželé.²⁹²

Posouzení vlivu zrušení manželství a rozvodu na svatební smlouvy podle § 1266 ABGB je komplikovanější.

Zrušení manželství se lze podle § 33 EG domáhat pouze v případech uvedených v § 35 až 39 a v § 44 EG; jedná se např. o situace, kdy se jeden z manželů mylí v povaze právního úkonu uzavření manželství či v totožnosti druhého manžela, jestliže byl k manželství přinucen lstivým oklamáním či výhrůžkami apod. Podle § 34 EG může manželství zrušit pouze soud svým rozsudkem, žaloba o zrušení manželství však může být podle § 40 EG podána pouze ve lhůtě jednoho roku; počátek jejího běhu je odlišný podle důvodu, který má ke zrušení manželství vést. Manželství zaniká dnem nabytí právní moci rozsudku o zrušení manželství (§ 34 EG). Důležitý je § 42 odst. 1 EG, jenž stanoví, že následky zrušení manželství jsou stejné jako následky rozvodu.

Rakouské právo rozlišuje jednak rozvod na základě viny a jednak rozvod z jiných důvodů.²⁹³ První varianta spočívá v tom, že jeden z manželů svým zaviněním rozvrátil manželství tak, že nelze předpokládat jeho obnovu (§ 49 EG). Co se týče rozvodu z jiných důvodů, těmito důvody, které mají za následek rozvrat manželství, je jednání spočívající v duševní poruše (§ 50 EG), duševní porucha (§ 51 EG), nakažlivá či odpor vzbuzující choroba (§ 52 EG) a dále dohoda (§ 55a EG). Manželství zaniká dnem právní moci rozsudku o rozvodu (§ 46 EG). Následky rozvodu upravuje ustanovení § 62 an. EG. Toto stručné shrnutí rakouské právní úpravy rozvodu má za účel pouze ozřejmit,

291 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1301.

RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. vydání. Vídeň: Manz, 1992, 2. svazek, str. 126.

292 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1301.

293 BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004, díl 2, str. 980.

jaké druhy rozvodů jsou zde rozlišovány, což má svůj význam pro svatební smlouvy (viz dále). Podrobnější rozbor důvodů a následků rozvodu nemůže být předmětem této diplomové práce, neboť s jejím tématem souvisí pouze okrajově.

Dopady zrušení manželství a rozvodu na svatební smlouvy řeší ustanovení § 1266 ABGB. V těchto případech je upřednostněna dohoda manželů.²⁹⁴ Jestliže k ní nedojde, je třeba rozlišovat dvě situace.

První z nich, zrušení manželství nebo rozvod se stejným zaviněním, bez zavinění či rozvod dohodou, má za následek, že svatební smlouvy zaniknou pro obě strany s účinky *ex nunc*;²⁹⁵ každý z manželů obdrží zpět majetek, jenž do manželství vnesl, a to včetně přírůstků.²⁹⁶

Naproti tomu ve druhém případě, kdy jeden z manželů zánik manželství nezavinil nebo na jeho zániku nese menší vinu, má tento manžel právo volby.²⁹⁷ Může buď zvolit, že se bude postupovat stejně jako v první variantě, tedy že svatební smlouvy zaniknou pro obě strany a každý z manželů obdrží svůj vnos do manželství; tuto alternativu si vybere zejména tehdy, jestliže do manželství přispěl větší měrou než druhý manžel,²⁹⁸ nebo se mu naskytá k volbě ještě jedna možnost, specifická pro zánik manželství na základě viny. Manžel, jenž zánik manželství nezavinil nebo jehož podíl zavinění je menší, může určit, že práva, která mu ze svatebních smluv plynou pro případ smrti, zůstanou zachována. Tato práva však mohou být uplatněna až v okamžiku smrti toho manžela, jenž zánik manželství zavinil nebo na jeho zániku nese větší vinu; podmínkou tedy je, že tento manžel zemřel dříve.²⁹⁹ V každém případě má navíc manžel, který zánik

294 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1302.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

295 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1302.

296 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

297 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1302.

KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

298 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1302.

299 KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005, str. 1302-1303.

manželství nezavinil nebo se provinil v menší míře, právo požadovat po druhém manželovi náhradu škody, podobně jako je tomu podle ustanovení § 1265.³⁰⁰

Podle poslední věty § 1266 ABGB si nemůže rozvedený manžel činit nárok na zákonnou dědickou posloupnost, a to ani v případě, že rozvod manželství nezavinil nebo je jeho podíl zavinění menší.

Jestliže jsou v režimu oddělených majetků – Gütertrennung – vynaloženy za trvání manželství prostředky obou manželů, stane se takto nabytý majetek předmětem jejich spoluvlastnictví – Zugewinnngemeinschaft, které upravuje § 81 an. EG. Při zániku manželství je třeba toto majetkové splečenství manželů rozdělit.³⁰¹ Předmět společného jmění manželů – Zugewinnngemeinschaft – je vymezen v ustanovení § 81 a 82 EG. Jeho součástí je manželský užitný majetek (eheliches Gebrauchsvermögen) a manželské úspory (eheliche Ersparungen); za náklady se pak považují dluhy, které s nimi souvisejí. Manželský užitný majetek tvoří podle ustanovení § 81 odst. 2 EG movité a nemovité věci, jež během manželství sloužily potřebám obou manželů; spadá sem též domácnost a byt manželů. Manželské úspory vymezuje § 81 odst. 3 jako hodnoty, které manželé během manželství nashromáždili a obvykle jsou určeny ke zhodnocení. Podle ustanovení § 82 však rozdělení nepodléhají věci, jež nabyl jeden z manželů v důsledku smrti jiné osoby či darem, dále věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů nebo výkonu jeho povolání a věci náležející k podniku. Jestliže tu není manželský užitný majetek ani manželské úspory, chybí předmět rozdělení.³⁰² Podle ustanovení § 85 EG se mohou manželé na rozdělení společného majetku dohodnout nebo rozhodne soud na návrh jednoho z manželů.

Z § 83 odst. 1 EG vyplývá, že pro dělení majetku nabytého manželky společně za trvání manželství se použije zásada spravedlnosti. Naproti tomu v jiných zemích, jako je Německo, Francie, Itálie a Švýcarsko, se při rozdělování takového majetkového splečenství vychází z principu dělení na poloviny.³⁰³ Kritéria, k nimž se při hodnocení

300 KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002, svazek I, str. 439.

301 BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004, díl 2, str. 978.

302 DITTRICH, Robert; TADES, Helmut. *Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*. 21. vydání. Vídeň: Manz, 2005, str. 631.

303 BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004, díl 2, str. 978.

spravedlnosti přihlíží, jsou vyjmenována v ustanovení § 83 EG. Jsou jimi jednak míra přičinění každého z manželů na nabytí manželského užitného majetku a manželských úspor, jednak blaho dítěte. Zohledňují se také dluhy spočívající v nákladech na živobytí, jestliže nebyly vzaty v potaz podle ustanovení § 81. Za přínos manžela se považuje například také vedení společné domácnosti, péče o společné děti a jejich výchova a jakákoli jiná manželská podpora.

Právní úpravu věna obsahoval ABGB od svého původního znění z roku 1811 až do 1. 1. 2010. Jak jsem však naznačila na začátku této části, nedošlo ani tak k jeho zrušení jako spíše k přeměně na nový institut vybavení (*Ausstattung*). Věnem se zabývala ustanovení § 1218 až 1229, přičemž novelou BGBl. I Nr. 75/2009 bylo s účinností od 1. 1. 2010 pozměněno znění § 1220 až 1223 v tom smyslu, že namísto o věnu pojednávají o vybavení; ostatní ustanovení o věnu byla vypuštěna. Právní úprava vybavení je tak oproti věnu stručnější. Podstata institutu vybavení tkví v tom, že dítěti, které nemá vlastní jmění, jsou jeho rodiče (event. prarodiče) povinni při sňatku vybavení dát nebo na ně poměrně přispět. V českém právním řádu takový institut nenalezneme.

5 Závěr

Tato diplomová práce se zabývá právní úpravou majetkových vztahů mezi manžely. Nejprve stručně shrnuje její historický vývoj na našem území a následně podrobně pojednává o manželském majetkovém právu podle občanského zákoníku z roku 2012. Práce je zakončena srovnáním naší současné právní úpravy s úpravou rakouskou.

Obecný zákoník občanský z roku 1811 vycházel, tak jako římské právo, ze zásady oddělených majetků manželů, uzavření manželství tudíž samo o sobě nevedlo ke vzniku společenství statků; bylo však možné jej založit svatební smlouvou. Naproti tomu zákon o právu rodinném z roku 1949 poprvé na našem území zavedl režim manželského majetkového společenství, nazvaný zákonné společenství majetkové. Svou podstatou se jednalo o podílové spoluvlastnictví. Občanský zákoník z roku 1964 rovněž stojí na principu majetkového společenství, nazývá jej bezpodílové spoluvlastnictví manželů a je pro něj charakteristická bezpodílovost. Součástí BSM je pouze majetek, nikoli závazky. Novelou z roku 1998 došlo k přejmenování tohoto institutu na společné jmění manželů a jeho předmětem se vedle majetku staly též závazky. Tato právní úprava byla účinná do 31. 12. 2013.

Dne 1. 1. 2014 nabyl účinnosti OZ, který upravuje majetkové vztahy mezi manžely podstatně podrobněji než OZ 1964. Manželské majetkové právo podle občanského zákoníku z roku 2012 do značné míry navazuje na předchozí právní úpravu, nicméně jisté změny zde nalezneme; dále je výslovně uzákoněna řada otázek, na něž dosud odpovídala pouze soudní judikatura. Manželské majetkové společenství se nazývá společné jmění manželů, tak jako tomu bylo podle OZ 1964; jeho předmětem je majetek a dluhy, zachována zůstala i jeho bezpodílovost. Novinkou je vynětí obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze SJM, které má za následek, že je přípustné, aby bylo SJM smlouvou nebo rozhodnutím soudu zcela zrušeno, zatímco podle dosavadní právní úpravy bylo možné pouze zúžit jeho rozsah až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Podle OZ je možné dokonce sjednat, že SJM vůbec nevznikne. Občanský zákoník z roku 2012 explicitně zavádí tři režimy, jimž může společné jmění manželů podléhat, a to jednak z hlediska rozsahu, jednak z hlediska správy. Těmito

režimy jsou: zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Tyto režimy (s výjimkou správy v režimu založeném rozhodnutím soudu) znal i OZ 1964, nebyly zde však takto uspořádány a pojmenovány. Na rozdíl od právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, OZ samostatně vyčleňuje některá ustanovení zabývající se ochranou třetích osob. Manželské majetkové právo zahrnuje vedle SJM také dva nové instituty. Prvním z nich je bydlení manželů, které se zabývá jednak věcněprávními a obligačněprávními tituly bydlení manželů, jednak dosud chybějící ochranou rodinné domácnosti. Druhým nově zavedeným institutem, spadajícím pod manželské majetkové právo, je ochrana proti domácímu násilí – hmotněprávní úprava této problematiky, jež v právním řádu zcela absentovala.

Obecný zákoník občanský z roku 1811 (ABGB), který byl na našem území zrušen s účinností od 1. 1. 1951, platí v Rakousku až do současnosti. Na rozdíl od OZ, manželský majetkový režim v ABGB spočívá v režimu oddělených majetků manželů. Svatební smlouvou však lze založit společenství statků, a to buď mezi živými nebo pro případ smrti.

Přesto, že je právní úprava majetkových vztahů mezi manžely v občanském zákoníku z roku 2012 komplexnější než podle OZ 1964, nalezneme v ní zejména následující nedostatky, které by měly být de lege ferenda odstraněny. Podle mého názoru se zákonodárce při této legislativní činnosti nemůže inspirovat rakouským manželským majetkovým právem, neboť stojí na zcela odlišných principech. Důležitou roli při výkladu a aplikaci právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 bude nepochybně hrát soudní judikatura.

Pokládám za nezbytné upřesnit vztah mezi obvyklým vybavením rodinné domácnosti a SJM, neboť vliv tohoto nového institutu na některé oblasti (zejména vypořádání SJM) nepovažuji za zcela objasněný.

Dále se domnívám, že je nutné doplnit některá zjevně opomenutá ustanovení, zejména zákonnou domněnku SJM (dříve obsaženou v § 144 OZ 1964) a účinky smluv o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám (§ 143a OZ 1964), jestliže nejsou zapsány v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nebo se netýkají nemovité věci. Ve vztahu k obchodním společnostem by bylo vhodné přidat ustanovení

o tom, zda nabytím obchodního podílu jedním z manželů se společníkem obchodní společnosti stane i druhý manžel či nikoli (§ 143 odst. 2 OZ 1964).

Co se týče ochrany třetích osob, je třeba odstranit rozpor mezi § 719 odst. 2 OZ a § 734 OZ, jež se týkají účinnosti smluv o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám. Podle těchto ustanovení se smlouva o manželském majetkovém režimu nemůže dotknout práv třetí osoby, ledaže by s tím souhlasila. Jestliže je však touto smlouvou právo třetí osoby dotčeno a její souhlas není dán, podle § 719 odst. 2 vůči ní tato smlouva nemá právní účinky, zatímco podle § 734 tato smlouva vůči třetí osobě účinná bude a tato osoba se může domáhat svých práv u příležitosti vypořádání SJM tak, jako by k uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu nedošlo.

Větší právní jistotě by napomohlo také výslovné stanovení způsobů, jak lze změnit správu založenou rozhodnutím soudu.

Taktéž je potřeba odstranit rozpory mezi hmotným a procesním právem, a to zejména v případě výkonu rozhodnutí.

Seznam právních předpisů

Všeobecná práva městská – díl první

císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

JGS Nr. 946/1811, Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

vládní návrh zákona, kterým se vydává občanský zákoník – tisk 427 – Senát NS z roku 1937

dRGBI. I S 807/1938, Ehegesetz

zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních

zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech

zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona č. 156/2000 Sb., o ověřování střelných zbraní, střeliva a pyrotechnických předmětů a o změně zákona č. 288/1995 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění zákona č. 13/1998 Sb., a zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o zbraních)

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam judikatury

- R 15/64 rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. 10. 1963, sp. zn. 3 Cz 55/63
- R 42/64 rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 3. 4. 1964, sp. zn. C 32/64
- R 70/65 rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 12. 11. 1965, sp. zn. Prz 51/65
- R 104/67 rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27. 4. 1967, sp. zn. 5 Cz 30/67
- R 42/72 stanovisko Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1972, sp. zn. Cpj 86/71
- R 58/73 usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 11. 1972, sp. zn. 5 Co 620/72
- R 45/79 rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 3. 1977, sp. zn. 11 Co 89/77
- R 36/85 rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29. 1. 1985, sp. zn. Cpj 337/1983
- R 26/89 rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 7. 1986, sp. zn. 3 Cz 31/86
- rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 5. 1988, sp. zn. 5 Co 391/88
- nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 86/95
- rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 20. 5. 1996, sp. zn. 24 Co 96/96
- stanovisko Ústavního soudu ČR ze dne 10. 9. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st. 2/96
- nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 6. 1996, sp. zn. II. ÚS 219/95
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 1997, sp. zn. 24 Co 15/97
- rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 5. 3. 1997, sp. zn. 35 Ca 52/96
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 1997, sp. zn. 2 Cdon 177/97
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 11. 1998, sp. zn. 22 Cdo 1622/98
- rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 1999, sp. zn. 33 Ca 166/98
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2574/98
- R 49/2001 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 4. 2000, sp. zn. 1658/98
- stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. Cpjn 38/98
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2000, sp. zn. 22 Cdo 726/99
- usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 20. 8. 2000, sp. zn. I. ÚS 412/2000
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000
- rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2470/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2001, sp. zn. 22 Cdo 366/99
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 22 Cdo 629/2000
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 1659/2000
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. 28 Cdo 555/2002
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 7. 2002, sp. zn. 22 Cdo 2986/2000
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2002, sp. zn. 20 Cdo 211/2002
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 33 Odo 250/2002
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. 22 Cdo 820/2003
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 12. 2003, sp. zn. 22 Cdo 980/2003
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 279/2003
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1037/2004
R 68/05 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004
R 85/05 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. 1389/2003
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2004, sp. zn. 22 Cdo 684/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. 22 Cdo 1399/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 22 Cdo 900/2004
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. 30 Cdo 681/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1821/2004
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 1642/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 22 Cdo 2406/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 2006, sp. zn. 20 Cdo 612/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2007, sp. zn. 20 Cdo 3297/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2921/2005
R 6/08 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1112/2006
R 24/08 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. 31 Odo 677/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3421/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2085/2006
R 18/09 rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2008, sp. zn. 30 Cdo 1226/2006

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2199/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 1849/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 964/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2437/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 7. 2009, sp. zn. 22 Cdo 680/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 3942/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1230/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 4532/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 22 Cdo 940/2011
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 22 Cdo 579/2010
R 63/12 usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 23 Cdo 218/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3088/2010
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012

Seznam literatury

Knižní zdroje

- BARTA, Heinz. *Zivilrecht: Grundriss und Einführung in das Rechtsdenken*. 2. vydání. Vídeň: WUV Universitätsverlag, 2004. ISBN 3-85114-715-4.
- BEZOUŠKA, Petr; PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vydání. Praha: ANAG, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BĚLOHLÁVEK, Alexandr. J.; ČERNÝ, Filip; JUNGWIRTHOVÁ, Marianna; KLÍMA, Pavel; PROFELDOVÁ, Tereza; ŠROTOVÁ, Eliška. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.
- BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů*. Praha: Linde Praha, 1993. ISBN 80-85647-07-09.
- BIČOVSKÝ, Jaroslav; HOLUB, Milan; POKORNÝ, Milan. *Společné jmění manželů*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2009. ISBN 978-80-7201-747-8.
- ČEŠKA, Zdeněk; KABÁT, Jozef; ONDŘEJ, Josef; ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník – komentář*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1987.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.
- DITTRICH, Robert; TADES, Helmut. *Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch*. 21. vydání. Vídeň: Manz, 2005. ISBN 3-214-02275-X.
- DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.
- DVOŘÁK, Jan; SPÁČIL, Jan. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří; ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-326-5.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-80-7201-687-7.
- ELIÁŠ, Karel; HAVEL, Bohumil; BEZOUŠKA, Petr; ŠUSTROVÁ, Daniela. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-013-4.
- ELIÁŠ, Karel; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2001. ISBN 80-7201-303-0.
- FIALA, Josef a kol. *MERITUM Občanské právo*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-948-7.

- FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-058-1.
- FIALA, Josef; KINDL, Milan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-365-9.
- FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-586-1.
- HOLUB, Milan a kol. *Občanský zákoník – komentář*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2003. ISBN 80-7201-406-4.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Doplněk, 2006. ISBN 80-7239-192-5.
- CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: GRADA Publishing, 2002. ISBN 80-247-0217-7.
- JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír; ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-870-3.
- KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1995. ISBN 80-7179-031-1.
- KOZIOL, Helmut; BYDLINSKI, Peter; BOLLENBERGER, Raimund. *Kurzkommentar zum ABGB*. Vídeň: Springer, 2005. ISBN 3-211-23827-1.
- KOZIOL, Helmut; WELSER, Rudolf. *Bürgerliches Recht*. 12. vydání. Vídeň: Manz, 2002. ISBN 3-214-14706-4.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 413-422. ISBN 978-80-7357-753-7.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad rekonstrukcí českého rodinného práva. In *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005, str. 225-243. ISBN 80-7357-133-1.
- KŘEČEK, Stanislav. *Nájemní a družstevní bydlení podle nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích*. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-99-1.
- MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.
- POKORNÝ, Milan. *Souhrnný rejstřík ke Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 1964 – 1985 (k rozhodnutím a stanoviskům ve věcech občanskoprávních)*. Praha: SEVT, 1991. ISBN 80-7049-045-4.

POKORNÝ, Milan. *Souhrnný rejstřík k rozhodnutím a stanoviskům ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních, uveřejněných ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek v letech 1986 – 2001 (s přílohou k ročníku 2002)*. Praha: Linde Praha, 2003. ISBN 80-7201-411-0.

POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech manželství (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-334-0.

RADVANOVÁ, Senta; ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva – Instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 1999. ISBN 80-7179-182-2.

ROUČEK, František; SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-90-6.

RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch*. 2. vydání. Vídeň: Manz, 1992. ISBN 3-214-04417-6.

SCHELLE, Karel; TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky*. Ostrava: KEY Publishing, 2012. ISBN 978-80-7418-146.

SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-616-5.

Souhrnný rejstřík ke Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 1964 – 1974 (k rozhodnutím a stanoviskům ve věcech občanskoprávních). Praha: Nejvyšší soud ČSSR, 1978.

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. ISBN 978-80-7400-499-5.

STARÁ, Ivana. *Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník*. In DVOŘÁK, Jan; MALÝ, Karel a kol. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, str. 408-412. ISBN 978-80-7357-753-7.

SVOBODA, Karel; SMOLÍK, Petr; LEVÝ, Jiří; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. ISBN 978-80-7400-506-0.

ŠARMAN, Jan; ŠUPÁKOVÁ, Hana. *Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-592-2.

ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3.

ŠTENGLOVÁ, Ivana; HAVEL, Bohumil; CILEČEK, Filip; KUHN, Petr; ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. BECK, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-1161-X.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6.

VOŇKOVÁ, Jiřina; SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. Praha: profFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském... In *Pocita Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, str. 615-621. ISBN 978-80-7375-432-1.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela; PSUTKA, Jindřich. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

Časopisecké zdroje

BALÁK, František. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2009, roč. 15, č. 6, str. 204-206. ISSN 1211-0558.

CECHLOVÁ, Eva; TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*. 2006, roč. 12, č. 2, str. 45-51. ISSN 1211-0558.

ČUHELOVÁ, Kateřina. Jak se rychle zorientovat v nové právní úpravě domácího násilí. *Rekodifikace & praxe*. 2013, roč. 1, č. 4, str. 13-15. ISSN 1805-6822.

ČUHELOVÁ, Kateřina. Předběžné opatření ve věcech domácího násilí. *Právní rádce*. 2009, roč. 17, č. 1, str. 18-22. ISSN 1210-4817.

ČUHELOVÁ, Kateřina; ŠÍNOVÁ, Renáta. Ochrana proti domácímu násilí v kontextu harmonizace právní úpravy civilního procesu s rekodifikací soukromého práva. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 3, str. 104-110. ISSN 1210-6410.

DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, roč. 8, č. 11-12, str. 519-530. ISSN 1214-7966.

DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 2, str. 56-64. ISSN 1214-7966.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Konec manželství v Čechách? *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 3, str. 91-93. ISSN 1214-7966.

- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Manželské majetkové právo podle NOZ. *Rekodifikace & praxe*. 2012, ukázkové číslo, str. 16-18. ISSN 1805-6822.
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Podnikání a společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, roč. 6, č. 7, str. 275-280. ISSN 1214-7966.
- HAŠEK, Josef; KAZDA, Petr. Nevyvratitelná právní domněnka vypořádání BSM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 5, str. 35-36. ISSN 1210-6348.
- HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dědění ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad notam*. 2008, roč. 14, č. 5, str. 170-174. ISSN 1211-0558.
- KLÍČKA, Ondřej. Vypořádání společného jmění manželů po rozvodu a dědické řízení. *Ad notam*. 2006, roč. 12, č. 6, str. 176-178. ISSN 1211-0558.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 46-47. ISSN 1210-6348.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 23-24, str. 801-813. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vypořádání společného jmění manželů a obecná výkladová pravidla a zásady právní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 41-45. ISSN 1210-6348.
- KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM). *Soudní rozhledy*. 2012, roč. 18, č. 11-12, str. 383-390. ISSN 1211-4405.
- KRÁLÍK, Michal. Přehled judikatury NS ke SJM (BSM) v období 2008-2012. *Soudní rozhledy*. 2012, roč. 18, č. 11-12, str. 398-410. ISSN 1211-4405.
- KRÁLÍK, Michal. Vypořádání SJM – možná nerovnost podílů. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 6, str. 37-40. ISSN 1210-6348.
- KRBCOVÁ, Veronika. Velká novela exekučního řádu a občanského soudního řádu. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 2, str. 41-44. ISSN 1805-109X.
- KŘEČEK, Stanislav. Bydlení manželů podle nové úpravy. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 4, str. 10-14. ISSN 1805-0824.
- LUŽNÁ, Romana. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 6, str. 10-15. ISSN 1212-866X.
- LUŽNÁ, Romana. Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 1, str. 18-20. ISSN 1212-866X.
- MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, roč. 13, č. 1, str. 12-13. ISSN 1211-0558.
- PAULDURA, Lukáš. Ještě k členskému podílu ve společném jmění manželů v souvislosti s privatizací družstevního bytu. *Právní fórum*. 2012, roč. 9, č. 6, str. 235-241. ISSN 1214-7966.

PEŠTUKA, Petr. Hodnota majetku při rozdělení SJM. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 35-37. ISSN 1805-0824.

POHL, Tomáš. Manželé a podnikání. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, roč. 0, str. 18-22. ISSN 1805-0824.

POHL, Tomáš. Manželé a výkon rozhodnutí (exekuce). *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 5-7. ISSN 1805-0824.

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 214-219. ISSN 1214-7966.

RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*. 2009, roč. 15, č. 1, str. 26-29. ISSN 1211-0558.

SOUČKOVÁ, Kateřina; PETROVÁ, Romana. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 12, str. 29-31. ISSN 1210-6348.

SPÁČIL, Jiří. Členský podíl v bytovém družstvu jako součást společného jmění manželů. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 7, str. 309-319. ISSN 1214-7966.

SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*. 2010, roč. 7, č. 5, str. 219-229. ISSN 1214-7966.

SPÁČIL, Jiří. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, roč. 11, č. 1, str. 1-4. ISSN 1212-866X.

ŠTANCLOVÁ, Vlasta. Ještě k diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2010, roč. 16, č. 1, str. 9-11. ISSN 1211-0558.

UHLÍŘ, David. Právní úprava společného jmění manželů. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, roč. 0, str. 17. ISSN 1805-0824.

UHLÍŘ, David. Společné jmění manželů a insolvence. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 2, str. 3-5. ISSN 1805-0824.

VLASTNÍK, Jiří. Odpovědnost manžela za závazky. *Rodinné listy*. 2012, roč. 1, č. 11, str. 3-10. ISSN 1805-0824.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22, č. 1, str. 27-29. ISSN 1210-6410.

Internetové zdroje

<http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>
[navštíveno dne 4. 12. 2013]

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> [navštíveno dne 29. 1. 2014]

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [navštíveno dne 29. 1. 2014]

<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/> [navštíveno dne 4. 12. 2013]

<http://www.epravo.cz/top/clanky/valorizace-a-redukce-vnosu-pri-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-93110.html> [navštíveno dne 4. 2. 2014]

http://finance.idnes.cz/spolecne-jmeni-manzelu-07q-/viteze.aspx?c=A130829_110300_viteze_zuk [navštíveno dne 4. 10. 2013]

http://finance.idnes.cz/novy-obcansky-zakonik-majetkove-pravo-manzelu-smluvni-rezim-a-rozhodnuti-soudu-gpy-/viteze.aspx?c=A130906_111444_viteze_zuk [navštíveno dne 21. 11. 2013]

http://finance.idnes.cz/novy-obcansky-zakonik-posileni-ochrany-tretich-osob-vyporadani-majetku-manzelu-pri-rozvodu-idz-/viteze.aspx?c=A130913_124158_viteze_zuk [navštíveno dne 31. 1. 2014]

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/> [navštíveno dne 11. 12. 2013]

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá manželským majetkovým právem; tématem důležitým pro běžný život nejen manželů, ale také těch, kdo s osobou ženatou či vdanou právně jednají. Práce je zaměřena zejména na současnou právní úpravu, účinnou od 1. 1. 2014, ve srovnání s předchozí právní úpravou.

Tato práce sestává ze tří částí, které jsou dále rozděleny na kapitoly, z úvodu a závěru.

První část pojednává o historickém vývoji právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely na našem území od obecného zákoníku občanského z roku 1811 přes zákon o právu rodinném z roku 1949 až po občanský zákoník z roku 1964, účinný do 31. 12. 2013.

Druhá, nejdůležitější a nejobsáhlejší část podrobně rozebírá manželské majetkové právo v občanském zákoníku z roku 2012, jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. Jednotlivé kapitoly se zabývají společným jměním manželů jednak co se týče jeho vzniku, zániku, vypořádání a ochrany třetích osob, jednak co se týče režimů, jimž může jak z hlediska rozsahu, tak z hlediska správy podléhat, a jimiž jsou: zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Vedle společného jmění manželů se v této části pojednává také o dalších institutech, jimiž jsou obvyklé vybavení rodinné domácnosti, bydlení manželů a ochrana proti domácímu násilí.

Třetí část je věnována právní úpravě majetkových vztahů mezi manžely v Rakousku, kde stále platí obecný zákoník občanský z roku 1811, a jejímu srovnání s občanským zákoníkem z roku 2012.

Právní úprava majetkových vztahů mezi manžely z roku 2012 do značné míry navazuje na tu předchozí, ale je podstatně podrobnější, a řada otázek, na které dříve odpovídala soudní judikatura, je nyní výslovně uzákoněna. Tato diplomová práce postihuje změny, jež přinesl občanský zákoník z roku 2012 do manželského majetkového práva, odhaluje některé nedostatky současné právní úpravy a navrhuje jejich řešení de lege ferenda.

Zusammenfassung

Diese Diplomarbeit befasst sich mit dem ehelichen Güterrecht; einem Thema, das sowohl für den Alltag der Ehegatten wichtig ist, als auch für diejenigen, die mit einer verheirateten Person rechtlich handeln. Die Arbeit richtet sich vor allem auf den Vergleich der gegenwärtigen rechtlichen Regelung, am 1. 1. 2014 in Kraft getreten, mit der vorherigen Rechtsregelung.

Diese Arbeit besteht aus drei Teilen, die in Kapitel unterteilt werden, sowie aus der Einleitung und der Schlussfolgerung.

Der erste Teil behandelt die historische Entwicklung der rechtlichen Regelung der Vermögensbeziehungen zwischen Ehegatten auf unserem Rechtsgebiet seit der Gültigkeit des Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches vom Jahr 1811, über das Gesetz über Familienrecht vom Jahr 1949, bis zum bürgerlichen Gesetzbuch vom Jahr 1964, wirksam bis 31. 12. 2013.

Der zweite, zugleich wichtigste und umfangreichste Teil analysiert ausführlich das eheliche Güterrecht im bürgerlichen Gesetzbuch vom Jahr 2012, das mit dem 1. 1. 2014 in Kraft getreten ist. Die einzelnen Kapitel befassen sich mit der Gütergemeinschaft einerseits was Entstehung, Auflösung, Vergleich und Schutz dritter Personen betrifft, andererseits was die Regelungen betrifft, denen sie sowohl vom Umfang als auch verwaltungsrechtlich unterliegen kann. Diese sind: die gesetzliche Regelung, die vereinbarte Regelung und die Regelung auf Grund gerichtlicher Entscheidung. Neben der Gütergemeinschaft werden in diesem Teil auch weitere Themen behandelt: die gewöhnliche Ausstattung des Familienhaushalts, das Wohnen der Ehegatten und Schutz vor häuslicher Gewalt.

Der dritte Teil ist der Rechtsregelung der Vermögensbeziehungen zwischen Ehegatten in Österreich gewidmet, wo das Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch vom Jahr 1811 nach wie vor gültig ist, und ihrem Vergleich mit dem bürgerlichen Gesetzbuch vom Jahr 2012.

Die rechtliche Regelung der Vermögensbeziehungen zwischen Ehegatten von 2012 setzt die vorherige weitgehend fort, ist aber wesentlich ausführlicher und eine Reihe von Fragen, die vorher die gerichtliche Judikatur beantwortet hat, werden jetzt

ausdrücklich gesetzlich festgelegt. Diese Diplomarbeit zeigt Änderungen auf, die das bürgerliche Gesetzbuch vom Jahr 2012 mitgebracht hat, entdeckt einige Mängel der gegenwärtigen Rechtsregelung und schlägt ihre Lösung de lege ferenda vor.

Název v anglickém jazyce

Marital property law

Klíčová slova

manželství – marriage

majetkové právo – marital law

společné jmění – common property